

МІНІСТР ОБОРОНИ УКРАЇНИ

До: 234/4341 від 18.12.2020 (Департамент внутрішнього аудиту Міністерства оборони України)
Генерал-полковнику ХОМЧАКУ Р.Б.

Організувати роботу щодо виконання наданих пропозицій.

Адміралу	ВОРОНЧЕНКУ І.О.
Полковнику	ДЯЧЕНКУ С.В.
Полковнику юстиції	ЧУХРАЮ І.Ю.
Генерал-лейтенанту	КРИШТУНУ І.Л.

За належністю врахувати результати аудитів у службової діяльності.

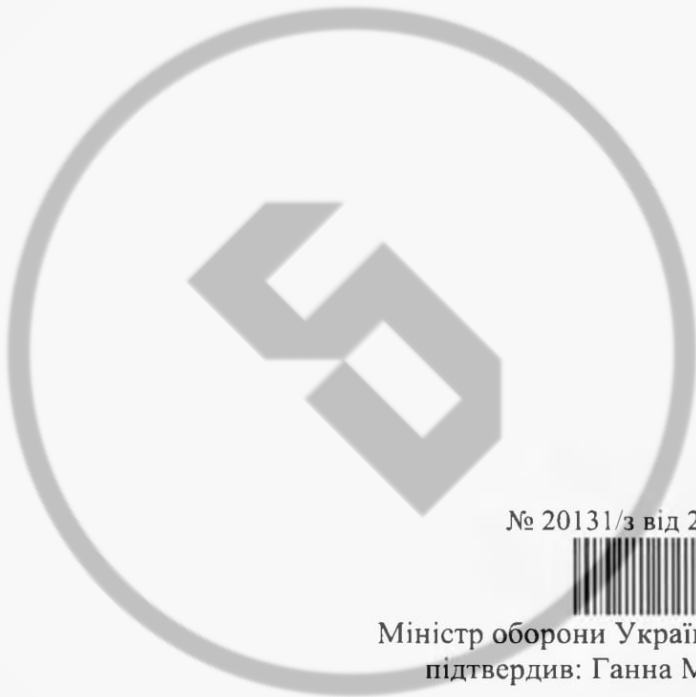
Полковнику БОЙКУ А.А.

Продовжити роботу відповідно до вимог законодавства.

ГЕРЕ Ю.П.

Андрій ТАРАН

bihus

№ 20131/з від 29.12.2020 12:52:50

Міністр оборони України Андрій ТАРАН. Підпис
підтвердив: Ганна Максименко 29.12.2020

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ВНУТРІШНЬОГО
АУДИТУ МІНІСТЕРСТВА
ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Новоарфільський пров. № 6
Київ, 03168

Тел.: (044) 243-41-74 Факс: 243-48-74

E-mail: www.a.kiev.dod.ua

код платіж. ЄДРПОУ 24981178

№ 234-4341 від 18.12.2020 р. № 234-4341

№ 234-4341 від 18.12.2020 р.

№ 234-4341 від 18.12.2020 р.

Міністру оборони України
Андрію ТАРАНУ

Шановний пане Міністре!

Службою внутрішнього аудиту проведено позаплановий комплексний аудит дослідно-конструкторської роботи шифр "ДЗВІН-АС" (далі - ДКР), яка передбачала створення складової Єдиної автоматизованої системи управління Збройними Силами України.

Для виконання зазначених робіт між ТОВ "Еверест Лімітед" (далі - Виконавець) та Міністерством оборони України укладено державний контракт від 30.12.2016 № 308/2016/9, який діє до 31.12.2020.

Основним видом діяльності Виконавця до жовтня 2016 року була оптова торгівля комп'ютерами, периферійним обладнанням і програмним забезпеченням. Досвіду виконання ДКР не було, а висновку 2461 військовому представництву про спроможність виконання ДКР передували їх же висновки про неможливість виконати роботи без залучення співвиконавців.

Відсутність фінансових обмежень на реалізацію ДКР стало однією з причин збільшення загальної вартості ДКР з 218,2 млн. грн., визначених у техніко-економічному обґрунтуванні, до запланованих 624,6 млн. гривень.

Станом на 14.12.2020 загальні видатки за ДКР становили 580,1 млн. гривень. Роботи за підетапом 3.2 та етапу 3 комісією прийняті, проте Замовником акт прийому не затверджено.

За результатами дослідження аудиторська група дійшла висновку про існування ризику недосягнення мети створення ДКР, зокрема, встановлено факти невідповідності виготовленого дослідного зразка початковому технічному завданню та існування зауважень щодо створеного програмного продукту.

Зауваження та недоліки Генерального конструктора стосовно ДКР взагалі до Виконавця не доводилися та враховані не були, що стало причиною непогодження висновку щодо приймання робіт підетапу 3.2.

Аудитом ідентифіковано ризик неможливості (недоцільності) подальшого використання результатів ДКР внаслідок витоку інформації під час передачі її між пунктами управління:

додаткових витрат під час впровадження та супроводження результатів ДКР (витрати на ліцензійне програмне забезпечення та підготовку та навчання персоналу);

використання деякого програмного забезпечення, власником якого є треті особи;

неможливості забезпечення взаємодії з існуючими автоматизованими системами Збройних Сил України та з інформаційними системами країн членів НАТО.

Аудитом встановлено ризики в управлінні майна та коштів, що мають суттєвий вплив на досягнення мети створення ДКР, а саме:

550,7 млн. грн. – ризики втрати майна, яке незважаючи на вимогу Замовника, станом на 14.12.2020 продовжувало перебувати у Виконавця ДКР;

263,7 млн. грн. – ризик завищення обсягів робіт внаслідок відсутності методики перевірки витрат на розробку програмного забезпечення та без фактичної перевірки військовим представництвом;

15,2 млн. грн. – ризик зайвого використання коштів, внаслідок надання дозволу Замовником на закупівлю програмного забезпечення, яке фактично є зайвим у створенні програмного продукту;

3,9 млн. грн. – ризик нанесення збитків, допущене через здійснення видатків на розробку робочої конструкторської документації, яка не знайшла свого відображення в ДКР.

Крім того, встановлено неефективне використання коштів на суму 171,9 млн. грн., яке допущено внаслідок здійснення оплати за перенесення строків виконання робіт, здійснення додаткових видатків на оплату ПДВ, оплати витрат на коригування документації, оплати вартості ремонтно-монтажних робіт та передачі майна до Національного університету оборони України, яке використовувалось не за призначенням.

Також, встановлено факти з ознаками перевищення повноважень колишнім начальником Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України полковником Артиховичем В.М. Зокрема, до деяких протоколів щодо змін в тактико-технічне завдання ДКР вносилися інформація, непогоджена з керівництвом Генерального штабу Збройних Сил України, а протокол № 11 від 31.03.2020, яким були внесені зміни до тактико-технічного завдання ДКР, був затверджений полковником Артиховичем В.М без відповідної довіреності від імені Міністерства оборони України.

На час завершення аудиту оригінал додаткової угоди № 8 у Замовника був відсутній, що створює ризик його втрати.

Аудитом встановлено, що не завжди було належне реагування з боку Замовника на зауваження та недоліки щодо якості виконання робіт, як зі сторони наукових установ, що залучалися для супроводження ДКР, так і в окремих випадках членів комісій з прийому етапів (підетапів).

Встановлено ігнорування зауважень Центрального науково-дослідного інституту Збройних Сил України та його усунення від виконання одного з основних завдань наукового супроводження ДКР, а саме – розроблення

пропозицій щодо розвитку складових Єдиної автоматизованої системи управління Збройних Сил України.

Враховуючи зазначене, вважається за доцільне:

1. Головнокомандувачу Збройних Сил України:
проаналізувати причини виявлених порушень, вжити заходів щодо усунення встановлених ризиків;
винних посадових осіб притягнути до юридичної відповідальності;
про проведену роботу поінформувати Департамент внутрішнього аудиту Міністерства оборони України.
2. Головні інспекції Міністерства оборони України, Департаменту фінансів Міністерства оборони України, Управлінню з питань запобігання та виявлення корупції Міністерства оборони України, врахувати результати аудиту у службовій діяльності.
3. Департаменту внутрішнього аудиту Міністерства оборони України поінформувати Територіальне управління Державного бюро розслідувань, розташованого у місті Києві, Офіс Генерального прокурора, військову прокуратуру відповідно до територіальної юрисдикції та передати матеріали аудиту до Департаменту військової контррозвідки Служби безпеки України.

З повагою

Директор Департаменту
полковник

Андрій БОЙКО

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
Департамент внутрішнього аудиту
Міністерства оборони України

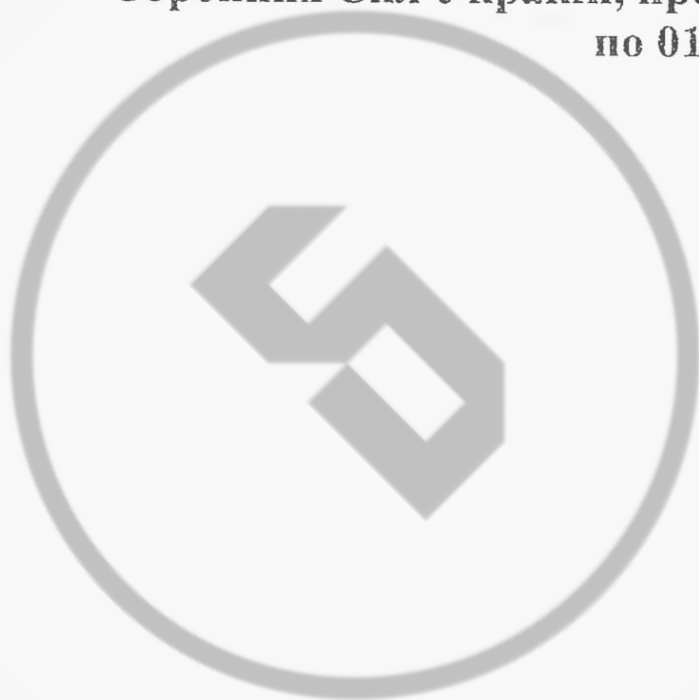
ПІВНІЧНО-СХІДНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ
ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ

14.12.2020

№234/6/40/6/35

АУДИТОРСЬКИЙ ЗВІТ

за результатами внутрішнього аудиту Управління
розвитку автоматизації Апарату Головнокомандувача
Збройних Сил України, проведений за період з 01.01.2016
по 01.12.2020

Київ 2020

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1.1 Зміст

I	ВСТУПНА ЧАСТИНА	2
1.2	Перелік термінів та скорочень	2
1.3	Інформація про аудиторське завдання	3
1.4	Фонові інформація про підконтрольний суб'єкт	5
	РЕЗЮМЕ	7
II	АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА	15
2.1	Виконання державного контракту	15
2.2	Результати роботи експертів	92
2.3	Перевірка наявності закуплених (створених) матеріальних цінностей під час ДКР.	103
III	ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА	104
3.1	Аудиторський висновок	104
IV	ДОДАТКИ	

1.2 Перелік термінів та скорочень

Ескізний проект зразка - комплект визначених національними стандартами технічних документів, які містять принципові конструктивні рішення, достатні для створення загального уявлення про конструкцію та принцип дії зразка, а також його основні параметри і габаритні розміри;

Конструкторська документація - частина технічної документації, до складу якої входять графічні і текстові документи, які в сукупності або окремо визначають склад і будову зразка та містять дані, необхідні для його розроблення, виготовлення, випробування, експлуатації і ремонту;

Робоча конструкторська документація (РКД) - частина конструкторської документації, розроблена на основі технічного проекту зразка після його затвердження, що включає робочі креслення деталей зразка із зазначенням параметрів, згідно з якими здійснюється виготовлення, проводяться випробування, експлуатація та ремонт зразка;

Технічна документація - сукупність документів, необхідних і достатніх для виготовлення зразка та його безпосереднього використання за призначенням на кожній стадії життєвого циклу (від створення до зняття з виробництва);

Технічний проект зразка - комплект визначених національними стандартами технічних документів, які містять остаточні технічні рішення, що дають повне уявлення про конструкцію зразка, який розробляється, та початкові дані для розроблення робочої конструкторської документації;

Технологічна документація - частина технічної документації, до складу якої входять документи, що визначають процес виготовлення зразка, основними з яких є маршрутні, операційні і комплексні технологічні карти, карта типового (групового) технологічного процесу, карта типової (групової) операції.

1.3 Інформація про аудиторське завдання

У аудиторському звіті представлено результати позапланового внутрішнього аудиту діяльності Управління розвитку автоматизації Апарату Головнокомандувача Збройних Сил України з розроблення ДКР “ДЗВІН-АС”, проведеного в період з 12 жовтня по 14 грудня 2020 року за період з 01.01.2016 по 01.12.2020.

Під час проведення внутрішнього аудиту аудиторська група оцінить управлінські рішення посадових осіб Управління розвитку автоматизації Апарату Головнокомандувача Збройних Сил України щодо відповідності виконаних робіт тактико-технічному завданню ДКР. Крім того, аудитом передбачено оцінку управлінських рішень під час супроводження ДКР та дотримання принципів економного та раціонального використання бюджетних коштів.

Дослідження окремих питань потребували спеціальних знань в області автоматизованих систем управління, тому окремі висновки здійснено на підставі довідок експертів, які залучаються до проведення внутрішнього аудиту.

Також до обмежень слід віднести те, що Виконавець робіт ДКР не відноситься до підконтрольних суб'єктів Міністерства оборони України та не знаходиться в його підпорядкуванні, що не дозволило в повній мірі при здійсненні висновків використовувати документи відпрацьовані безпосередньо на підприємстві (первинні документи, документи щодо взаємовідносин із співвиконавцями, розроблені НТП тощо).

Представників аудиторської групи допущено на територію ТОВ “ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕД” не було (під час роботи комісії з прийому робіт етапу 3 начальника відділу інформаційних ресурсів Управління інформаційних технологій підполковник КУЛІК К.В. на територію допущено не було).

На запит до ТОВ “Еверест Лімітед” від 05.11.2020 № 364/4/1981 щодо надання документів для дослідження під час проведення аудиту, відповідь станом на 02.12.2020 року отримано не було.

Одночасно, значна частина створених під час ДКР НТП (усі екземпляри) зберігалися безпосередньо у Виконавця на тимчасовому зберіганні, що засвідчено представниками ВП.

Таким чином, аудиторські висновки в окремих випадках робилися на підставі наявних в УРА документів, відповідей наукових установ Збройних Сил України та військових представництв, результатів роботи комісії з прийому робіт етапу 3, висновків експертів, що залучалися до роботи аудиторської групи тощо.

Крім того, виконання окремих аудиторських завдань потребує наявності допусків до документів, які мають обмежений доступ.

Якщо під час аудиту будуть встановлені порушення (ризика тощо) в процесах, в яких бере участь Управління розвитку автоматизації Генерального штабу Збройних Сил України, але не пов'язані з їх діяльністю, така інформація буде задокументована та реалізована встановленим порядком.

1. Об'єкт аудиту

Діяльність Управління розвитку автоматизації Генерального штабу Збройних Сил України.

На виконання рішень Міністра оборони України від 11.09.2020 № 1010/дск з ініціативи Головнокомандувача Збройних Сил України (лист від 04.09.2020 № 300/1/с/630дск) та від 15.09.2020 № 1026/дск з ініціативи Головного управління ВКР ДКР СБ України (Лист від 15.09.2020 № 17/12-7203 дск).

2. Тема аудиту

Здійснення Управлінням розвитку автоматизації Апарату Головнокомандувача Збройних Сил України заходів з супроводження під час виконання ДКР "ДЗВІН-АС".

3. Цілі аудиту

Оцінити відповідність виконаних робіт (закуплених та створених) активів в рамках проведення робіт з розроблення ДКР тактико-технічному завданню (далі – ТТЗ) (технічному завданню, технічній документації, технічному та ескізованому проєктів).

Оцінити управлінські рішення посадових осіб Управління розвитку автоматизації Генерального штабу Збройних Сил України під час супроводження ДКР, а також дотримання принципів економного та раціонального використання бюджетних коштів.

Надати рекомендації щодо удосконалення процесу.

Аудиторське завдання виконано відповідно до Порядку здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 року № 1001 (зі змінами), Стандартів внутрішнього аудиту, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 04.10.2011 № 1247 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 14.08.2019 № 344), Порядку проведення внутрішнього аудиту підрозділами Служби внутрішнього аудиту Збройних Сил України, затвердженого наказом Міністра оборони України від 17.11.2012 № 753, Програми фінансового аудиту Управління розвитку автоматизації Генерального штабу Збройних Сил України, затвердженої 17 липня 2020 року ТВО директора Департаменту внутрішнього аудиту Міністерства оборони України (далі – Департамент аудиту), та на підставі посвідчень на проведення аудиту, аудиторською групою в кількості 9 осіб (в т.ч. до аудиту було залучено 5 фахівців у якості експертів) під керівництвом начальника відділу аудиту системи внутрішнього контролю та оцінки ризиків – заступника начальника Північно-Східного територіального управління внутрішнього аудиту полковника Володимира МАКАРЧУКА та аудиторської групи в складі: полковник Дмитро КУТУРЛАШ, полковник Максим ІВАНШИН та капітан Дмитро ПАШКО.

Крім того до внутрішнього аудиту було залучено фахівці у якості експертів, а саме:

- начальник відділу розгортання та підтримки автоматизованих систем пунктів управління-заступника командира військової частини А2724 капітан ГАЛЬЧИНСЬКИЙ С.А.;

- заступник начальника відділу розгортання та підтримки автоматизованих систем пунктів управління військової частини А2724 старший лейтенант МАРТИНЕНКО А.Г.;

- інженер-програміст відділу розгортання та підтримки автоматизованих систем пунктів управління військової частини А2724 капітан КУЛІНІЧ Я.С.

- старший науковий співробітник науково-дослідного відділу (супроводження стандартів підготовки військ зв'язку) науково-дослідного управління (розвитку військ зв'язку) Наукового центру зв'язку та інформатизації Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут працівник ЗС України МУСІЄНКО В.А.

- начальник відділу інформаційних ресурсів Управління інформаційних технологій підполковник КВЛІК Костянтин Володимирович.

Дослідженням повторно охоплено фінансових ресурсів на загальну суму 580 112 418,23 гривень.

Довідково: Попереднім аудитом охоплено фінансових ресурсів на суму 434,01 млн. грн. (або 74,82 % обсягу фінансування видатків на ДКР "ДЗВІН-АС" станом на день початку внутрішнього аудиту).

Крім того, питання оплати етапу 2 ДКР на суму 146,09 млн. грн., досліджувалось відповідно до рішення Міністра оборони України від 11.07.2019 № 9945/з/4 (аудиторський звіт від 26.07.2019 № 234/40/13, доповідь Міністру оборони України від 12.08.2019 № 234/2881).

1.4 Фонова інформація про підконтрольний суб'єкт.

Управління розвитку автоматизації Апарату Головнокомандувача Збройних Сил України відповідно до спільної директиви Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України від 02.09.2020 № Д-321/7/дск "Про проведення додаткових заходів у Збройних Силах України в 2020 році" управління включено до Апарату Головнокомандувача Збройних Сил України та являється правонаступником Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України.

Яке, відповідно до спільної директиви Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України від 05.11.2019 року № Д-322/1/9дск "Про проведення організаційних заходів у Збройних Силах України в 2020 році" Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України переформовано в Управління розвитку автоматизації Генерального штабу Збройних Сил України.

Положення про Управління розвитку автоматизації Генерального штабу Збройних Сил України на день початку внутрішнього аудиту, затверджено не було.

Відповідно до Положення про Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України, затвердженого наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 09.01.2018 № 15дск, є органом військового управління, який призначений для реалізації завдань з організації і координації робіт щодо розвитку автоматизації, створення єдиної автоматизованої системи управління Збройними Силами України, (далі – ЄАСУ) комплексного впровадження

сучасних інформаційних технологій в діяльність органів військового управління та військ (сил) Збройних Сил України, створення, впровадження та супроводження проектів автоматизації.

Основними завданнями Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України були:

організація та координація робіт щодо створення ЄАСУ та її складових, впровадження сучасних інформаційних технологій в діяльність органів військового управління та військ (сил) Збройних Сил України;

замовлення та організація виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт за напрямом створення ЄАСУ та її складових;

замовлення робіт та послуг зі створення, впровадження та супроводження автоматизованих (інформаційних) систем управління за напрямом створення ЄАСУ, організація закупівель зразків озброєння та військової техніки для створення складових ЄАСУ;

планування та організація застосування автоматизованих систем управління як складових ЄАСУ;

виконання функцій робочого органу керівника проекту зі створення ЄАСУ.

Адреса Управління розвитку автоматизації Генерального штабу Збройних Сил України: 03168, м. Київ, проспект Повітрофлотський, буд. 6, тел. 234-90 (фінансово-економічна служба).

Підпорядкування – Головнокомандувач Збройних Сил України.

Відповідальними за діяльність суб'єкта контролю з питань, що перевірялися, були:

начальник Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України полковник Олександр Житник на посаді з 02.07.2020 року, до нього полковник Артихович Віктор Миколайович, на посаді з 01.03.2018 року.

В Управлінні розвитку автоматизації Генерального штабу Збройних Сил України, за період який досліджувався, окреме фінансове господарство з відкриттям рахунків в органах Державного казначейства України не організовувалось. Видатки здійснювались централізовано через рахунки відкриті Департаментом фінансів МОУ в органах ДКСУ.

РЕЗЮМЕ

Аудиторською групою проведено позаплановий внутрішній аудит діяльності Управління розвитку автоматизації Апарату Головнокомандувача Збройних Сил України щодо використання бюджетних коштів, виділених на проведення робіт з розроблення ДКР “ДЗВІН-АС”, яка передбачає створення Єдиної автоматизованої системи управління Збройними Силами України.

Для виконання зазначених робіт 30.12.2016 між ТОВ “Еверест Лімітед” та Міністерством оборони України укладено державний контракт за № 308/2016/9, який діє до 31.12.2020.

Станом на день завершення аудиту загальні видатки становлять 580,1 млн. грн. та комісіями прийнято роботи етапів 1,2 та підетапу 3.1. Роботи за підетапом 3.2 та етапу 3 в цілому комісією прийняті, проте Замовником акт прийому не затверджено.

До аудиту залучалися фахівці від Наукового центру зв'язку та інформатизації Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, Управління інформаційних технологій та військової частини А2724.

За результатами роботи аудиторська група дійшла висновку про існування ризику недосягнення попередньо визначеної мети створення ДКР.

Зокрема встановлено факти невідповідності виготовленого дослідного зразка попередньо затвердженим технічним завданням, ризику в управлінні коштами та майном, а також неефективного використання бюджетних коштів та зауваження щодо створеного програмного продукту, а саме:

неефективного використання коштів на суму 171,9 млн. грн., яке допущено в наслідок здійснення оплати за перенесення строків виконання робіт, здійснення додаткових видатків на оплату ПДВ, оплати витрат на коригування документації, передачі майна до НУОУ та оплати вартості ремонтно-монтажних робіт;

ризик втрати майна – 550,7 млн. грн., яке незважаючи на вимогу Замовника та зауваження щодо неналежного та своєчасного проведення інвентаризації, продовжувало перебувати у Виконавця ДКР;

ризик зайвого використання – 15,2 млн. грн., внаслідок надання дозволу Замовником на закупівлю програмного забезпечення, яке є фактично зайвим у створенні програмного продукту;

ризик нанесення збитків – 3,9 млн. грн., допущене через здійснення видатків на розробку робочої конструкторської документації, яка не знайшла свого відображення в СПЗ та відповідно до результатів інвентаризації зберігається у Виконавця робіт;

ризик завищення обсягів робіт – 263,7 млн. грн., яке встановлено через прийняття обсягів робіт за рішенням Замовника, без фактичної перевірки військовим представництвом, через відсутність методики перевірки витрат на розробку програмного забезпечення.

Крім того аудитом ідентифіковано ризик неможливості (не доцільності) подальшого використання системи внаслідок:

витоку інформації під час передачі між пунктами управління;

додаткових витрат під час впровадження та супроводження результатів ДКР (витрати на ліцензійне програмне забезпечення та підготовку та навчання персоналу);

заборони використання програмного забезпечення, яке належить третім особам, та як наслідок неможливості використання продукту ДКР в цілому.

неможливості забезпечення взаємодії з існуючими автоматизованими системами, що функціонують в інтересах ЗСУ;

неможливої взаємодії з інформаційними системами країн членів НАТО.

Також, встановлено факти з ознаками перевищення повноважень та невідповідності інформації, а також ризик втрати первинних документів.

Аудитом встановлено значні недоліки та порушення, як на стадії вибору Виконавця робіт ДКР "ДЗВІН-АС", так в продовж усього періоду створення ДКР.

Як наслідок, відсутність належних механізмів контролю під час виконання ДКР, належного супроводження на кожному етапі та реагування на недоліки та зауваження, в тому числі від Генерального конструктора, стали причинами виявлених порушень.

Встановлено, що не завжди на зауваження та недоліки, щодо якості виконання робіт, як зі сторони структурних підрозділів МОУ, що залучалися для супроводження ДКР, так і в окремих випадках окремих членів комісій з прийому етапів (підетапів) було належне реагування з боку Замовника.

Також, встановлено ігнорування зауважень ЦНДІ ЗС України та його усунення від виконання одного з основних завдань наукового супроводження ДКР, а саме – розроблення пропозицій щодо розвитку складових ЄАСУ ЗСУ.

Зауваження та недоліки Генерального конструктора стосовно ДКР взагалі до Виконавця не доводилися та, як встановлено в подальшому, не були враховані за результатами прийому робіт етапу 3 в цілому.

Зазначене, не дозволяло Генеральному конструктору забезпечити дотримання встановлених термінів розроблення продукції та раціонального використання коштів і ресурсів, що виділяються на створення продукції, передбачене пунктом 5 Положення про Генерального конструктора із створення техніки для потреб оборони та безпеки держави, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.04.2001 № 392 (із змінами).

Як наслідок Генеральним конструктором ЄАСУ ЗС України листом від 16.11.2020 № 148/8-49 висновки щодо приймання підетапу 3.2 та етапу 3 в цілому ДКР не погоджено.

Окремі управлінські рішення були в подальшому спрямовані на незалучення до участі, визначених для супроводження ДКР, структурних підрозділів.

Зокрема, прийняття рішення щодо внесення змін до ТЗ протоколами, не врегулювання порядку оформлення та погодження згаданих протоколів додатковою угодою, надавало змогу вносити зміни до ТЗ Виконавцем та Замовником без залучення Генерального конструктора ЄАСУ ЗСУ, представників споживача, установ, які здійснюють наукове супроводження тощо.

Аудитом встановлено, що шляхом включення до протоколу інформації, яка була відсутня у доповіді ТВО ПЗ НГШ, було позбавлено визначеного споживача (Головне оперативне управління Генерального штабу Збройних Сил України) можливості визначати склад дослідного зразка АС ЦОК.

Такі дії, а в окремих випадках включення до протоколів інформації яка була відсутня в рішеннях керівного складу Генерального штабу, дозволили майже одноосібно колишньому начальнику УРА полковнику АРТИХОВИЧУ В.М. вносити зміни до ТТЗ, змінювати склад дослідного зразка, визначати кількість виробів, погоджувати видатки на створення програмних продуктів та збільшувати терміни виконання етапів роботи, що призводило до збільшення загальної вартості ДКР.

Зокрема збільшення кількості виробів з 4 запланованих на початку ДКР до 12 одиниць стало причиною збільшення загальної вартості робіт на 255 449 229,25 гривень.

Одночасно, враховуючи визначену мінімально необхідну кількість виробів, для проведення випробувань систем, встановлено ризик збільшення видатків як на їх закупівлю так і оплату видатків через збільшення термінів виконання робіт.

Крім того, значні та неодноразові зміни ТТЗ не були направлені на появу нових актуальних та сучасних завдань чи розширення функціоналу фінального зразка, а навпаки, встановлено факти невідповідності визначених стандартів НАТО та наявність значних зауважень щодо інтегрування та сумісності з системами існуючих у країнах партнерів НАТО в майбутньому.

Встановлено, що внаслідок внесення змін до ТТЗ, замовником ДКР визначено Міністерство оборони України, тоді як відповідно до Рішенням про відкриття ДКР – начальник Генерального штабу – Головнокомандувача ЗСУ.

Також встановлено, що в ході виконання ДКР було змінено мету проведення ДКР з створення дослідного зразка для ефективного керівництва ЗСУ в мирний час та на особливий період, на підвищення ситуаційної обізнаності оперативного складу пунктів управління.

Одночасно встановлено, що державний контракт на виконання ДКР “ДЗВІН-АС” укладено за наявності рішення про уточнення ТТЗ, яке було остаточно завершено через 6 місяці після укладання державного контракту.

В подальшому під час виконання ДКР приймалися рішення про внесення змін ще 12 разів, без попереднього погодження з науковою установою, із яких 4 рази, зміни внесено начальником УРА одноосібно, без відповідних рішень керівництва Генерального штабу Збройних Сил України.

Встановлено взяття Замовником зобов'язання, які в подальшому, своєчасно виконані не були, що і стало однією з причин виставлення Виконавцем претензії щодо невиконання умов контракту.

Окремі військовослужбовці, що безпосередньо приймали участь у супроводженні ДКР, після звільнення були прийняті на роботу до ТОВ “Еверест Лімітед” – Головного виконавця робіт, чим створено конфлікт інтересів та недотримано вимоги статті 26 Закону України “Про запобігання корупції” від 14.10.2014 № 1700-VII.

Як приклад, колишній військовослужбовець ДІДОВЕЦЬ М.В., (начальник відділу організації застосування автоматизованих систем УРА ЗСУ) очолював комісії з прийому робіт етапу 2 ДКР та, в подальшому, був прийнятий на посаду старшого інженера-конструктора ТОВ "Еверест Лімітед", що має ознаки конфлікту інтересів.

Також встановлено, що через відсутність фінансових обмежень на реалізацію ДКР, управлінські рішення щодо неодноразовому зміні дослідного зразка, його складу, погодження співвиконавців із значним об'ємом робіт тощо, стало причиною до значного збільшення загальної вартості ДКР.

Відсутність фінансових обмежень під час виконання ДКР "ДЗВІН-АС" дозволило безперешкодно збільшувати видатки, які обмежувалися лише сумами коштів передбачених у державному бюджеті в межах державного оборонного замовлення.

Відповідно до техніко-економічного обґрунтування (далі -- ТЕО) створення автоматизованої системи центру оперативного керівництва ЗС України, затверджене ТВО ПЗ НГШ ЗС України 20.12.2013 року, визначено основні показники орієнтовних витрат на створення АС ЦОК ЗС України, які становили 218 227 845 гривень. Гранична вартість на виконання робіт та її подальше впровадження ТЕО не передбачена.

Таким чином, відсутність фінансових обмежень на виконання роботи ДКР "ДЗВІН-АС" дозволило безперешкодно збільшити вартість робіт та фактично здійснити оплату, яка вже на початок аудиту становила 580,1 грн. гривень.

В свою чергу, відсутність зазначеного фінансового обмеження дозволило:

1. Приймати управлінські рішення стосовно неодноразових змін складу дослідного зразка (макету), що за умови збільшення кількості виробів призводило до збільшення загальних витрат, а за умови зменшення – додаткових видатків на корегування документації.

Так, відповідно до Протоколу № 5 дослідний зразок був визначений у складі чотирьох виробів та 148-ми АРМ, а вже згідно Протоколу № 10, дослідний зразок складався з 12-ти виробів, 480 АРМ та 8-ми штабних машин.

Всього впродовж виконання робіт в рамках ДКР "ДЗВІН-АС" відповідно до рішень начальника Генерального штабу або його заступників дослідний зразок змінювався 6 разів.

Одночасно, зміна дослідного зразка супроводжувалась додатковими видатками на здійснення Виконавцем корегування документації.

Так, видатки на коригування робочої конструкторської документації етапу 2 склали 115,2 млн. грн., що становить 70% від загальної вартості робіт підетапу 3.1

Підставою здійснення відповідного коригування були зміни до ТІЗ в тому числі щодо складу та місця розгортання дослідного зразка.

При цьому слід відмітити, що зазначені зміни передбачалося здійснити в робочій документації за етапом 2, який фактично був прийнятий, проте інвентаризація науково-технічної продукції (далі – НТП), яка була створена в процесі виконання етапу 2 ДКР, Виконавцем не надано.

Крім того, зміна складу дослідного зразка, дозволяла Замовнику здійснювати авансування, частка якого, в окремих випадках, становила 95% від договірної ціни.

Так, Виконавцем, з метою визначення орієнтовної вартості етапу, надавалися розрахунково-калькуляційні матеріали (далі – РКМ), які значно перевищували договірну ціну за фактично виконані роботи, що дозволяло отримувати авансування в завищеному розмірі.

Як приклад, відповідно до додаткової угоди № 6 орієнтовна ціна етапу 2 становила 256,2 млн. грн., а договірна ціна етапу 2 за фактично виконані роботи – 146,1 млн. грн., із яких 135,1 млн. грн. (92,5 % від вартості етапу 2), було перераховано Виконавцю у якості авансу.

Також, встановлено зміну дослідного зразка через недофінансування ДКР та ризики несвочасного виготовлення необхідного обладнання.

Так, відповідно до доповіді ТВО першого заступника начальника Генерального штабу ЗС України генерал-майора В.Назарова, яка була підготовлена в УРА ЗС України, де зазначено про необхідність внесення змін до дослідного зразка шляхом його зменшення до 4-х виробів, що і було погоджено начальником Генерального штабу ЗС України (рішення від 05.06.2018 № 1560/С/дск).

Проте, відповідно до доповіді заступника начальника Генерального штабу ЗС України генерал-майора Р.Тимошенко, яка була підготовлена в УРА ЗС України у листопаді 2018 року, де вже запропоновано збільшити склад дослідного зразка до 12-ти виробів, що було погоджено начальником Генерального штабу ЗС України (рішення від 14.11.2018 № 3100/С/дск).

В окремих випадках, зміни, що вносилися до ТТЗ були причиною перенесення термінів виконання робіт за державним контрактом, що в свою чергу було причиною здійснення додаткових витрат.

Так, відповідно до додаткової угоди № 6 закінчення виконання робіт етапу 3 передбачалося 31.12.2018 року, а вже відповідно додаткової угоди № 22 – до 24.10.2020 року.

2. Відсутність фінансових обмежень дозволяло Замовнику безперешкодно приймати рішення щодо використання в ДКР готових програмних продуктів, незалежно від економічної доцільності в цьому, та не беручи до уваги існування ризику додаткових видатків в майбутньому, на супроводження ліцензійного програмного забезпечення.

Так, аудитом висловлено застереження щодо доцільності використання програми “Megapolis.DocNet” у створенні програмного забезпечення, що визнано Виконавцем та кваліфіковано як ризик зайвого використання бюджетних коштів на загальну суму **15,2 млн. гривень**.

Також аудитом встановлено ризик нанесення збитків через оплату видатків на розробку робочо-конструкторської документації (далі – РКД) “Розробка програмного забезпечення щодо здійснення електронного документообігу”, що були включені до витрат на загальну суму **3,9 млн. гривень**.

Зазначену РКД було передбачено розробити на етапі 2 в період з 20.06.2018 по 26.08.2018, проте практичного його використання в ДКР аудитом

встановлено не було, з ВП ТЗ не погоджувалось, а видатки включені відповідно до рішення Замовника

3. Крім того аудитом ідентифіковано ризики належної інтеграції створеного в рамках ДКР СПЗ з існуючими ДКР та щодо обміну інформації з країнами членами НАТО в тому числі з використанням геоінформаційного продукту в майбутньому.

Одночасно, встановлено невідповідність створеного СПЗ затвердженому ТТЗ, через не впровадження інформаційної взаємодії відповідно до рекомендацій МІР (JC3IEDM) (НАТО) та використання геоінформаційної системи, яка не передбачена нормативно-правовими актами у ЗС України, що в свою чергу являється умовою невиконання державного контракту.

Крім того, аудитом встановлено, що внесення змін щодо визначення вимог до функцій функціональних та забезпечуючих підсистем шляхом підписання протоколу між Замовником та Виконавцем, було здійснено без погодження зі Споживачем та організаціями, які здійснюють воєнно-наукове супроводження ДКР.

4. Також встановлено недоліки щодо збереження інформації та ідентифіковано ризик витоку інформації під час обміну інформацією (передачі даних) між пунктами управління.

5. Відсутність фінансових обмежень дозволяло Замовнику здійснювати видатки на роботи та послуги, належний контроль за якими представником Замовника забезпечено не було, обґрунтування їх доцільності не надано, що в свою чергу створювало ризики завищення вартості та обсягів робіт.

Так, відповідно до листа Командувача Сухопутних військ ЗС України від 24.10.2018 було підготовлено пропозиції щодо формування Центру оперативного управління Центру територіальної оборони об'єднаного командного пункту Командування Сухопутних військ ЗС України обладнаного засобами управління та інтегрованого у ДКР "ДЗВІН-АС".

З цією метою запропоновано провести будівельно-монтажні роботи, щодо переобладнання кадру управління корпусу резерву під зазначену структуру.

Таким чином, в рамках проведення ДКР "ДЗВІН-АС" до витрат було включено видатки на встановлення системи вентиляції та кондиціонування, прокладка зовнішніх мереж та ремонтно-будівельні роботи на загальну суму у 7,9 млн. грн., що кваліфіковано як неефективне використання бюджетних коштів.

Також аудитом встановлено ризик не забезпечення належного контролю за використанням бюджетних коштів під час створення програмного забезпечення в рамках виконання ДКР, та як наслідок, ризик завищення обсягів та вартості фактично виконаних робіт.

Так, аудитом встановлено, що методичні рекомендації щодо перевірки трудомісткості розробки СПЗ відсутні, видатки на це представниками ВП не перевірялись, а до оплати приймалися показники заявлені ТОВ "Айкюжн-ІТ" із погодженням Замовника.

За висновками експертів, заявлені та оплачені обсяги витраченого часу на створення СПЗ є суттєво завищеними.

Для усвідомлення масштабу встановленого ризику слід звернути увагу, що загальна вартість розробки програмного забезпечення становила **263,7 млн. гривень.**

Довідково: статтею 6 Цивільного кодексу України передбачено можливість встановлення відносин які не врегульовані актами цивільного законодавства, як приклад встановлення критеріїв щодо контролю за видатками під час створення СПЗ, яке могло бути передбачено Замовником у державному контракті, що зроблено не було.

6. Крім того аудитом ідентифіковано ризик додаткових витрат (прихованих витрат) на підготовку персоналу для обслуговування та підтримання СПЗ, створених за результатами ДКР в майбутньому.

Так, Календарним планом передбачено навчання користувачів системи та адміністраторів зі складанням програми навчання та методичних матеріалів, проте в інструкції, інформація щодо адміністрування (розгортання, активація ліцензій, перевірка працездатності) сторонніх програмних продуктів (UB, Megapolis, SMSCom) відсутня, що не дозволить в майбутньому здійснювати навчання самостійно.

7. Встановлено використання матеріальних цінностей виготовлених та закуплених під час ДКР не за їх цільовим призначенням, що враховуючи вимоги ГОСТ кваліфіковано як неефективне використання коштів на загальну суму **5,2 млн. гривень.**

Так, відповідно до рішення заступника НГШ ЗС України № 21357/С, частину макету вартістю 5,2 млн грн. 17.08.2018 року передано до НУОУ для навчального процесу, яке фактично використовувалось для розгортання на них АСУВ "Славутич".

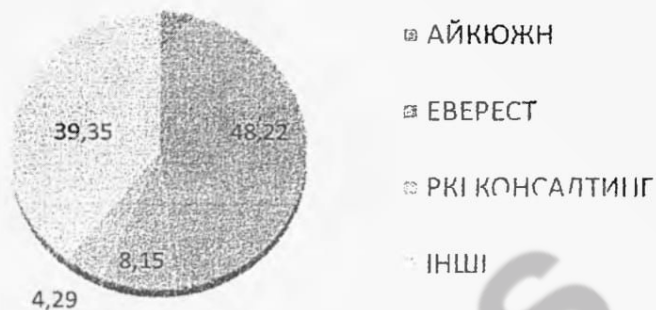
8. Аудитом встановлено необов'язкові видатки зі сторони Замовника на оплату ПДВ, які можна було б уникнути на етапі вибору Виконавця та погодження співвиконавців для виконання робіт в рамках ДКР.

Довідково: Відповідно пункту 197.1.22 Податкового кодексу України, передбачено звільнення від сплати ПДВ вартості науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт виконавцем який безпосередньо отримує кошти з рахунку ДКСУ.

Так, станом на 04.12.2020 року (з урахування орієнтовних видатків на підетап 3.2) сума перерахованих та запланованих до перерахування коштів Головному виконавцю (ТОВ "ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕТ") становить 624,6 млн. грн., із яких співвиконавцям – 573,7 млн. грн., (91,85 % від загальної суми видатків на ДКР), з яких лише ТОВ "Айкюжн ІТ" – 301,2 млн. грн., що становить 48,22% від загальної суми видатків.

Графічно структура видатків виглядає наступним чином:

Структура видатків на ДКР "ДЗВІН-АС"

Отже, управлінськими рішеннями щодо вибору Головного виконавця та погодження залучення співвиконавців таким чином, було створено умови за яких Замовнику довелося сплатити додаткові (необов'язкові) видатки у вигляді ПДВ в обсязі 86,9 млн. гривень.

Одночасно, за умови вибору Головним виконавцем ТОВ "Айкюжн ІТ" можливо було б зменшити загальні витрати на ДКР в сумі 45,1 млн. грн., а з урахуванням оплати ПДВ за видатки понесені ТОВ "Еверест Лімітед" економічний ефект становив щонайменше 34,9 млн. гривень.

Зазначене дозволило запланувати збільшення загальних видатків за ДКР до 624,6 млн. грн., з яких, як встановлено аудитом, більше половини від загальної суми видатків на ДКР, можна було б уникнути.

Одночасно аудитом встановлено, що основним видом діяльності ТОВ "ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕД" є оптова торгівля комп'ютерами, периферійним обладнанням і програмним забезпеченням, до жовтня 2016 року виконавцем ДКР не визначався, спеціальний дозвіл в Службі безпеки України отримано у 2016 році, а висновку ВП про спроможність виконання ДКР передували інші висновки про неможливість виконати роботи без залучення співвиконавців.

Встановлено окремі недоліки та зауваження з питань дотримання вимог нормативно – правових актів щодо супроводження ДКР.

Так, в порушення вимог п. 31 Порядку планування, формування, розміщення та коригування державного оборонного замовлення, а також здійснення контролю за його виконанням, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27.04.2011 № 464, в Управлінні розвитку автоматизації не забезпечено формування окремої справи щодо виконання ДКР.

Фактично документи зберігалися в різних місцях, не зшивалися та не групувалися. Зазначене призводило до втрати часу щодо їх пошуку для дослідження та створює ризик втрати окремих документів.

Як наслідок аудитом встановлено відсутність оригіналу додаткової угоди № 8, що створює ризик відсутності таких умов та ризик існування можливих інших умов.

Одночасно, встановлено, що здача посади попереднім начальником УРА полковником В. Артиховичем фактично здійснювалась без участі комісії, чим порушено пункти 9.1.5 та 9.1.7 Положення про військове (корабельне)

господарство Збройних Сил України, затверджене наказом Міністра оборони України від 16.07.1997 № 300.

Станом на 04.12.2020 року, відповідно до результатів інвентаризацій, загальна вартість майна яке перебуває на тимчасовому зберіганні у Головного виконавця становить **595,1 млн. грн.**, що становить 95,3% від загальної орієнтовної вартості ДКР.

Беручи до уваги стан відносин між Замовником та Виконавцем, які висловили один одному претензії тощо виконання умов контракту, відмову Замовника затверджувати Акт прийому робіт підетапу 3.2 та 3 в цілому, існує ризик не повернення згаданого майна (в т.ч. НТП) до Замовника і як наслідок його втрати.

Фактично, із перерахованої ТОВ "Еверест Лімітед" коштів в сумі 580,1 млн. грн., майно вартістю 550,7 млн. грн., станом на 04.12.2020, залишається на зберіганні у Головного виконавця.

II. АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА

2.1 Виконання Державного контракту

Відповідно до вимог статті 7 Закону України від 03.03.1999 № 464-XIV "Про державне оборонне замовлення" передбачено, що:

Укладення державних контрактів з оборонного замовлення здійснюється державними замовниками з урахуванням затверджених основних показників оборонного замовлення шляхом визначення на конкурентних засадах виконавців серед суб'єктів господарської діяльності, якщо інше не передбачено законами України "Про публічні закупівлі" та "Про особливості здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб оборони" та цим Законом.

Державні замовники, зокрема, здійснюють відбір виконавців з постачання (закупівлі) продукції, робіт і послуг якщо їх закупівля за оборонним замовленням становить державну таємницю, – у порядку, передбаченому цим Законом.

Державні замовники можуть розпочинати процедуру відбору виконавців після оприлюднення закону про Державний бюджет України на відповідний рік, виходячи з того, що державний контракт з ними буде укладено після затвердження Кабінетом Міністрів України основних показників оборонного замовлення. У разі відсутності відповідного закону на початок року державні замовники можуть розпочинати процедуру з 1 січня поточного року, якщо їх закупівля становить державну таємницю.

У разі якщо закупівля продукції, робіт і послуг за оборонним замовленням становить державну таємницю, такі продукція, роботи і послуги закуповуються у суб'єктів господарювання, що зареєстровані як виробники продукції, робіт і послуг оборонного призначення, закупівлі яких становлять державну таємницю, без застосування конкурентних процедур.

Порядок формування та ведення реєстру виробників продукції, робіт і послуг оборонного призначення, закупівлі яких становлять державну таємницю, визначається Кабінетом Міністрів України.

Довідково.

Слід зазначити, що ТОВ "Еверест Лімітед" до цієї ДКР досвіду виконання аналогічних робіт не мало та не було зареєстровано як виробник продукції, робіт і послуг оборонного призначення, закупівлі яких становлять державну таємницю.

Державний контракт з оборонного замовлення укладається сторонами на основі типового державного контракту, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до пункту 7 Порядку розроблення, освоєння та випуску нових видів продукції оборонного призначення, а також припинення випуску існуючих видів такої продукції, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20.02.2013 № 120 (далі Порядок № 120) передбачено, що розроблення зразка здійснюється виконавцем оборонного замовлення (далі виконавець) шляхом виконання дослідно-конструкторської роботи відповідно до умов укладеного з державним замовником державного контракту на виконання дослідно-конструкторської роботи (далі – державний контракт).

Пунктом 8 Порядку № 120 визначено, що умови державного контракту визначаються відповідно до Типового державного контракту на виконання дослідно-конструкторської (науково-дослідної, технологічної) роботи за оборонним замовленням, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27.04.2011 № 464.

Також цим пунктом передбачено, що умовами державного контракту може передбачатися розроблення за тактико-технічним (технічним) завданням державного замовника зразка, його складових частин та/або комплектувальних виробів загальнотехнічного призначення, які входять до складу зразка.

Довідково. У тексті Контракту (первинна редакція) така норма передбачалася, однак тактико-технічне завдання не було складовою (додатком) Контракту. На певному етапі були внесені зміни до Контракту відповідно до яких тактико-технічне завдання стало невід'ємною частиною Контракту (окремий додаток).

Згідно з пунктом 10 Порядку № 120 передбачено, що технічні, економічні та інші вимоги до зразка викладаються в тактико-технічному (технічному) завданні на виконання дослідно-конструкторської роботи. Тактико-технічне (технічне) завдання, крім інших, повинне містити вимоги щодо передбачення технічних можливостей для утилізації (знищення) зразка.

Пунктом 3 додаткової угоди № 6 до Державного контракту передбачено що наукові, технічні, економічні та інші вимоги до науково-технічної продукції встановлені у тактико-технічному завданні (далі – ТТЗ).

Пунктом 10 Порядку розроблення, освоєння та випуску нових видів продукції оборонного призначення, а також припинення випуску існуючих видів такої продукції, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 20.02.2013 № 120, передбачено, що технічні, економічні та інші вимоги до зразка викладаються в ТТЗ на виконання ДКР.

Відповідно до вимог пунктів 1 та 2 ГОСТ В34.601-90, який введено в дію з 01.01.1992, на етапі 1.1 проводиться оцінка техніко-економічної доцільності створення автоматизованої системи, а на етапі 1.2 – проводиться

підготовка вихідних даних для формування вимог до автоматизованої системи в тому числі обмеження граничних витрат на розробку, введення в дію та експлуатацію системи.

Пунктом 1.2 ГОСТ 24.202-80, який введено в дію 01.01.1981, передбачено, що техніко-економічне обґрунтування (далі – ТЕО), розробляється як окремий документ при створенні АСУ.

ТТЗ на ДКР “ДЗВІН-АС” визначено, що фінансування роботи здійснюється в межах фінансування передбаченого Державним оборонним замовленням (далі – ДОЗ).

Повертаючись до підстав укладання Державного контракту, слід звернути увагу на те, що відповідно до першого висновку ВП було надано застереження стосовно спроможності ТОВ “ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕД” виконувати роботи в рамках ДКР.

Так, відповідно до висновку 2461 ВП від 01.12.2016 № 872 “Про перевірку спроможності ТОВ “ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕД” виконувати роботи в рамках ДКР “ДЗВІН-АС”, було зроблено висновок наступного змісту: “За результатами перевірки встановлено, що станом на 01.12.2016 року, ТОВ “ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕД” не спроможне виконувати роботи в рамках ДКР “ДЗВІН-АС” у зв’язку з відсутністю досвіду роботи щодо створення автоматизованої системи ЗСУ, відсутністю наданих час достатньої кількості кваліфікованого персоналу, у тому числі з допуском до державної таємниці, атестованого приміщення, автоматизованих робочих місць для обробки інформації з обмеженим доступом, а також виконання даної роботи не можливо без залучення співвиконавців”.

Через три роки управлінське рішення Міністра оборони України (від 29.01.2013 № 1145/з) було реалізоване шляхом включено до Основних показників державного оборонного замовлення на 2016 рік, які затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 08.02.2016 № 64-1.

Листом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 24.10.2016 № 2721-06/1103-03дкк “Щодо інформування про дані реєстру виробників” було поінформоване Міністерство оборони України про те, що ТОВ “Еверест Лімітед” включено до реєстрів виробників продукції, робіт і послуг оборонного призначення, закупівлі яких становлять державну таємницю.

ТОВ “Еверест Лімітед” було створене 15.11.2013.

У 2016 році основним видом діяльності ТОВ “Еверест Лімітед” була оптова торгівля комп’ютерами, периферійним устаткуванням і програмним забезпеченням (КВЕД – 46.51).

Зазначене товариство у 2016 році отримало спеціальний дозвіл Служби безпеки України на провадження діяльності, пов’язаною з державною таємницею.

До жовтня 2016 року ТОВ “Еверест Лімітед” не було виконавцем дослідно-конструкторських робіт.

Відповідно до вимог пункту 7 Порядку формування та ведення реєстру виробників продукції, робіт і послуг оборонного призначення, закупівлі яких становлять державну таємницю, затверджений постановою Кабінету Міністрів

України від 17.03.2011 № 262, передбачено, що однією з підстав для включення суб'єктів господарської діяльності до реєстру виробників є дані про участь у виконанні оборонного замовлення за останні п'ять років.

Після цього, 14.12.2016 начальником 2461 ВП направлено на адресу начальника військ зв'язку Збройних Сил України – начальника Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України інший висновок про перевірку спроможності підприємства, де було зазначено: “За результатами повторної перевірки, з урахуванням додаткових матеріалів, встановлено, що станом на 14.12.2016 року спроможності ТОВ “Еверест Лімітед”, **при залученні співвиконавців, дозволяють здійснити виконання ДКР шифр “Дзвін-АС”**.”

В подальшому, з метою виконання своїх зобов'язань за державним контрактом від 30.12.2016 № 308/2016/9, ТОВ “Еверест Лімітед” залучалися субпідрядники.

ТОВ “Еверест Лімітед” здійснювало розрахункові операції в межах виконання ДКР “Дзвін-АС” з рядом суб'єктів господарювання. Найбільша частка розрахунків була проведена з ТОВ “Айкюжн ІТ” (ЄДРПОУ 40026988).

Аудитом встановлено, що ТОВ “Айкюжн ІТ” (ЄДРПОУ 40026988), в свою чергу, здійснювало розрахунки з ТОВ “Інтекресі Бейз” (ЄДРПОУ 35635588).

У ТОВ “Айкюжн ІТ” (ЄДРПОУ 40026988) та ТОВ “Інтекресі Бейз” (ЄДРПОУ 35635588) є спільний засновник – Компанія з обмеженою відповідальністю “ІНТЕКРЕСІ ВЕНЧЕ ЛТД” (INTECRASY VENTURE LTD). Адреса засновника: Кіпр, вул. Тесалонікіс, Ніколау Пентадромос центр, 10 поверх, квартира/офіс 1002, м. Лімасол, 3025.

Частка внеску до статутного фонду цього засновника у ТОВ “Айкюжн ІТ” становить 97,5 %, а ТОВ “Інтекресі Бейз” – 100 %.

Кінцевим бенефіціарним власником з непрямим вирішальним впливом у цих товариствах є громадянин України Віговський Михайло Вікторович, який зареєстрований в м. Києві.

Зазначені товариства мають спільний номер телефону – (044) 222 60 60 (як контактний та/або значиться в електронній системі закупівель PROZORRO).

Слід зазначити, що згадана Компанія з обмеженою відповідальністю “ІНТЕКРЕСІ ВЕНЧЕ ЛТД” є також засновником ТОВ “СОФТЛАЙН ІТ” (ЄДРПОУ 37962095) з часткою внеску до її статутного фонду 100 %.

Кінцевим бенефіціарним власником з непрямим вирішальним впливом у ТОВ “СОФТЛАЙН ІТ” є згаданий громадянин Віговський Михайло Вікторович.

Також ТОВ “СОФТЛАЙН ІТ” має один спільний номер телефону (044) 222 60 60, які використовують ТОВ “Айкюжн ІТ” та ТОВ “Інтекресі Бейз”.

Таким чином, зважаючи на положення підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України від 02.12.2010 № 2755-VI, можна зробити висновки, що ТОВ “Айкюжн ІТ” (ЄДРПОУ 40026988), ТОВ “Інтекресі Бейз” (ЄДРПОУ 35635588) та ТОВ “СОФТЛАЙН ІТ” (ЄДРПОУ 37962095) є пов'язаними особами.

В усіх цих трьох товариствах основним видом діяльності є КВЕД 62.01 – Комп'ютерне програмування. Це є свідченням того, що зазначені товариства є ІТ-компаніями.

Постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1045 затверджено перелік держав (територій), операції з контрагентами з яких визнаються контрольованими (так звані “офшори”). Республіка Кіпр внесена до цього переліку.

Належність нерезидента до відповідної юрисдикції є однією із умов для віднесення господарських операцій з ним до “контрольованих”.

Якщо засновники контрагента є особами з місцем реєстрації у юрисдикції, що має так званий “офшорний” статус, це може свідчити про те, що особи, які є кінцевими бенефіціарними власниками, можуть приховувати свою причетність до цього контрагента, використовуючи послуги, пов'язані з приховуванням причетності до бізнесу (номінального сервісу).

Отже, відносини з таким “непрозорим” контрагентом в силу відсутності інформації про його реальні зв'язки може мати результат негативного фінансового та операційного характеру.

Слід зазначити, що у мотивувальних частинах двох ухвал Святошинського районного суду м. Києва від 05.12.2019 та від 06.12.2019 зазначено, що ТОВ “Айкюжн ІТ” (ЄДРПОУ 40026988), ТОВ “Інтекресі Бейз” (ЄДРПОУ 35635588) та ТОВ “Еверест Лімітед” (ЄДРПОУ 38980356), в рамках ДКР “Дзвін-АС”, є взаємопов'язаними особами, що здійснюють заволодіння державними коштами, одержаними за державним оборонним замовленням, шляхом використання реквізитів підконтрольних підприємств та фізичних осіб-підприємців що не мають кваліфікованих співробітників і виробничих потужностей для виконання таких оборонних замовлень.

Довідково. Ухвали Святошинського районного суду м. Києва від:

05.12.2019 (категорія справи № 759/22284/19), яка виносилася в рамках кримінального провадження в ЄРДР № 32017100000000168 (номер судового провадження: 1-кс/759/7782/19);

06.12.2019 (категорія справи № 759/22668/19), яка виносилася в рамках кримінального провадження в ЄРДР № 32017100000000168 (номер судового провадження: 1-кс/759/7922/19).

Крім того пов'язаність цих компаній було підтверджено експертами які під час ознайомлення з створеним програмним продуктом встановили наступне.

Переглядаючи вихідні коди СПЗ, було виявлено факт зберігання вихідних кодів програмних модулів на зовнішніх репозиторіях (https://gitlab.intecracy.com/DZVIN/*_git) сторонніх організацій, що не були погодженими Замовником як Співвиконавці робіт за державним контрактом.

Враховуючи вказане, існують загрози витоку програмних кодів та функціональності розробленого СПЗ, що розроблялися Виконавцем та порушення майнових прав інтелектуальної власності третіх осіб, що потребує додаткового вивчення уповноваженими особами.

В свою чергу залучення до виконання робіт, що має обмежений доступ до результатів робіт та кінцевого продукту, співвиконавця без погодження

Замовником, має ознаки порушення режиму секретності та несе прямі загрози безпеці інформації при експлуатації.

Крім того, встановлено, що у вихідних кодах є імена авторів коду і серед них є і ті у яких в публічних профілях зазначено, що вони працюють на ТОВ “Інтекресі Бейз” та ТОВ “СОФТЛАЙН ІТ”

Водночас, слід зазначити, що в Україні є компанія Softline, яка має наступний веб-сайт: softline.ua. Засновниками цієї компанії були Антон Марреро та Алішер Рамазанов

В Російській Федерації є також компанія Softline, яка має наступний веб-сайт: softline.ru.

В той же час слід відмітити, що колишній начальник Управління супроводження ЄАСУ та впровадження засобів зв'язку і автоматизації ЗСУ (цивонаступник УРА) полковник Поручник Т.Т. на сьогодні займає посаду начальника конструкторського відділу – керівника конструкторської групи ТОВ “ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕД”.

Відповідно до рішення Міністра оборони України від 29.11.2011 № 15410/з саме полковника Поручника Т.Т. було визначено відповідального за припинення (закриття) ДКР шифр “Каліна-1”.

Довідково: ДКР “Каліна – 1” Створення першої черги автоматизованої системи управління Об'єднаного оперативного командування ЗС України. Державний контракт було підписано 15.12.2006 року, ДКР закрито з 01.12.2011 року.

Причиною закриття зазначеного ДКР було розформування Об'єднаного оперативного командування ЗС України.

Також цим рішенням було запропоновано результати ДКР шифр “Каліна-1” застосувати в інших ДКР щодо створення та впровадження ЄАСУ ЗС України.

На виконання рішення Міністра оборони України від 29.01.2013 року № 1145/з “Про відкриття ДКР, шифр “ДЗВІН-АС” (далі – ДКР), 30.12.2016 між Міністерством оборони України в особі начальника військ зв'язку Збройних Сил України – начальника Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України генерал-майора РАПКА В.В. та ТОВ “ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕД” було укладено Державний контракт за № 308/2016/9 (далі – Державний контракт).

Довідково:

Державний контракт генерал-майор РАПКО В.В. підписував на підставі довіреності Міністерства оборони України від 16.01.2016 № 220/125/д.

Відповідно до п. 6 Державного контракту виконання роботи здійснюються відповідно до вимог: ГОСТ 34.601-90, ГОСТ 34.201-89, ГОСТ В 15.203-79 (в частині взаємовідносин між учасниками виконання ДКР), НД ТЗІ 3.7-003-05, ДСТУ 2853-94, ДСТУ 2851-94, ТТЗ та Календарного плану.

Предметом Державного контракту було Розроблення ескізного проекту дослідно-конструкторської роботи за державним оборонним замовленням “Розроблення автоматизованої системи центру оперативного керівництва Збройними Силами України”, шифр “Дзвін-АС”.

Довідково: Відповідно до пункту 2 Порядку № 120, Ескізний проект зразка – це комплект визначених національними стандартами технічних документів, які містять принципові конструктивні рішення, достатні для створення загального уявлення про конструкцію та принцип дії зразка, а також його основні параметри і габаритні розміри.

Відповідно до п. 3 Державного контракту, наукові, технічні, економічні вимоги та інші вимоги до науково-технічної продукції (далі – НТП) були встановлені у ТТЗ.

Довідково: ТТЗ на ДКР було затверджено начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем Збройних Сил України генерал-полковником ЗАМАНА В.М 06.12.2013 № 313/04/6.

Відповідно до п 7 Державного контракту вартість роботи складала 5 982 305,18 гривень.

Довідково: Вартість визначено на підставі висновку 2461 військового представництва (далі – ВП) від 27.12.2016 № 952.

Відповідно до п.60 Державного контракту строк дії контракту визначено до 31.12.2017, а завершення етапу 1 – 30.05.2017.

27.03.2017 було укладено Додаткова угода (далі – ДУ) № 1 до Державного контракту між Міністерством оборони України в особі генерал-майора РАПКА В.В. та директором ТОВ “ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕД” в особі ПАСТУХОВА Ю.В., відповідно до якої вартість робіт збільшено на 718 298,86 грн, та становила 6 700 604,01 гривень.

Причиною збільшення вартості робіт на 718,3 тис. грн. був перегляд орієнтовної ціни, який проводився у зв'язку із змінами п.31 Порядку формування ціни на продукцію, роботи, послуги оборонного призначення у разі, коли відбір виконавця з постачання (закупівлі) такої продукції, робіт, послуг здійснюється без застосування конкурентних процедур, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 08.08.2016 № 517 (далі – Порядок № 517), про що було надано висновок 2461 ВП від 27.01.2017 № 87.

Довідково: відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 942, якою внесені зміни до Порядку № 517 та набрала чинності 17.12.2016. до кошторисної вартості виконання дослідних робіт оборонного призначення включено податок на додану вартість, сплачений під час закупівлі сировини, матеріалів, напівфабрикатів, комплектувальних виробів сторонніх організацій.

Таким чином, зміни до Порядку № 517 стосовно включення до вартості сум ПДВ у разі залучення сторонніх організацій, набрали чинності (17.12.2016) до підписання Державного контракту (30.12.2016).

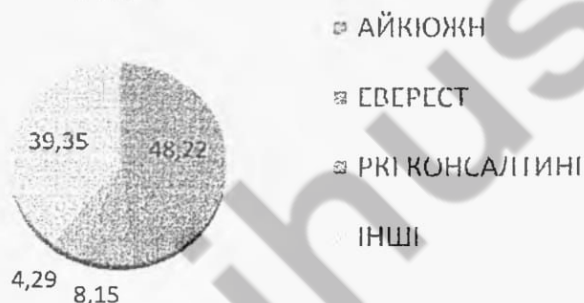
Як наслідок, аудитом встановлено необов'язкові видатки зі сторони Замовника на оплату ПДВ, які можна було б уникнути на етапі вибору Виконавця та погодження співвиконавців для виконання робіт в рамках ДКР.

Довідково: Відповідно пункту 197.1.22 Податкового кодексу України, передбачено звільнення від сплати ПДВ вартості науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт виконавцем який безпосередньо отримує кошти з рахунку ДКСУ.

Так, станом на 04.12.2020 року (з урахування орієнтовних видатків на підетап 3.2) сума перерахованих та запланованих до перерахування коштів Головному виконавцю (ТОВ "ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕД") становить 624,6 млн. грн., із яких співвиконавцям 573,7 млн. грн., (91,85 % від загальної суми видатків на ДКР), з яких лише ТОВ "Айкюжн ІТ" – 301,2 млн. грн., що становить 48,22% від загальної суми видатків.

Графічно структура видатків виглядає наступним чином:

Структура видатків на ДКР "ДЗВІН-АС"

Таким чином, видатки одного із залучених співвиконавців (ТОВ "Айкюжн ІТ") становили майже половину від загальних видатків здійснених на виконання робіт за ДКР "ДЗВІН-АС", а саме 301,2 млн. гривень (48,22%).

Оскільки кошти, які перераховувалися від ТОВ "ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕД" до ТОВ "Айкюжн ІТ" не звільнялися від сплати ПДВ, відбулося збільшення суми видатків понесених співвиконавцем на суму ПДВ (20%), що становить **45,1 млн. гривень.**

Всього станом на 04.12.2020 року в рамках виконання ДКР було сплачено (заплановано по підетапу 3.2) ПДВ на загальну суму 86,9 млн. гривень.

Частка усіх понесених (запланованих) видатків Головним виконавцем, в рамках ДКР, становить 50,8 млн. грн. (або 8,15% від загальної суми витрат).

Отже, здійснивши вибір Головного виконавця та погодивши залучення співвиконавців таким чином, було створено умови за яких Замовнику довелося сплатити додаткові (необов'язкові) видатки у вигляді ПДВ в обсязі 86,9 млн. гривень.

Одночасно, за умови вибору Головним виконавцем ТОВ "Айкюжн ІТ" можливо було б зменшити загальні витрати на ДКР в сумі 45,1 млн. грн., а з урахуванням оплати ПДВ за видатки понесені ТОВ "Еверест Лімітед" економічний ефект становив щонайменше 34 884 973,41 гривень.

Таким чином, аудитом встановлено неефективне використання бюджетних коштів на загальну суму 34,9 млн. грн., яке допущене через неналежну організацію вибору виконавця та погодження залучення співвиконавців із визначенням обсягу виконання їм робіт.

Одночасно аудитом встановлено, що основним видом діяльності ТОВ "ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕД" є оптова торгівля комп'ютерами, периферійним обладнанням і програмним забезпеченням.

Незважаючи на це, відповідно, до наданих до перевірки РКМ, встановлено, що ТОВ “ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕД” самостійно здійснювало закупівлю комп’ютерної техніки у сторонніх організацій, що також призводило до необов’язкового збільшення видатків через сплату ПДВ.

Таким чином, аудитом встановлено, що на час підписання Державного контракту (30.12.2016) зміни до Порядку № 517 стосовно включення до вартості сум ПДВ набули чинності, а факт неспроможності ТОВ “Еверест Лімітед” забезпечити виконання робіт в рамках ДКР, без залучення співвиконавців, зафіксовано у висновку ВП.

Незважаючи на це, Державний контракт було підписано 30.12.2016, що в майбутньому призвело до додаткових витрат з боку Міністерства оборони України у вигляді оплати сум ПДВ.

20.04.2017 Міністерством оборони України в особі генерал майора РАІЦКА В.В. на підставі довіреності від 19.01.2017 № 220/24/д було укладено додаткову угоду № 2, яку з боку ТОВ “Еверест Лімітед” було підписано директором ПАСТУХОВИМ Ю.В., відповідно до якої було перенесено строк виконання робіт з 30.05.2017 на 30.07.2017 (2 місяці).

Причиною перенесення строку виконання робіт на 2 місяці були управлінські рішення, результати яких було оформлено у спільному рішенні щодо порядку виконання ДКР від 20.04.2017, яке було підписано начальником Управління розвитку автоматизації Головного управління зв’язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України полковником Артиховичем В.М. та начальником конструкторського відділу – керівником конструкторської групи № 1 ТОВ “Еверест Лімітед” ПОРУЧНИКОМ Т.Т. та затверджене генерал-майором РАПКОМ В.В. та ПАСТУХОВИМ Ю.В.

Встановлено, що відповідно до спільного рішення, вимоги до автоматизованої системи змінюються, що потребує відповідних змін до ТЗ в частині коригування дослідного району та функціональних завдань, які виконуються системою.

Одночасно слід зазначити, що відповідно до п.3 наказу Генерального штабу Збройних Сил України від 30.11.2016 № 447 робочій групі було доручено уточнити ТТЗ на виконання ДКР.

Таким чином, встановлено, що фактично на момент підписання Державного контракту, посадовими особами Генерального штабу були визначені завдання щодо уточнення ТТЗ, виконання яких було завершено 26.05.2017 шляхом затвердження начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем ЗС України Доповнення № 1 до ТТЗ, тобто через 6-ть місяців після підписання Державного контракту.

Крім того, наказом начальника Генерального штабу – Головнокомандувача ЗС України від 27.03.2017 № 102 “Про внесення змін зміни до наказу Генерального штабу Збройних Сил України від 30.11.2016 № 447” було внесені в частині включення до складу робочої групи представників ТОВ “Айкюжн” та ТОВ “Еверест-Лімітед”, тобто через майже 3 місяці після підписання Державного контракту.

Окремо слід зазначити, що аудитом досліджено протокол наради представників замовника, головного виконавця та співвиконавців робіт за ДКР від 10.04.2017, який підписаний в тому числі полковником АРТИХОВИЧЕМ В.М. та директором ПАСТУХОВИМ Ю.В.

Із протоколу слідує, що станом на 10.04.2017 зміни до ТТЗ не погоджені та не затверджені у встановленому порядку, а попередні проектні рішення, які розробляються виконавцем, показують необхідність внесення змін в склад об'єктів автоматизації та вимоги до процесів, що автоматизуються

Незважаючи на це, за результатами наради прийнято рішення, що розробку документації ескізного проекту здійснювати згідно календарного плану, відповідно до раніше затвердженого ТТЗ на ДКР та з урахуванням доведених документів.

Таким чином, аудитом встановлено, що фактично вибір головного виконавця ДКР та підписання Державного контракту з ним, про розроблення ескізного проекту, здійснювалось під час уточнення існуючого ТТЗ, яке в майбутньому зазнало суттєвих змін.

В результаті змін було звужено призначення системи з рівня керівництва ЗСУ до оперативного складу пунктів управління з відповідним зменшенням кількості автоматизації процесів та визначенням Дзвін-АС системоутворюючою "складовою ЄАСУ ЗС України за безпосередньо військовим напрямком діяльності".

Доповненням 1 змінено також склад дослідного зразка, характеристики об'єкту автоматизації, порядок реалізації (з широкого використання наявної техніки до закупівлі), виключення окремих підсистем, змінено вимоги до програмного забезпечення, захисту інформації тощо.

09.06.2017 Генеральним конструктором зі створення ЄАСУ ЗСУ академіком НАНУ Морозовим А.О., за вихідним № 148/8-36, Міністру оборони України подано пропозицію щодо призначення Косара Олександра Леонтійовича Головним конструктором ДКР Дзвін-АС, як складової ЄАСУ ЗСУ.

29.06.2017 Міністерством оборони України в особі генерал-майора РАПКА В.В. на підставі довіреності від 19.01.2017 № 220/24/д було укладено додаткову угоду № 3, яку з боку ТОВ "Еверест Лімітед" було підписано директором ПАСТУХОВИМ Ю.В., відповідно до якої було внесені зміни до Календарного плану в частині найменування виду роботи, що виконувався Замовником.

Підставою укладання додаткової угоди було спільне рішення від 29.06.2017 "Щодо порядку виконання ДКР", яке було підписано начальником УРА полковником Артиховичем В.М. та головним конструктором - начальником проектного конструкторського-технологічного бюро ТОВ "Еверест Лімітед" КОСАРОМ О.Л. та затверджене генерал-майором РАПКОМ В.В. та ПАСТУХОВИМ Ю.В.

25.07.2017 Міністерством оборони України в особі генерал-майора РАПКА В.В. на підставі довіреності від 19.01.2017 № 220/24/д було укладено додаткову угоду № 4, яку з боку ТОВ "Еверест Лімітед" було підписано директором ПАСТУХОВИМ Ю.В., відповідно до основних показників

державного оборонного замовлення на 2017 рік., затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 14.02.2017 № 121-2 (із змінами від 12.07.2017 № 510-10).

При цьому слід відмітити, що пунктом 10 Державного контракту передбачено, що: “Обсяги фінансування етапу 1 Роботи у 2017 році буде визначено Сторонами, виходячи із кошторисних призначень Замовника за даним кодом видатків на 2017 рік та наступні роки, шляхом укладання додаткової угоди відповідно до затверджених показників державного оборонного замовлення на 2017 рік”.

Такі формулювання передбачають можливість зміни вартості цієї роботи у 2017 році. Критеріями такої зміни є кошторисні призначення Замовника та показники державного оборонного замовлення.

17.08.2017 Міністерством оборони України в особі генерал-майора РАПКА В.В. на підставі довірності від 19.01.2017 № 220/24/д було укладено додаткову угоду № 5, яку з боку ТОВ “Еверест Лімітед” було підписано директором ПАСТУХОВИМ Ю.В., відповідно до якої визначено договірну ціна етапу 1, а також внесені зміни до пунктів 7 та 9 Контракту, а також Календарного плану (додаток 1 до Контракту) в частині визначення договірної ціни відповідно до протоколу погодження договірної ціни (зменшено на 462 383,10 грн.) етапу 1 (зміни вносяться відповідно до фактичних витрат Виконавця, які перевірені та визначені відповідно до висновку представництва замовника № 2461 від 07.08.2017 № 659).

Таким чином загальна фактична вартість етапу 1 становила 6 238 220,91 гривень.

03.07.2017 ТОВ “ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕТ” було повідомлено Замовника про готовність до здачі етапу 1 ДКР, яке було погоджено 2461 ВП.

10.07.2017 наказом начальника військ зв'язку ЗС України – начальника ГУЗІС ГШ ЗС України № 163/нагп було створено комісію з приймання ескізного проекту та приймання передачі етапу 1 ДКР.

14.07.2017 2461 ВП було надано висновок № 600 на виконанні роботи ДКР, де зазначено, що роботи виконані в цілому до умов Державного контракту та підлягають пред'явленню до приймання комісією.

Одночасно слід зазначити, що 12.06.2017 року відбулася спільна нарада керівників та провідних спеціалістів установ виконавців та супроводу ДКР, за результатами якої було визначено проведення коригувань ескізного проекту з урахування уточненого переліку функцій що підлягають автоматизації та їх комплексного взаємозв'язку. Результати зазначеної роботи (коригувань) визначено надати 16.06.2017 до закритої науково-технічної ради при Генеральному конструкторі ЄАСУ ЗС України.

Довідково: протокол спільної наради (із визначеними завданнями) було підписано в тому числі і начальником управління розвитку зв'язку та автоматизації ГУЗІС полковником Артиховичем В.М. та директором ТОВ “ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕД” Пастуховим Ю.В. та затверджено Генеральним конструктором ЄАСУ ЗС України академіком НАН України Морозовим А.О.

При цьому слід звернути увагу, що зазначений протокол було направлено до учасників спільної наради 19.06.2017 за № 148/8-42. Фактично,

згідно реєстрації в ГУЗІС, протокол було зареєстровано 20.07.2017 за № 16895/ф, тобто через місяць від дати проведення спільної наради.

Будь-які інші документи щодо результатів розгляду порушених питань до аудиту надано не було.

Комісією замовника в період з 12 по 20.07.2017 здійснено приймання-передачу науково-технічної продукції та результатів виконання ескізного проекту та приймання-передачу Етапу 1 ДКР про що складено відповідний акт, який затверджено начальником військ зв'язку – начальником ГУЗІС генерал-майором Рапком В.В. 21.07.2017.

Згідно висновку згаданого акту Ескізний проект та роботи Етапу 1 в основному виконано відповідно до вимог ТТЗ, запропоновані в Ескізному проекті попередні технічні рішення є достатніми для визначення обсягу і змісту робіт наступних етапів ДКР, за умови виконання плану-графіку усунення зауважень та врахування рекомендацій комісії Етап 1 ДКР вважати виконаним та прийнятим, документації ескізного проекту присвоєно літеру "Е".

Згаданий план-графік було затверджено Виконавцем, погоджено Замовником, представником Замовника (2461 ВІІ) та відповідно до відміток – виконано в повному обсязі.

За текстом Акту зазначено ряд зауважень, зокрема, що інтеграція АС ЦОК з іншими автоматизованими (інформаційними) системами потребує уточнення та узгодження Замовником переліку суміжних систем, а також склад і опис функціональних підсистем і сервісів, якими їх пропонується реалізувати, не приведено до єдиної термінології та взаємної узгодженості.

Згадане може свідчити про відсутність кінцевого розуміння на етапі завершення ескізного проектування про перелік систем з якими мав працювати та за допомогою яких підсистем (сервісів) мала бути реалізована відповідна взаємодія (взаємосумісність).

Водночас, згаданий акт підписаний з особистою думкою заступника начальника ситуаційного центру – начальника зміни (чергової) Командного центру штабу Командування СВ ЗСУ підполковника Гулого В.М. щодо необхідності вивчення можливості залучення наукових співробітників ЦНДІ, НУОУ та інших установ (організацій) МОУ щодо створення альтернативної системи з метою зменшення вартості виконання ДКР.

Інформації щодо факту розгляду та прийняття відповідних рішень за результатами такого розгляду для аудиту не надано.

Платіжним дорученням № 308/3 від 30.08.2017 згідно акту б/н від 21.07.2017 здійснено оплату Етапу 1 на загальну суму 6 238 220,91 гривень.

За вихідним від 29.09.2017 № 2/275 ТОВ "Еверест Лімітед" на відповідний запит начальника УРА (№ 364/5/1564 від 03.09.2020) надано Акт інвентаризації науково-технічної продукції, що є власністю МОУ, що створена в процесі виконання Етапу 1 ДКР".

Таким чином, аудитом встановлено, що на час підписання Державного контракту (30.12.2016) зміни до Порядку № 517 стосовно включення до вартості сум ПДВ набули чинності, а факт неспроможності ТОВ "Еверест Лімітед" забезпечити виконання робіт в рамках ДКР, без залучення співвиконавців, зафіксовано у висновку ВП.

Незважаючи на це, Державний контракт було підписано 30.12.2016, що в майбутньому призвело до додаткових витрат з боку Міністерства оборони України у вигляді оплати сум ПДВ.

Також, встановлено, що фактично на момент підписання Державного контракту, посадовими особами Генерального штабу були визначені завдання щодо уточнення ТТЗ, виконання яких було завершено 26.05.2017 шляхом затвердження начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем ЗС України Доповнення № 1 до ТТЗ, тобто через 6 ть місяців після підписання Державного контракту.

Листом від 18.09.2017 № 148/8-72 Генеральним конструктором зі створення ЄАСУ ЗСУ академіком НАНУ Морозовим А.О. подано пропозицію Міністру оборони України щодо призначення Гречалінова Віктора Федоровича головним конструктором ДКР Дзвін, як складової частина ЄАСУ ЗСУ.

Відповідно до Висновку 2461 ВП МОУ від 02.10.2017 № 783 було встановлено, що ТОВ Еверест Лімітед в цілому має можливість виконати роботи в рамках ДКР у разі збільшення інженерно-технічного та робітничого персоналу відповідно до плануемого штату та залучення співвиконавців до виконання зазначених робіт.

06.10.2017 було проведено спільну нараду щодо готовності до виконання ДКР за участі представників Замовника, Виконавця, ВП МОУ та представників співвиконавців на якій прийнято рішення з метою зарахування факту витрат підприємств з 06.10.2017 замовнику спільно з Виконавцем ДКР у проекті додаткової угоди № 6 передбачити абзац такого змісту: “Керуючись вимогами статті 631 частини 3 Цивільного кодексу України, умови контракту стосовно введення в дію Етапу 2 ДКР, шифр “Дзвін-АС” застосовувати до відносин, які виникли між сторонами з 06.10.2017 року”.

19.10.2017 за вих. № 308/52/12709 заступником начальника військ зв'язку ЗСУ полковником Плуговым Ю.А. було повідомлено директора ТОВ “Еверест-Лімітед” та начальника 2461 ВП МОУ про те, що ліцензійне програмне забезпечення “Uniti Base Defense” версії 4.X.Y розглядається як базове для розробки спеціального програмного забезпечення, а остаточне рішення з цього питання буде прийнято після розгляду розрахунково-калькуляційних матеріалів щодо визначення орієнтовної ціни Етапів 2, 3 та ДКР в цілому.

31.10.2017 було укладено Додаткову угоду (далі – ДУ) № 6 до Державного контракту між Міністерством оборони України в особі генерал-майора РАПКА В.В. та директором ТОВ “ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕД” в особі ПАСТУХОВА Ю.В., відповідно до якої:

“Виконавець зобов'язується за тактико-технічним завданням на виконання Роботи “Розроблення автоматизованої системи центру оперативного керівництва Збройними Силами України” від 06.11.2013 № 313/04/6 з доповненням № 1 (далі – Тактико-технічне завдання) виконати з дотриманням законодавства дослідно-конструкторську роботу за державним оборонним замовленням “Розроблення автоматизованої системи центру оперативного керівництва Збройними Силами України”, шифр “Дзвін-АС” та передати Замовнику науково-технічну продукцію (ескізний проект,

документацію технічного проекту, робочу-конструкторську документацію, дослідний зразок), отриману за результатами виконання Роботи в цілому та на кожному етапі (далі – науково-технічна продукція), вчинити інші дії, передбачені цим Контрактом, а Замовник – надати військове майно згідно затвердженого переліку (відповідно до пункту 21 цього Контракту), прийняти виконані етапи Роботи та Роботу в цілому та оплатити їх”.

Зазначеною додатковою угодою умови контракту в частині виконання Етапу 1 роботи вважаються виконаними, а Етап 2 роботи введено в дію. Строк виконання робіт 30.06.2018, строк дії контракту 31.12.2019.

Згідно п. 7 Контракту (в редакції ДУ 6) орієнтовна ціна на виконання роботи складала 369 106 954,05 грн., в тому числі етапу 2 – 256 246 376,50 гривень.

Довідково. Орієнтовна ціна визначена на підставі висновків 2461 ВП МОУ від 26.10.2017 № 856 та № 855, на виконання Етапу 2 роботи погоджено залучення 7 співвиконавців.

П. 16 Контракту (в редакції ДУ6) передбачено, що “якщо Замовником у двомісячний термін з дати початку виконання етапу Роботи не приймається рішення про проведення попередньої оплати, або сума попередньої оплати у прийнятому рішенні або сума наданої попередньої оплати буде меншою ніж 70 % від орієнтовної ціни етапу роботи, Сторони проводять коригування обсягу та/або терміну виконання етапу Роботи”.

Згідно п.17 попередня оплата здійснюється на підставі рахунку наданого Виконавцем.

Водночас п. 9 Контракту (в редакції ДУ6) передбачено фінансування робіт етапу 2 у 2017 році відповідно до кошторисних призначень у розмірі 132 425 214,61 грн., що складає 51,7 % орієнтовної вартості Етапу 2.

Враховуючи, що 2 місячний термін від початку Етапу 2 спливав 05.12.2017 (з урахуванням преамбули ДУ6 роботи розпочато 06.10.2017) в договірні відносини закладено передумову невиконання п. 16 контракту (в редакції ДУ 6) щодо рівня попередньої оплати у розмірі не менше 70 %.

24.11.2017 року згідно платіжного доручення № 308/165 було здійснено попередню оплату Етапу 2 в сумі 124 382 023,94 грн., що склало 48,5 % орієнтовної ціни етапу 2 згідно п. 7 контракту (256 246 376,50 гривень).

До закінчення 2 місячного терміну з дати початку Етапу 2 (05.12.2017 року) додаткового авансування не здійснювалось, перегляд термінів або обсягу робіт не проводилось.

Згадане, а також обсяг фінансування у 2017 році погоджений сторонами, може свідчити про згоду Виконавця на меншу попередню оплату без перегляду строків та/або обсягу робіт за Етапом 2, або свідоме закладення в умови контракту умов, які не могли бути виконаними з боку Замовника.

В день підписання додаткової угоди було проведено спільну нараду щодо погодження орієнтовної ціни Етапу 2, 3 та ДКР в цілому за участі представників замовника (представники УРА УРЗ та А ГУЗІС та начальника фінансово-економічної служби – помічника начальника військ зв'язку з ФЕР) та

виконавця, протокол якої затверджено 31.10.2017 начальником військ зв'язку – начальником ГУЗІС генерал-майором Рапко В.В.

Під час проведення наради було вирішено укласти додаткову угоду № 6 з урахування рівня орієнтовних цін, що запропоновані у висновках ВП, та погоджено закупівлю ліцензійного програмного забезпечення, а саме комп'ютерної програми “Uniti Base Defense” версії 4.X.Y (серверна ліцензія) та “Системи документообігу та автоматизації бізнес-процесів Megapolis.docNet”.

В ході аудиту було направлено запит від 04.11.2020 № 364/4/1970 до ЦНДІ, як установи з наукового супроводження ДКР, з метою встановлення чи здійснювалась установою дослідження щодо необхідності та обґрунтованості закупівлі та використанні згаданих програмних продуктів у СПЗ.

Листом від 05.11.2020 № 172/993 було повідомлено, що питання не належать до повноважень ЦНДІ, оскільки вибір технологічних рішень для їх розроблення, здійснюється Розробником автоматизованої системи. ЦНДІ в свою чергу визначено як установу з наукового супроводження, яка відповідно до ДСТУ В-П 15.203-2017 надає висновки (відгуки) експертизи про звіти науково-технічної документації з окремих етапів та за ДКР в цілому.

Поряд з тим було зазначено, що ЦНДІ, в рамках підготовки відгуків на етапах Ескізного та Технічного проектування системи, зазначалось про необхідність проведення обґрунтування для прийняття рішень щодо використання програмного забезпечення дослідного зразка системи, а також необхідність їх опису та конкретизації функції.

Завдання щодо дослідження необхідності використання програмних продуктів у складі СПЗ системи для ЦНДІ не визначалось і, відповідно, такі дослідження не проводились.

Також у протоколі згадується про необхідність протягом 10 робочих днів опрацювати та затвердити перелік робіт, які повинні бути виконані, на Етапі 2 ДКР, склад макету АС ЦОК, який повинен бути створений на етапі 2, для перевірки та уточнення технічних рішень.

15.12.2017 було укладено Додаткову угоду № 7 (далі – ДУ 7) до Державного контракту між Міністерством оборони України в особі генерал-майора РАПКА В.В. та директора ТОВ “ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕД” в особі ПАСТУХОВА Ю.В., відповідно до якої збільшено фінансування робіт етапу 2 у 2017 році на 2 681 558,91 грн. та складала 135 106 773,52 грн. або 52,7 % орієнтовної вартості Етапу 2.

Платіжними дорученнями від 21.12.2017 № 308/220 та № 308/221 було перераховано 8 043 190,67 грн. та 2 681 558,91 грн. відповідно.

Таким чином загальна сума попередньої оплати у 2017 році Етапу 2 склала 135 106 773,52 грн. або 52,7 % орієнтовної вартості Етапу 2, що значно менше визначеної п. 16 Контракту (в редакції ДУ 6) суми в розмірі 70 %.

07.12.2017 начальником військ зв'язку ЗСУ – начальником ГУЗІС ГШ ЗСУ затверджено протокол щодо внесення змін до ТТЗ на виконання ДКР, який погоджено директором ТОВ “Еверест Лімітед” Пастуховим Ю.В. та підписано полковником Артиховичем В.М. та Поручником Т.Т. та зареєстровано 14.12.2017 за № 308/52/2717/дск.

Відповідно до змін, визначено склад та місце розташування макету техноробочого проекту, а саме: 9С701-1 - ОКП ГШ ЗСУ - 36/8 (АРМ) – стаціонарний 9С701-2Р - А0415 - польовий - 22/7 (АРМ) 9С701-3Р - А0415 - польовий - 6/1 (АРМ). Всього зразків 3, АРМ - 64/16.

Зазначені зміни були внесені на виконання рішення спільної наради, за результатами якого складено протокол від 31.10.2017, який затверджено начальником військ зв'язку ЗСУ – начальником ГУЗІС ГШ ЗСУ.

Поряд з тим під час укладання додаткової угоди № 6, Замовником погоджено та включено до додаткової угоди абзац такого змісту: “Керуючись вимогами статті 631 частини 3 Цивільного кодексу України, умови контракту стосовно введення в дію Етапу 2 ДКР, шифр “Дзвін-АС” застосовувати до відносин, які виникли між сторонами з 06.10.2017 року”.

В ході детального вивчення зазначеного питання встановлено, що 15.11.2017 року за вих. № 290 ТОВ “ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕД” поінформували замовника про укладання договорів із співвиконавцями на виконання складових частин ДКР. Договори із співвиконавцями було укладено 01.11.2017, що підтверджує припущення зроблені попереднім аудитом.

Включення зазначеного абзацу до Додаткової угоди № 6 дозволяє застосувати до відносин умови договору, які виникли до його укладання.

Зазначене, зі згоди Замовника, дозволило включити видатки до загальної вартості ДКР та оплатити їх.

13.02.2018 між Міністерством оборони України, в особі начальника військ зв'язку Збройних Сил України – начальника Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України Рапка В.В., який діє на підставі довіреності Міністерства оборони України від 05.02.2018 № 220/138/д та директором ТОВ “Еверест Лімітед” Пастуховим Ю.В. було укладено Додаткову угоду № 8 до державного контракту на виконання ДКР та складено специфікацію військового майна, додаток 1 до д/у №8.

Довідково. Специфікацією визначено майно, яке передається виконавцю, а саме: один автомобіль підвищеної прохідності КрАЗ-63221-0000059-02 з кузовом-фургоном 1 категорії.

Зазначеною додатковою угодою умови щодо передачі військового майна викладено у новій редакції.

Так, пунктом 21, зокрема передбачена передача Замовником Виконавцю військового майна у термін не пізніше 4-х місяців до терміну перевірки готовності об'єктів автоматизації, де це майно використовується.

Поряд з цим, слід відмітити, що до підписання додаткової угоди № 8 строк передачі Замовником військового майна на етапі 2 визначався додатковою угодою № 6 і становив 30.12.2017 року. Тим же пунктом (№ 21) додаткової угоди № 8, передбачено, що передача військового майна супроводжується з укладанням окремого договору, який до перевірки аудиту надано не було.

Враховуючи зазначене, можна зробити висновок, що військове майно Замовником у строк визначений ДУ № 6 не передавалось, а зміни термінів та умов прийому-передачі військового майна затверджено у ДУ №8, тобто через

1,5 місяці після того, як це вже мало відбутися, що свідчить про невиконання умов контракту зі сторони Замовника.

Також зазначається, що в Управлінні розвитку автоматизації ЗС України оригінал додаткової угоди відсутній, до аудиту було надано копію.

Відсутність оригіналу додаткової угоди № 8, де зокрема з'являються умови надання військового майна не пізніше 4-х місячного терміну до перевірки об'єктів автоматизації та передачі один автомобіль підвищеної прохідності КраЗ-63221-0000059-02 з кузовом-фургоном 1 категорії, створює ризик відсутності таких умов та ризик існування можливих інших умов.

15.02.2018, начальником військ зв'язку Збройних Сил України начальником Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України Рапком В.В. та директором ТОВ "Еверест Лімітед" Пастуховим Ю.В. було затверджено Протокол № 2 щодо внесення змін до ТТЗ на виконання ДКР, складений полковником Артиховичем В.М. та Поручником Т.Т. та зареєстрований 16.02.2018 за №308/53/266/дск.

Зміни були внесені, як зазначено у текстовій частині протоколу, з метою уточнення ТТЗ на виконання ДКР. Інших жодних документів, які б підтверджували підстави або управлінські рішення, які були передумовою для внесення змін, аудиту надано не було.

Зазначеними змінами було виключено вимоги щодо затвердження Замовником пропозицій щодо складу функціональних та забезпечуючих підсистем, переліку інформаційно-розрахункових задач, що підлягають автоматизації в рамках ДКР, пріоритетності їх створення, які подаються Головним замовником за результатами ескізного проектування та погоджуються зі Споживачем та організаціями, які здійснюють воєнно-наукове супроводження ДКР.

Разом з тим, згаданим протоколом були конкретизовані вимоги до функцій функціональних та забезпечуючих підсистем, а також визначено функції інформаційної взаємодії, однією з яких є забезпечення інформаційної взаємодії відповідно до рекомендацій МІР (JC3IEDM) (НАТО).

Таким чином, аудитом встановлено, що внесення змін щодо визначення вимог до функцій функціональних та забезпечуючих підсистем шляхом підписання протоколу між Замовником та Виконавцем, було здійснено без погодження зі Споживачем та організаціями, які здійснюють воєнно-наукове супроводження ДКР.

Таке управлінське рішення було достатньо ризиковим та як показали результати роботи комісії по прийому підетапу 3.2 та етапу 3 в цілому, негативно вплинуло на загальну працездатність системи.

17.03.2018 начальником військ зв'язку Збройних Сил України – начальником Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України Рапком В.В. та директором ТОВ "Еверест Лімітед" Пастуховим Ю.В. було затверджено Протокол № 3 щодо внесення змін до ТТЗ на виконання ДКР, складений полковником Артиховичем В.М. та Ляшенком В.Г.

Зміни, як зазначено у текстовій частині протоколу, були внесені з метою уточнення ТТЗ на виконання ДКР, з урахуванням Схем макету дослідного зразка АС ЦОК (ЦОУ, ЦБУ) ЗС України, які розгортаються в рамках ДКР, шифр "Дзвін-АС", від 15.02.2018 №308/53/264/дск та від 16.02.2018 № 308/53/265/дск.

Згаданим протоколом було визначено склад та місце розташування макету техноробочого проекту у новій редакції: 9С701-1 ОКП СО (9УЕСО) - стаціонарний - 36/8 (АРМ), 9С701-1 ВМПУ СО (в/м 64/2) - стаціонарний - 14/3 (АРМ), 9С701-1Р - в/ч А0565 - польовий - 22/7 (АРМ), 9С701-2Р - в/ч А3783 - 22/7 (АРМ), 9С701-3Р - в/ч А0666 - 6/1 (АРМ), всього зразків 5, АРМ - 100/26.

Слід зазначити, що місце розташування макету було повністю змінено, склад макету було збільшено майже вдвічі, будь-яких економічних обґрунтувань та доцільності аудиту надано не було.

Також слід зазначити, що цим протоколом уже вдруге впродовж місяця, вимоги до функцій забезпечуючих підсистем викладено в новій редакції.

Листом від 28.03.2018 № 148/8-25 Генеральний конструктор ЄАСУ звернувся до НГШ-ГК ЗСУ щодо проблемних питань в процесі виконання ДКР "ДЗВІН-АС", пов'язаних із зміною структури ЗСУ, переходом на стандарти НАТО та внесенню змін до керівних документів, що потребувало відповідних змін до ТТЗ (з можливою необхідністю збільшення терміну виконання роботи).

За результатами розгляду згаданого листа ЗНГШ Тимошенко Р.І. було прийнято рішення від 30.03.2018 № 8058/С щодо опрацювання порушеного питання, надання актуалізованих вихідних даних автору звернення, збереження незмінними строків завершення роботи та, у разі необхідності, проведення засідання робочої групи.

На виконання згаданого рішення ЗНГШ начальником УРА Артиховичем В. надано доповідь на ім'я НГШ-ГК ЗСУ Муженка В.М., відповідно до тексту якої, *"Зазначені у зверненні зміни в керівні документи держави та ЗСУ є важливими але вони не являються суттєвими"*.

Водночас у доповіді, порушено питання про наявність розбіжностей між Замовником, Виконавцем та ВП щодо порядку внесення змін до ТТЗ та запропоновано для врегулювання згаданих розбіжностей провести узгоджувальну нараду під керівництвом ЗНГШ Тимошенка Р.

НГШ-ГК ЗСУ прийнято рішення (від 24.04.2018 вх. 10497/С) *"Погоджено (особистий підпис) 23.04.18 р"*

Разом з тим, для аудиту було надано протокол робочої наради щодо порядку виконання ДКР "ДЗВІН-АС" від 11.05.2018, затверджений ТВО начальника УРА ЗСУ Кравченко О.О., яка проведена за участю представників УРА, ТОВ "Еверест Лімітед" та 2461 ВП МОУ, на якій вирішено внести зміни до державного контракту, в тому числі щодо врегулювання питання включення змін до ТТЗ протоколами щодо внесення змін до ТТЗ.

Таким чином аудитом встановлено, що нараду було проведено не тією посадовою особою, яка визначалась НГШ-ГК ЗСУ та за відсутності представників споживача, установ, які здійснюють наукове супроводження, Генерального конструктора ЄАСУ ЗСУ тощо.

Рішення прийняте за результатами наради реалізоване шляхом укладення додаткової угоди від 21.05.2018 № 10 між Міністерством оборони України, в особі начальника Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Артиховича В.М., який діє на підставі довіреності Міністерства оборони України від 04.04.2018 № 220/267/д та директором ТОВ “Еверест Лімітед” Пастуховим Ю.В.

Пункт 1.7 ГОСТ СРСР 34.602-89 “Технічне завдання на створення Автоматизованої системи” передбачає внесення змін до ТЗ оформленням доповнень або підписаного Замовником та Розробником протоколу.

Пунктом 10 Додатку 1 “Порядок розробки, узгодження та затвердження ТЗ на АС” до згаданого ГОСТ, передбачено, що узгодження та затвердження доповнень до ТЗ проводять в порядку встановленому для ТЗ.

Аналогічних вимог щодо оформлення протоколів згаданий ГОСТ не містить, також згадане питання не врегульовувалось контрактом або відповідною додатковою угодою.

Відповідно до пункту 3.4 Розділу 3 зазначеного ГОСТу на титульній сторінці ТЗ розміщують підписи Замовника, Розробника та погоджувачих установ, які скріплюються гербовою печаткою. Підписи розробників ТЗ та посадових осіб, які приймають участь в узгодженні та розгляді проекту ТЗ розміщують на останній сторінці.

Згідно з пунктом 3.6 цього ж розділу ГОСТ, титульний лист доповнення до ТЗ оформлюють аналогічному титульному листу ТЗ.

Таким чином прийняття рішення щодо внесення змін до ТЗ протоколами, не врегулювання порядку оформлення та погодження згаданих протоколів додатковою угодою, надавало змогу вносити зміни до ТЗ Виконавцем та Замовником без залучення Генерального конструктора ЄАСУ ЗСУ, представників споживача, установ, які здійснюють наукове супроводження тощо.

Директором ЦНДІ листом на ім'я ЗНГШ Тимошенко Р. від 28.11.2018 висловлювалось занепокоєння щодо згаданого порядку внесення змін до ТЗ, останнім було прийнято рішення про розгляд цього питання начальником УРА Артиховичем В.М., яким фактично і приймалися рішення щодо порядку внесення змін в ТТЗ та оформлення протоколів. За результатами опрацювання рішення ЗНГШ, було надано доповідь про те, що порушень законодавства немає.

Із зазначеного можна дійти висновку, що рішення про внесення змін до ТТЗ приймалось в УРА (протокол затверджений Кравченко О.), пропозиції щодо проведення відповідних нарад також готувались в УРА (лист начальника УРА ЗСУ Артиховича В.М. на НГШ-ГК ЗСУ Муженка В.М.), лист стосовно такого стану справ, направлений на ЗНГШ також було фактично перенаправлено на УРА, що надало змогу УРА ЗСУ підготувати доповідь про відсутність порушень.

Відповідно до пункту 8 “Головний конструктор” довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників, випуск 1 “Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності”, затверджений наказом Міністерства праці та соціальної політики України від

29.12.2004 № 336, головний конструктор разом із замовниками здійснює розроблення ТЗ, проектування, забезпечує захист та погодження за встановленим порядком розроблених ескізних, технічних та робочих проектів, подає проектні рішення на затвердження.

Аналізом наданих аудиту протоколів щодо внесення змін до ТТЗ встановлено, що з боку виконавця вони підписані начальником конструкторського відділу – керівником конструкторської групи проектного конструкторського технологічного бюро ТОВ “Еверест Лімітед” Поручником Т.Г., за винятком протоколу 3, який підписаний начальником відділу управління проектами та розробками цього ж бюро Ляшенко В.Г. та погоджені директором ТОВ “Еверест Лімітед” Пастуховим Ю.В.

В протоколах відсутня інформація щодо прийняття участі у розробці змін до ТТЗ їх обґрунтування перед Замовником головного конструктора ДКР’.

Слід зазначити, що оскільки ДКР “ДЗВІН-АС” є складовою частиною ЄАСУ, призначення головного конструктора здійснювалось за поданням Генерального конструктора ЄАСУ ЗСУ.

Для аудиту не надано інформацію, що Поручник Т.Г. або Ляшенко В.Г. на момент підписання протоколів щодо внесення змін були головними конструкторами ДКР.

Як наслідок вбачається порушення наказу Міністерства праці та соціальної політики України від 29.12.2004 № 336, в частині виконання обов’язків головного конструктора, а також належного обґрунтування перед замовником прийнятих рішень щодо внесених змін до ТТЗ.

Аудитом встановлено, що мету виконання ДКР, об’єкт та предмет автоматизації було змінено Протоколом № 9 від 29.12.2018.

Згаданий протокол було підписано начальником відділу розвитку автоматизації – заступником начальника УРА С. Соколенком та начальником конструкторського відділу – керівником конструкторської групи Проектно конструкторсько-технологічного бюро ТОВ Еверест Лімітед Т.Поручником, погоджено директором ТОВ Еверест Лімітед Ю. Пастуховим та затверджено начальником УРА полковником В. Артиховичем.

Згідно даного протоколу п. 2.2 ТТЗ в частині досягнення мети створення АС ЦОК, що передбачається здійснити за рахунок реалізації комплексного технічного оснащення визначених пунктів управління ЗСУ сучасними засобами зв’язку та автоматизації, доповнено словами “пунктів управління омбр, омпбр, оабр за функціями планування застосування військ (сил). підрозділів”.

В п. 3 об’єктом автоматизації Протоколом № 9 додатково визначено “пункти управління омбр, омпбр, оабр за функціями планування застосування військ (сил), підрозділів”, а предметом автоматизації “пункти управління омбр, омпбр, оабр”.

Також згаданим Протоколом до складу об’єктів автоматизації введено 5 пунктів управління тактичного рівня.

Слід зазначити, що відповідно до згаданого протоколу організаційно до складу пунктів управління омбр, омпбр, оабр за приналежністю до безпосереднього виконання функцій планування застосування військ (сил), підрозділів входять:

Група планування;

Група бойового управління (в частині взаємодії з вищестоящим ПУ).

Щодо порядку організації роботи на ПУ омбр, омпбр та оабр у зв'язку лише із частково автоматизації процесів на згаданих ПУ (в тому числі щодо бойового управління підпорядкованими підрозділами) в Протоколі № 9 не згадується.

Під час аудиту зроблено порівняння початкової редакції ТТЗ та подальших змін на прикладі п. 2.2 "Мета виконання ДКР".

Початкова редакція ТТЗ	Доповнення № 1	Протокол № 9
<p>2.2 Мета виконання ДКР</p> <p>Метою виконання ДКР є розроблення і створення дослідного зразка АС ЦОК для забезпечення ефективного керівництва ЗС України, управління військами (силами) в мирний час та особливий період. Умовою досягнення мети виконання ДКР є використання сучасних інформаційних технологій в процесі комплексного оснащення підрозділів МО, ГШ ЗС України засобами автоматизації, телекомунікації та захисту інформації за централізації забезпечення виконання їх функцій на базі ПТК ГКЦ ГШ ЗС України згідно визначених завдань на мирний час та ОКП ГШ ЗС України на особливий період.</p>	<p>Викласти в новій редакції:</p> <p>2.2 Мета виконання ДКР</p> <p>Метою створення АС ЦОК є підвищення рівня ситуаційної обізнаності оперативного складу пунктів управління всіх рівнів щодо поточної обстановки, оперативності вирішення покладених завдань, доведення команд, сигналів та розпоряджень до підпорядкованих органів управління та військ (сил), контролю їх виконання в режимі часу, близькому до реального, під час бойового чергування, підготовки та ведення операцій (бойових дій).</p> <p>Досягнення мети створення АС ЦОК передбачається здійснити за рахунок реалізації наступних завдань:</p> <p>комплексного технічного оснащення визначених пунктів управління Збройних Сил сучасними засобами зв'язку та автоматизації шляхом розроблення та виготовлення дослідного зразка АС ЦОК ЗС України у складі дослідних зразків типових комплексів засобів автоматизації (КЗА) центрів оперативного керівництва, оперативного (бойового) управління (ЦОК, ЦОУ);</p>	<p>Викласти в новій редакції:</p> <p>2.2 Мета виконання ДКР</p> <p>Метою створення АС ЦОК є підвищення рівня ситуаційної обізнаності оперативного складу пунктів управління всіх рівнів щодо поточної обстановки, оперативності вирішення покладених завдань, доведення команд, сигналів та розпоряджень до підпорядкованих органів управління та військ (сил), контролю їх виконання в режимі часу, близькому до реального, під час бойового чергування, підготовки та ведення операцій (бойових дій).</p> <p>Досягнення мети створення АС ЦОК передбачається здійснити за рахунок реалізації наступних завдань:</p> <p>комплексного технічного оснащення визначених пунктів управління Збройних Сил сучасними засобами зв'язку та автоматизації шляхом розроблення та виготовлення дослідного зразка АС ЦОК ЗС України у складі дослідних зразків типових комплексів засобів автоматизації (КЗА) центрів оперативного керівництва (ЦОК), оперативного управління (ЦОУ); пунктів управління омбр, омпбр, оабр за функціями планування застосування військ (сил), підрозділів;</p> <p>впровадження</p>

	<p>впровадження автоматизованих технологій збору, обробки та зберігання інформації, автоматизованого розв'язання інформаційних та інформаційно-розрахункових задач, оперативного обміну інформацією всередині та між пунктами управління, підтримки прийняття управлінських рішень.</p>	<p>автоматизованих технологій збору, обробки та зберігання інформації, автоматизованого розв'язання інформаційних та інформаційно-розрахункових задач, підтримки прийняття управлінських рішень, оперативного обміну інформацією всередині та між пунктами управління.</p>
--	---	--

Із зазначеного видно, що метою проведення ДКР відповідно до вихідного ТТЗ було створення дослідного зразка для ефективного керівництва ЗСУ в мирний час та на особливий період, а умовою досягнення мети визначалось комплексне оснащення МОУ та ГШ ЗСУ засобами автоматизації, телекомунікації та захисту інформації.

Водночас відповідно до Доповнення № 1 метою вже було підвищення ситуаційної обізнаності оперативного складу пунктів управління, яка досягалась за рахунок комплексного оснащення пунктів управління стратегічного та оперативно-стратегічного рівнів.

Протоколом № 9 додано пункти управління тактичного рівня.

Тобто було змінено (звужено) призначення дослідного зразка із забезпечення ефективного керівництва ЗСУ до рівня ситуаційної обізнаності оперативного складу пунктів управління. Одночасно, якщо у вихідному ТТЗ використання сучасних технологій в процесі комплексного оснащення підрозділів МОУ та ГШ ЗСУ розглядалось умовою досягнення мети ДКР, то після внесення змін Доповненням № 1 створення комплексних засобів автоматизації центрів оперативного керівництва та центрів оперативного (бойового) управління вже було завданням ДКР "ДЗВІН-АС", яке в подальшому було доповнено створенням комплексів засобів автоматизації пунктів управління бригад.

Крім того, встановлено що внаслідок внесення змін Доповненням 1 до ТТЗ виникла розбіжність між Рішенням про відкриття дослідно-конструкторської роботи "Розроблення автоматизованої системи Центру оперативного керівництва Збройними Силами України", шифр "Дзвін-АС", затвердженим Міністром оборони України 28.01.2013 (далі – Рішення) та ТТЗ в частині визначення замовника ДКР (з начальника ГШ – Головнокомандувача ЗСУ на Міністерство оборони України) та мети ДКР.

Щодо складу дослідного зразка, то основою для визначення складу дослідного зразка був макет, остаточний склад якого визначено Протоколом № 3 від 17.03.2018.

Зміни до складу дослідного зразка вносились Протоколами № 5 від 05.06.2018, № 7 від 16.08.2018, № 8 від 14.11.2018, № 9 від 29.12.2018, № 10 від 16.05.2019, № 11 від 31.03.2020, № 12 від 17.08.2020.

03.05.2018 між Міністерством оборони України, в особі начальника Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Артиховича В.М., який діє на підставі довіреності Міністерства оборони України від 04.04.2018

№ 220/267/д та директором ТОВ “Еверест Лімітед” Пастуховим Ю.В. було укладено Додаткову угоду № 9 до державного контракту.

Підставою для укладання д/у № 9 були основні показники ДОЗ на 2018 рік, затверджені ПКМУ від 14.02.2018 № 91-2 та Протокол щодо внесення змін до ТТЗ на виконання ДКР від 17.03.2018.

Зазначеною д/у визначено обсяг фінансування у 2018 році у сумі 91 076 000,00 гривень, а також внесені зміни до пункту 25 контракту щодо переліків технічних та програмних засобів, у зв'язку зі зміною складу макету.

21.05.2018 між Міністерством оборони України, в особі начальника Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Артиховича В.М., який діє на підставі довіреності Міністерства оборони України від 04.04.2018 № 220/267/д та директором ТОВ “Еверест Лімітед” Пастуховим Ю.В. було укладено Додаткову угоду № 10 до державного контракту.

Підставою для укладання д/у № 10 був протокол робочої наради щодо порядку виконання ДКР, шифр “Дзвін АС” від 11.05.2018.

Цією д/у внесені зміни до визначення сторони державного контракту та реквізитів, в частині визначення Замовника, а саме Міністерства оборони України, в особі начальника Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Артиховича Віктора Миколайовича.

Довідково. Попередню додаткову угоду від 03.05.2018 № 9 підписував полковник Артихович В.М. без внесення змін до Контракту стосовно визначення іншої посадової особи Замовника уповноваженого на його підписання.

Полковник Артихович В.М. відповідно до довіреності Міністерства оборони України від 04.04.2018 № 220/267/д був наділений повноваження на вчинення правочинів щодо цього Контракту.

Також, цією додатковою угодою внесені зміни до пункту 1 контракту та передбачено, що виконання ДКР здійснюється за ТТЗ (з доповненнями та протоколами щодо внесення змін до ТТЗ на виконання ДКР, шифр “Дзвін-АС”, які є невід’ємними частинами ТТЗ), а також те, що ТТЗ є невід’ємною частиною Контракту, рахується на окремому обліку Сторін та до Контракту не додається.

21.05.2018 начальником Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Артиховича В.М та директором ТОВ “Еверест Лімітед” Пастуховим Ю.В. було затверджено Протокол № 4 щодо внесення змін до ТТЗ на виконання ДКР, складений Соколенко С.М. та Поручником Т.Т.

Зміни були внесені з метою уточнення ТТЗ на виконання ДКР, з урахуванням попередніх протоколів щодо внесення змін.

Зміст пункту 4.1.1 було доповнено фразою: *“Місця розгортання КЗА на рухомій базі (польовий варіант виконання) можуть бути змінені відповідно до рішень Замовника. Такі рішення доводяться до Виконавця не пізніше, ніж за 30 календарних днів до завершення макетування”.*

Таким чином, зазначеними змінами до ТТЗ було фактично надано право замовнику приймати рішення щодо місця розгортання КЗА.

Також цим протоколом було уточнено вимоги пункту 7.1.2 щодо забезпечення робіт.

Отже, аудитом встановлено, що затвердження змін до ТТЗ, що оформлялися протоколами №1-4, фактично здійснювалось **одноосібно зі сторони Замовника**, шляхом затвердження начальником УРА зазначених протоколів. Жодних інших документів щодо погодження зазначених змін до ТТЗ аудиту надано не було.

Довідково відповідно до вимог ДСТУ В-П 15.203:2017 ТТЗ розроблюється державним замовником за участю науково-дослідних установ замовника та споживача виробу.

Пунктом 5.1.7 цього ж ДСТУ до функції ЦДУ віднесено участь в узгодженні документів, що розробляють у процесі ДКР

Відповідно до п 17 ГСГ 34 607-89 зміни до ТЗ на автоматизовану систему оформляють доповненням або підписаним Замовником та розробником (виконавцем) протоколом Доповнення або зазначений протокол є невід'ємною частиною ТЗ на АС. На титульному аркуші ТЗ на АС має бути надпис "діє з".

Крім того, відповідно до наказу Генерального штабу Збройних Сил України від 30.11.2016 № 447 з метою уточнення ТТЗ на виконання ДКР було створено робочу групу до якої увійшли зокрема представники від Головного оперативного управління ГШ ЗС України (споживач), Головного управління зв'язку та інформаційних систем ГШ ЗС України, в/ч А0135, Національний університет оборони України ім. І. Черняхівського, в/ч А2724 та Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації.

Із зазначеного слідує, що як під час відкриття так і під час супроводження ДКР, зміни до ТТЗ потребують постійного супроводження зацікавленими у тому числі науково-дослідними установами Замовника.

Однак, як встановлено аудитом, протоколи №№ 1-4, стосовно змін до ТТЗ, Замовником в особі начальника УРА полковником АРТИХОВИЧЕМ В.М. затверджувалися без погодження, що в майбутньому як було встановлено в ході аудиту, стало однією з причин допущення невідповідності фактично виконаних робіт, в рамках ДКР, її ТТЗ.

05.06.2018 начальником Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Артиховича В.М та директором ТОВ "Еверест Лімітед" Пастуховим Ю.В. було затверджено Протокол № 5 щодо внесення змін до ТТЗ на виконання ДКР, складений Соколенко С.М. та Поручником Т.Т.

Протоколом було конкретизовано, що врахування досвіду, документації, матеріально-технічної та експертної допомоги з боку НАТО (країн членів) у галузі створення автоматизованих (інформаційних) систем в предметній області ДКР (надаються Замовником встановленим порядком в якості керівних документів), в попередній редакції було (за окремими вказівками замовника)

Також цим протоколом, втретє було визначено склад та місце розташування макету техноробочого проекту у новій редакції: 9С701-1 ОКП СО (9УЕСО) - стаціонарний - 36/8 (АРМ), 9С701-1(ВМ) - ОКП СО виносний модуль (в/м 64/1) - стаціонарний - 14/3 (АРМ), 9С701-1Р - в/ч А0565 - польовий,

центр обробки даних на рухомій базі - 22/5 (АРМ), 9С701-2(Н) - ОКП ОУВ (НУОУ) - польовий комплект - 22/7 (АРМ), 9С701-3Р - ОКП омбр в/ч А0565 - польовий варіант - 6/1 (АРМ). Всього зразків 5, АРМ - 100/24.

Разом з цим, було визначено склад та місце розгортання КЗА дослідного зразка АС ЦОК: 9С701-1 ОКП СО (9УЕСО) - стаціонарний - 44/6 (АРМ), 9С701-1(ВМ) - ОКП СО виносний модуль (в/м 64/1) - стаціонарний - 14/3 (АРМ), 9С701-1Р - в/ч А0565 - польовий, центр обробки даних на рухомій базі - 48/4 (АРМ), 9С701-2(Н) - ОКП ОУВ (НУОУ) - польовий комплект - 25/4 (АРМ), Всього зразків 4, АРМ - 131/17.

Довідково. Склад та місце розгортання КЗА дослідного зразка АС ЦОК було затверджено рішенням начальника Генерального штабу Головнокомандуючого ЗС України генерала армії України Муженко В.М. від 05.06.2018 № 1560/С/ДСК, на підставі доповіді ТВО першого заступника начальника Генерального штабу генерал-майора Назарова В.М., та схем складу дослідного зразка підписаних начальником УРА ЗСУ полковником Артиховичем В.М.

Відповідно до рішення реалізація ДКР згідно затвердженого складу дослідного району, із врахуванням недофінансування (до 170 млн.) та ризиків несвоєчасного виготовлення (постачання) великої кількості необхідного обладнання, яке має тривалий цикл виробництва, вважається недоцільною.

Тобто тільки 05.06.2018, за 25 днів календарних днів до завершення етапу 2 роботи, який тривав з 06.10.2017, було прийнято рішення щодо затвердження складу дослідного зразка, що в майбутньому стало причиною перенесення терміну виконання етапу 2. Як наслідок це призвело до додаткових витрат з боку Міністерства оборони України, про що більш детально буде зазначено далі за текстом звіту.

Також, протоколом щодо внесення змін до ТТЗ, було виключено вимогу стосовно того, що визначення складу дослідного зразка АС ЦОК здійснюється Головним оперативним управлінням Генерального штабу Збройних Сил України та затверджується Замовником.

Довідково. Головне оперативне управління Генерального штабу Збройних Сил України є одним із споживачів автоматизованої системи Дзвін-АС.

Одночасно слід зазначити, що зазначена норма у доповіді підписана генерал-майором НАЗАРОВИМ В.М. була відсутня.

Таким чином, аудитом встановлено факт включення до протоколу № 5 інформації, яка фактично була відсутня у доповіді генерал-майора Назарова В.М., яка в подальшому була погоджена начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем Збройних Сил України (рішення від 05.06.2018 № 1560/С/ДСК), що стала підставою для складання зазначеного протоколу.

Зазначене, фактично дозволило без рішення керівництва Генерального штабу Збройних Сил України позбавити визначеного споживача (Головне оперативне управління Генерального штабу Збройних Сил України) можливості визначати складові дослідного зразка АС ЦОК.

В подальшому рішення стосовно визначення складових дослідного зразка АС ЦОК, приймалось керівним складом Генерального штабу на підставі доповідей заступників начальника Генерального штабу. Про що, в подальшому, оформлявся протокол, який затверджувався начальником УРА.

15.06.2018 між Міністерством оборони України, в особі начальника Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Артиховича В.М., який діє на підставі довіреності Міністерства оборони України від 04.04.2018 № 220/267/д та директором ТОВ “Еверест Лімітед” Пастуховим Ю.В. було укладено Додаткову угоду № 11 до державного контракту, згідно якої строк виконання етапу 2 роботи було перенесено з 30.06.2018 на 31.08.2018.

Підставою для перенесення строку було рішення заступника Міністра оборони України від 13.06.2018 № 100/0/з.

Зазначеному рішенню передувало рішення НГШ ГК ЗСУ від 05.06.2018 № 1560/с/дск, щодо затвердження складу дослідного зразка.

Слід зазначити, що 08.06.2018 директором Центрального науково-дослідного інституту Збройних Сил України Романченком І.С. надіслано лист за № 172/242 на ім'я начальника УРА ЗСУ полковника Артиховича щодо необхідності надання у термін до 45 діб матеріалів техноробочого проекту ДКР для надання відгуку, відповідно до п.3.4.5 ГОСТ В 15.203-79. 15.203-79.

Цим листом також пропонується термін завершення етапу 2 роботи перенести на 2 місяці.

Таким чином, через несвоєчасне затвердження складу дослідного зразка (05.06.2018), за 25 днів до завершення етапу 2, було прийнято рішення щодо перенесення терміну завершення етапу 2 на два місяці, що призвело до додаткових витрат.

Таким чином, з причин несвоєчасного затвердження складу дослідного зразка Замовником було здійснено додаткові видатки з боку Міністерства оборони України на оплату заробітної плати Виконавцю на загальну суму 8 627 703,53 гривень. Вказані видатки були не обов'язковими, але через несвоєчасні управлінські рішення зі сторони Замовника були допущені, що кваліфікується як неефективне використання бюджетних коштів.

В період з 25-27.06.2018 відповідно до пункту 1.4. ТТЗ та наказу директора ТОВ “ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕД” від 22.06.2018 № 45 ОД, комісією за участю представників замовника виконавця та науково-дослідних установ та військових представництв було проведено випробування макету АС ЦОК ЗСУ, за результатами якої складено відповідний акт від 03.07.2018 № 53/дск.

Відповідно до висновків викладених в акті, документація макету виробів 9С701 у комплектності, за повнотою та якістю відповідає вимогам єдиної системи конструкторської документації (далі – ЄСКД). Технічні рішення, що перевірялися на макеті, відповідно до протоколів, з урахуванням визначених рекомендацій, можуть бути реалізовані під час створення дослідного зразка виробу 9С701-1.

Акт підписано зі сторони Замовника представниками Головного оперативного управління ГШ ЗС України, Головного управління зв'язку і

інформаційних систем ГШ ЗС України, Військового інституту телекомунікацій та інформатизації ім. героїв Крут, Управління розвитку автоматизації ЗС України, Об'єднаного оперативного штабу ЗС України, Командування Сухопутних військ Збройних Сил України, Національного університету оборони України ім. І. Черняхівського, Центрального науково-дослідного інституту ЗС України, 2461 ВП та 5277 ВП, всього 16 осіб та затверджено ПАСТУХОВИМ Ю.В.

Акт підписано з особливими думками представників ЦНДІ та НУОУ, а саме: полковник Кірсанов С.О. і підполковник Петрожалко В.В. та працівник ЗСУ СТУЖУК П.І. відповідно.

На думку представників ЦНДІ запропоновано більш виважено підійти до вибору інформаційних технологій, які реалізують геоінформаційне забезпечення. Звернути увагу на необхідність її інтеграції з тотожними АС та врахувати можливі подальші фінансові вигоди на її супроводження. Крім того запропоновано додатково перевірити відповідність побудови СПЗ АС ЦОК вимогам ТТЗ на ДКР в частині його побудови за принципом модульності та уніфікованості, що дасть можливість його масштабувати без додаткового перепрацювання його ядра та складових.

В свою чергу представником НУОУ зазначено, що представлене для розгляду СПЗ створюється за локальним підходом, що суперечить методології створення великих складних АСУ, не реалізовано більшість автоматизованих функцій, передбачених у ТТЗ, архітектура СПЗ не відповідає технічним рішенням обґрунтованих в ескізному проекті. Тому за результатами дослідження представленого СПЗ неможливо перевірити основні технічні рішення, що розробляються в ході виконання ДКР.

Таким чином, Замовником ще на етапі макетування зазначалося про невідповідність СПЗ ТТЗ, що в майбутньому знайшло своє відображення в акті прийому ДКР в цілому та порушень виявлених за результатами дійсного внутрішнього аудиту.

07.08.2018 начальником Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Артиховичем В.М та директором ТОВ “Еверест Лімітед” Пастуховим Ю.В. було затверджено Протокол № 6 щодо внесення змін до ТТЗ на виконання ДКР, який був складений полковником ДІДОВЦЕМ М.В. та Поручником Т.Т. на підставі рішення начальника ГШ ЗСУ від 05.06.2018 № 1560/С/дск.

Відповідно до внесених змін до ТТЗ, а саме абзац зі змістом: “ІРЗ визначення потреби на доукомплектування військових частин (підрозділів) особовим складом та забезпечення ОВТ і необхідними” замінено на абзац наступного змісту: “ІРЗ розрахунки щодо оцінювання бойової готовності військ (сил)”.

Одночасно слід зазначити, що зазначена норма у доповіді підписана генерал-майором НАЗАРОВИМ В.М. також була відсутня.

Таким чином, аудитом повторно встановлено факт включення до протоколу № 6 інформації, яка фактично була відсутня у доповіді генерал-майора Назарова В.М., яка в подальшому була погоджена начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем Збройних Сил України

(рішення від 05.06.2018 № 1560/С/ДСК), що стала підставою для складання зазначеного протоколу.

08.08.2018 між Міністерством оборони України, в особі начальника Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Артиховича В.М., який діє на підставі довіреності Міністерства оборони України від 04.04.2018 № 220/267/д та директором ТОВ "Еверест Лімітед" Пастуховим Ю.В. було укладено Додаткову угоду № 12 до державного контракту, згідно якої було визначено нову орієнтовну вартість робіт.

Так відповідно до пункту 7 додаткової угоди орієнтовна ціна роботи ДКР становила 297 817 404,79 грн., у т.ч. орієнтовна ціна етапу 2 – 184 956 827,24 грн., що на 71 289 549,26 грн. менша ніж визначалась додатковою угодою № 6.

Підставою для укладання угоди було рішення начальника Генерального штабу Головнокомандувача Збройних Сил України від 05.06.2018 № 1560/С/ДСК, протокол щодо внесення до ТТЗ на виконання ДКР від 05.06.2018 № 106/дск.

Орієнтовна ціна етапу 2 визначена на підставі висновку 2461 ВП від 31.07.2018 № 494.

Приймаючи рішення про зменшення орієнтовної ціни, слід звернути увагу на наступне.

Пунктом 15 додаткової угоди № 6 передбачено надання попередньої оплати виходячи від орієнтовної вартості етапу роботи та не повинна перевищувати 80%.

Пунктом 16 тієї ж угоди передбачено, що у разі надання попередньої оплати на суму менше ніж 70% орієнтовної ціни етапу роботи, сторони проводять коригування обсягу та/або терміну виконання етапу робіт.

Фактично розмір попередньої оплати до внесення змін орієнтовної ціни становив 52,7%, що давало підстави Виконавцю вимагати від Замовника коригування обсягу та/або терміну виконання робіт. Однак ця норма (п.16 ДУ 6) Виконавцем застосована не була.

Після погодження нової орієнтовної ціни (08.08.2018), відсоток попередньої оплати склав 73,05%.

Таким чином зміна орієнтовної ціни безпосередньо впливала на розмір попередньої оплати.

Відповідно до рішення заступника начальника Генерального штабу ЗС України від 16.08.2018 № 364/5/1041 було внесені зміни до ТТЗ на виконання ДКР про що складено протокол № 7, який затверджено начальником УРА полковником АРТИХОВИЧЕМ В.М. та погоджено директором ТОВ "Еверест Лімітед" ПАСТУХОВИМ Ю.В.

Відповідно до змісту згаданого протоколу зі складу дослідного зразка АС ЦОК виключено навчальний комплект КЗА для підготовки користувачів системи у стаціонарному варіанті розташування (виріб 9С701-2(Н)).

Відповідно до зазначеного протоколу було укладено додаткову угоду 16.08.2018 № 13.

Передумовою такого рішення було доповідь генерал-майора Р.Тимошенка на начальника ГШ ЗСУ (рішення від 26.05.2018 № 13680/С) щодо

розгортання макету елементів ЄАСУ та про передачу зі складу макетів пунктів управління.

У доповіді запропоновано Управлінню УРА у термін до 15.06.2018 забезпечити розгортання удосконаленого макету розробленого в рамках ДКР, у період з 28-29 червня 2018 провести повторне тестування макету АСУ.

На виконання цього рішення (від 26.05.2018 № 13680/С) начальник УРА полковник В. Артихович доповідає ТВО ПЗ НГШ ЗСУ генерал-майору Назарову В.М. щодо проведення випробувань удосконаленого макету АС ЦОК та питань подальшого використання обладнання, яке було закуплене для створення цих макетів.

Зокрема запропонував макети ОКП ОТУ (КЗА 9С701-1Р, НУОУ) та ОКП Омбр (КЗА 9С701-3Р, в/ч А0565) розукомплектувати, провести інвентаризацію обладнання та передати головному виконавцю ДКР з подальшим використанням для доукомплектування дослідних зразків та часткового обладнання КЗА ОКП Омбр в рамках ДКР "Простір", а решту обладнання макетів запропоновано використати для створення дослідних зразків відповідних КЗА.

Відповідно до прийнятого рішення НГШ-ГК ЗСУ (№1560/С/ДСК від 05.06.2018) та Протоколу № 5 від 05.08.2018 "щодо внесення змін до ТТЗ" було затверджено новий склад дослідного зразка. Таким чином вказаним рішенням умовне найменування макет виробу 9С701-2Р та місцезнаходженням на базі в/ч А3783 було змінено на "9С701-2Н" та визначенням нового місцезнаходження на території НУОУ.

На підставі листа полковника Артиховича В.М. заступником начальника Генерального штабу Збройних Сил України 16.07.2018 року прийнято рішення про передачу до НУОУ обладнання макету КЗА 9С701-2Р для використання в освітньому процесі та в інтересах заходів оперативної (бойової) підготовки військ (сил).

В той же час, начальником НУОУ (лист від 08.07.2020 № 182/2646) підтверджено отримання даного виробу та повідомлено, що макет не може використовуватися в освітньому процесі університету, а частина засобів обчислювальної техніки зі складу макету запропоновано використовувати для розгортання на них АСУВ "Славутич" для застосування в освітньому процесі.

Крім того повідомлено, що відповідно до рішення начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України від 26.05.2018 № 13680/С в університеті проведені випробування макету (на той час КЗА 9С701-2(Р), за результатами якого встановлено ряд порушень та недоліків щодо виготовлення програмного забезпечення, та складено відповідний акт.

Інформацію стосовно мети зміни найменування та передислокації макету виробу 9С701-2Н в рамках виконання ДКР "ДЗВІН-АС" до аудиту не надано.

Під час виконання етапу 2 було розгорнуто навчальний комплекс КЗА ЦОУ ОКП ОТУ та по закінченню, у зв'язку із обмеженим фінансуванням у 2018 році, ЗНГШ ЗСУ генерал-лейтенантом Тимошенко Р.І. прийнято рішення (№ 21357/С від 17.08.2019) не створювати КЗА 9С701-2Н на підетапі 3.1. та

вилучити зі складу дослідного зразку. Відповідно до акту прийому-передачі від 12.04.2019 № 10 та накладної від 23.04.2019 № 3649 на баланс НУОУ було передано частину макету КЗА 9С701-2Н вартістю 5 252 843,83 грн. про що свідчить надана інформація від ДФ МОУ.

Отже, встановлено, що відповідно до рішення начальника Генерального штабу – Головнокомандувача ЗС України від 05.06.2018 № 1560/С/дск приймається рішення щодо затвердження складу та місця розгортання дослідного зразка (в т.ч. по виробу 9С701-2(Н).

Після цього 17.08.2018 року за рішення заступника НГШ ЗС України № 21357/С, приймається інше рішення відповідно до якого виріб передається до НУОУ для навчального процесу.

Фактично, відповідно до листа начальника НУОУ, використання цього виробу в освітньому процесі не можливо, а частину отриманої обчислювальної техніки зі складу макету запропоновано використовувати для розгортання на них АСУВ “Славутич” для застосування в освітньому процесі.

Таким чином? аудитом встановлено неефективне використання бюджетних коштів у зв'язку з фактичним використанням виробу не за цільовим його призначенням. Загальна сума неефективного використання коштів становить 5 252 843,83 грн. (вартість переданого майна).

На підставі листа начальника УРА від 03.08.2018 № 364/4/973 представниками ЦНДІ ЗСУ спільно з представниками НУОУ, ВІТІ було розглянуто матеріали технічного проекту етапу 2 ДКР та складено відгук, затверджений ТВО начальника ЦНДІ кандидатом військових наук полковником ЗВАРИЧЕМ А.О. 23.08.2018 року.

За результатами роботи було надано ряд зауважень та пропозиції, а матеріали технічного проекту рекомендовано до розгляду комісією Замовника та прийняті за основу, для розробки РКД. Крім того, представником НУОУ відгук підписано з окремою думкою, де зазначено ряд зауважень стосовно розроблення СПЗ.

28.08.2018 року начальником УРА Артиховичем В.М. на підставі висновку комісії, було затверджено технічний проект ДКР. Крім того, до висновку представником НУОУ було надано зауваження у вигляді окремої думки, стосовно розроблення СПЗ.

У період з 27-31 серпня 2018 було проведено приймання-передачі етапу 2 ДКР, підставою для цього були окреме доручення заступника НГШ від 25.08.2018 № 21929/С та наказ начальника УРА від 23.08.2018 № 57/нагп.

За результатами роботи комісії було оформлено акт та надано ряд рекомендацій та пропозицій, зокрема, щодо інформаційної взаємодії між АС ЦОК, АСУ Авіації та ППО ЗСУ та АС Персонал та зроблено висновок, що етап 2 ДКР вважати прийнятим та таким, що підлягає оплаті після підписання протоколу договірної ціни.

Акт приймання-передачі етапу 2 ДКР затверджено начальником УРА 31.08.2018, до якого надано протоколи робочих груп із наступними зауваженнями:

- в Схемі поділу не відображені складові частини дослідного зразка АС ЦОК;
- протокол обміну інформацією між КЗА АС ЦОК не погоджено Замовником;
- перелік вимог до телекомунікаційного компоненту АС ЦОК не погоджено Замовником;
- телекомунікаційні послуги, Захист інформації - Питання комісією не розглядались у зв'язку з їх реалізацією та перевіркою на попередньому етапі (під час випробувань макету виробу 9С701), висновок попередньої комісії - Функції реалізовано;
- реалізація електронного документообігу у версії СПЗ відрізняється від прийнятої на озброєння захищеної СЕДО, запропоновано уточнити можливість їх інтеграції;
- документ "А00СJ.620111.001.ПМ-ЛУ. АС ЦОК ЗСУ. АС ЦОК. Програма та методика випробувань СПЗ АС ЦОК" потребує приведення до вимог ГОСТ В 15.210-78, В 15.211-78;
- уточнити перелік функцій, що автоматизуються, телекомунікаційної компоненти забезпечуючий підсистеми у частині, що стосується забезпечення передачі даних між ІТВ ПУ.

Відповідно до РКМ в період з 20.06.2018 по 26.08.2018 було передбачено відпрацювання РКД "Розробка програмного забезпечення щодо здійснення електронного документообігу", загальною вартістю 3 894 000,00 гривень.

ВП листом від 12.11.2020 № 1891 було повідомлено, що перевірка витрат не здійснювалась, а відповідно висновку від 29.08.2018 № 1290 зазначені видатки було виключено. В подальшому, прийняття зазначених видатків здійснювалось за рішенням Замовника без порядку ціноутворення, про що було зазначено у висновку від 06.09.2018 № 1352.

Замовник листом від 01.09.2018 № 364/9/1159 за підписом начальника УРА полковника Артиховича В.М. повідомив Виконавця та 5277 ВП, що погоджує витрати за умови надання до ВП детального обґрунтування з посиланням на відповідні документи (керівні, первинні тощо).

В той же час, у листі ВП було повідомлено, що ТЗ від 20.06.2018 на РКД, договір від 20.06.2018 № 163 та додаткова угода від 20.06.2018 № 1 5277 ВП не погоджувались тому підтвердити достовірність ціни ВП немає можливості.

Одночасно експертами було встановлено, що в рамках прийому 3-го етапу не міститься жодної інформації і відпрацьованої документації, щодо зазначеного модулю, а функції документообігу забезпечуються платформою UnityBase.

Таким чином, аудитом встановлено, що видатки понесені співвиконавцем на загальну суму 3 894 000,00 грн. 5277 ВП через відсутність у калькуляції орієнтовної ціни, включено до загальних витрат не було. Натомість зазначені видатки віднесено за рішенням Замовника.

Враховуючи зазначене, а також відсутність можливості перевірити фактичну наявність та доцільність згаданих РКД, через зберігання їх у

Виконавця та ігнорування вимог щодо надання документів на перевірку, фактичне виконання вказаних робіт вартістю 3 894 000,00 грн. є сумнівними, а тому кваліфікуються як ризик нанесення збитків державі.

24.09.2018 між Міністерством оборони України, в особі начальника Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Артиховича В.М., який діє на підставі довіреності Міністерства оборони України від 04.04.2018 № 220/267/д та директором ТОВ “Еверест Лімітед” Пастуховим Ю.В. було укладено Додаткову угоду № 14 до державного контракту, щодо визначення договірної ціни етапу 2 роботи.

Відповідно до висновку 2461 ВП від 21.09.2018 № 610 та протоколу узгоджувальної наради, щодо визначення договірної ціни етапу 2 від 22.09.2018., договірна ціна становила 146 087 202,29 гривень.

24.09.2018 між Міністерством оборони України, в особі начальника Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Артиховича В.М., який діє на підставі довіреності Міністерства оборони України від 04.04.2018 № 220/267/д та директором ТОВ “Еверест Лімітед” Пастуховим Ю.В. було укладено Додаткову угоду № 14 до державного контракту, щодо визначення договірної ціни етапу 2 роботи.

Відповідно до висновку 2461 ВП від 21.09.2018 № 610 та протоколу узгоджувальної наради, щодо визначення договірної ціни етапу 2 від 22.09.2018., договірна ціна становила 146 087 202,29 гривень.

Довідково. Відповідно до висновку 2461 ВП від 21.09.2018 № 610 запропонована договірна ціна складала 141 332 892,76 гривень.

Відповідно до наданих пропозиції за результатами узгоджувальної наради договірна ціна була збільшена на 4 754 309,53 гривні.

Одночасно слід зазначити, що після погодження рівня договірної ціни етапу 2 роботи, фактична сума наданої попередньої роботи склала 92,5%, що стало можливим у зв'язку зі зміною складу дослідного зразка, а також відсутністю будь-яких економічних обмежень до складу, місця розташування та кількості виробів дослідного зразка.

Зазначене дозволило приймати управлінські рішення без врахування фінансової спроможності Замовника, що також свідчить про відсутність будь-якого планування фінансового ресурсу Замовником, в особі начальника УРА, під час виконання цієї ДКР.

Для розуміння масштабу згаданого, доцільно зазначити, що орієнтовна вартість етапу 2 Роботи, під час введення його в дію складала 256 246 376,50, що на 110 159 174,21 гривні більше ніж встановлена договірна ціна за фактично виконану роботу етапу 2.

Разом з тим, аудитом встановлено, що співвиконавцям за виконання етапу 2 Роботи фактично було перераховано **127 млн. грн. (86,9% від договірної ціни етапу 2)**, у тому числі ТОВ “АЙКЮЖН ІТ” було перераховано **77,8 млн. грн. (53,3% від договірної ціни етапу 2 в т.ч витрати на оплату ПДВ20 055 652,70 грн.)**.

25.09.2018 2461 ВП МОУ було видане Посвідчення № 32 (вих. № 618) щодо відповідності етапу 2 роботи умовам державного контракту, а також про те, що робота етапу 2 вважається виконаною та підлягає оплаті.

На звороті зазначеного посвідчення міститься "Охоронна записка", згідно якої науково-технічна продукція прийнята на відповідальне зберігання ТОВ "Еверест Лімітед", що завірено підписом директора Пастухова Ю.В. та скріплено печаткою підприємства.

З метою повного дослідження зазначених питань 05.11.2020 до ТОВ "Еверест Лімітед" було направлено запит щодо надання до перевірки згадану продукцію, проте станом на 04.12.2020 відповідь отримано не було та документи на перевірку не надано.

Платіжним дорученням від 26.09.2018 № 364/7 було здійснено оплату за виконання етапу 2 Роботи, на загальну суму 10 980 428,77 гривень.

28.09.2018 між Замовником та Виконавцем було складено Акт (фінансовий) приймання-передачі виконаних робіт етапу 2 ДКР, який підписали начальник УРА ЗСУ Артихович В.М. та директор ТОВ "Еверест Лімітед" Пастухов Ю.В.

Зазначеним актом підтверджується передача належним чином виконаних робіт етапу 2 ДКР та зазначається про відсутність претензій щодо виконання умов державного контракту.

Разом з тим, згідно "охоронної записки", на відповідальне зберігання було прийнято один комплект документації технічного проекту, один комплект робочої конструкторської документації, макети КЗА 9С701-1, 9С701-1ВМ, 9С701-1(РП), 9С701-2Н, 9С701-3Р(П), а також зазначено, що серверний модуль з макету 9С701-3Р(П) було передано до в/ч А1283 за актом від 21.08.2018 б/н на тимчасове зберігання.

Одночасно слід зазначити, що відповідно до пункту 28 контракту (у редакції д/у б) комплект наукової та науково-технічної продукції, створений під час виконання етапу Роботи, за рішенням Замовника допускається залишати на відповідальному зберіганні у Виконавця після закінчення виконання етапу роботи.

Водночас до аудиту рішення про надання дозволу на зберігання продукції у Виконавця надано не було.

Відповідно до вимог пункту 32 контракту (у редакції д/у № 6) у місячний термін після завершення етапу Роботи Виконавець, за участю ВП, проводить інвентаризацію НТПІ та складає відповідний акт, який погоджується ВП.

Крім того, встановити місцезнаходження решти закупленого в рамках етапу 2 ДКР немає можливості, через відсутність у Замовника належно оформлених результатів інвентаризації етапу 2 роботи.

Довідково: попереднім фінансовим аудитом, який завершено у серпні 2020 року та за результатами якого складено аудиторський звіт № №234/6/40/22 встановлено факт відсутності інвентаризації етапу 2 роботи, що було кваліфіковано як ризик втрати майна.

Так, аудиту надано копію Акту інвентаризації матеріальних цінностей, які знаходяться на тимчасовому зберіганні у ТОВ "Еверест Лімітед" етапів 1 та 2.

Довідково: У тексті згаданого акту йде посилання, що інвентаризацію здійснено на підставі наказу Міністерства оборони України, який на день

затвердження втратив чинність (наказ від 21.06.2007 № 363, втратив чинність на підставі наказу Міністерства оборони України від 19.12.2014 № 905).

Відповідно до копії інвентаризаційного опису до Акту інвентаризації, яку затверджено начальником 2461 ВП підполковником Бівалькевичем В. та погоджено директором ТОВ “Еверест Лімітел” Пастуховим В.Ю. станом на 07.03.2019 на відповідальному зберіганні ТОВ “Еверест Лімітед” перебувало:

комплект документації ескізного проекту, розробленого на етапі 1 (правдник) вартістю **6 238 220,91 грн.;**

акт обстеження визначених об’єктів інформаційної діяльності ЗСУ (примірник № 3) – вартість **0 грн.;**

макет виробу 9С701 у складі 9С701-1, 9С701-1 ВМ, 9С701-1 Р (П), 9С701-12Н та 9С701-3Р, вартістю **40 188 745,46 грн.;**

комплект документації технічного проекту вартістю **64 723 676,41 грн.;**

комплект робочої конструкторської документації вартістю **41 174 780,42 гривень.**

Відповідно до опису НТП першого етапу вартістю 6 238 220,91 грн. перебуває на зберіганні у Головному управлінні зв’язку і інформаційних систем ГШ ЗС України, частина макету КЗА 9С701-2Н вартістю 5 252 843,83 грн. передано до НУОУ, а решта майна зберігається у Виконавця.

Таким чином інвентаризаційний опис складається із 5-ти найменувань загальною вартістю 152 325 423,20 грн., що частково знаходиться на відповідальному зберіганні у Виконавця ДКР ТОВ “Еверест Лімітед”. Інформації щодо складових зазначених найменувань інвентаризаційний опис не містить, а жодних інших документів аудиту надано не було.

Разом з тим, аудитом встановлено, що перелік документів, що розробляється на етапі 2 виконання ДКР було затверджено 27.08.2018, що співпадає з днем початку роботи комісії з прийому робіт етапу 2, яка тривала 5-ть днів (з 27 по 31.08.2018).

Зазначеним переліком передбачено відпрацювання Виконавцем 301 найменувань документів, що враховуючи терміни затвердження переліку і роботи комісії з прийому етапу 2 є сумнівним щодо своєчасного їх відпрацювання.

Крім того, аудитом встановлено, що відповідно до календарного плану (у редакції д/у 12) комплект документації технічного проекту, комплект робочої конструкторської та програмної документації (СПЗ) для виготовлення дослідного зразка виробу 9С701, а також версія СПЗ виробу 9С701, що забезпечує реалізацію базових функцій системи (на оптичному носії) та інші документи розроблялись у 2 комплектах (примірниках).

Однак, відповідно до інформації зазначеній в “Охоронній записці”, на відповідальне зберігання ТОВ “Еверест Лімітед” було прийнято лише 1 комплект документації технічного проекту та робочо-конструкторської документації.

В той же час, кількість комплектів документацій передбачених Календарним планом за підетапом 3.1 і переданих на відповідальне зберігання до Виконавця співпадає та становило два комплекти.

Пояснити місцезнаходження другого екземпляру комплексу документації за етапом 2 в УРА не змогли.

Одночасно у Інвентаризаційному описі зазначено, що серверний модуль виробу 9С701-3Р переданий до в/ч А1283 згідно акту б/н від 21.08.2018.

Обґрунтувань доцільності здійснення такої передачі в ході аудиту надапо не було.

Одночасно аудитом встановлено, що підтвердження інших фактів передачі майна окрім Національному університету оборони України, не встановлено.

Крім того, встановлено і інші недоліки стосовно обліку закуплених в ході виконання ДКР матеріальних цінностей.

Так, комісією з прийому підетапу 3.2 встановлено, що військовою частиною А1008 майно згідно наряду від 02.12.2019 № 300001 отримано не було та запропоновано прийняти по ньому відповідне рішення.

Також слід зазначити, що акт і інвентаризаційний опис було підготовлено і затверджено через 7 місяців після прийому етапу 2, чим порушено умови пункту 32 державного контракту в редакції додаткової угоди № 6 (інвентаризація проводиться у місячний термін після завершення етапу роботи).

Таким чином, аудитом встановлено, що формально інвентаризація етапу 2 Виконавцем проведена, про що складено акт і інвентаризаційний опис. В той же час, відсутність деталізації майна, використання частини його для створення дослідного зразка, встановлені зауваження щодо термінів відпрацювання НТП, зберігання його безпосередньо у Виконавця, порушення строків проведення інвентаризації створює ризик втрати майна та контролю за ним, а також можливих зайвих витрат на оплату етапу 2 вартістю 140 834 358,46 гривень.

В свою чергу відсутність правдників НТП в подальшому створює ризик втрати контролю з боку Замовника за видатками на корегування РКД під час виконання етапу 3 Роботи та відповідно зайвих витрат.

24.10.2018 Командувачем СВ ЗСУ генерал-полковником Попком С.М. були надані пропозиції НГШ-ГК ЗСУ за № 116/2/1/14774 щодо створення Центру територіальної оборони КСВ у рамках ДКР "Дзвін-АС", з проведенням будівельно-монтажних робіт, обладнанням робочих місць та забезпеченням засобами автоматизації з подальшим їх заведенням у АС ЦОК. Зазначені пропозиції були погоджені (рішення НГШ-ГК ЗСУ від 24.10.2018 № 27697/С).

На підставі зазначеного рішення 14.11.2018 Протоколом № 8 були внесені зміни в ТТЗ, які були затверджені начальником УРА ЗСУ Артиховичем В. та погоджені директором ТОВ "Еверест Лімітед" Пастуховим Ю.

Зазначеними змінами до складу дослідного зразка було включено Центр територіальної оборони КСВ.

Водночас пункт 4.1.2.4.4 ТТЗ:

"Склад, кількість та попередня специфікація обладнання кожного зразка КЗА визначається на етапі розроблення ескізного проекту, уточнюються на етапі розроблення техноробочого проекту (проведення

макетування) та детально визначаються у специфікації робочої документації”

було викладено у редакції: *“Склад, кількість та попередня специфікація обладнання кожного зразка КЗА визначається на етапі розроблення проекту та детально визначаються у специфікації робочої документації”*

Одночасно слід зазначити, що зазначена норма у пропозиціях, підписаних генерал-полковником Попко С.М. була відсутня.

Таким чином, аудитом втретє встановлено факт включення до протоколу інформації, яка фактично була відсутня у доповіді погодженій начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем Збройних Сил України (рішення від 24.10.2018 № 27697/С), що стала підставою для складання зазначеного протоколу.

Зазначене, фактично дозволило вносити зміни в рішення прийняті на етапі розроблення ескізного проекту, що в подальшому призвело до проведення коригувань робочої конструкторської документації, розробленої на етапі 2 Роботи та відповідно додаткових витрат з боку Замовника.

Відповідно до доповіді заступника начальника Генерального штабу ЗС України генерал-майора Р. Тимошенка, яка була підготовлена в УРА ЗС України у листопаді 2018 року, було запропоновано збільшити склад дослідного району, внести зміни до ТТЗ, термін завершення етапу 3 визначити до 30.08.2019. Зазначене було погоджено начальником Генерального штабу ЗС України (рішення від 07.11.2018 № 3055/С/дск).

В подальшому, згідно доповіді заступника начальника Генерального штабу ЗС України генерал-майора Р.Тимошенко яка також була підготовлена в УРА ЗС України, було запропоновано збільшити склад дослідного зразка до 12-ти виробів, що було погоджено начальником Генерального штабу ЗС України (рішення від 14.11.2018 № 3100/С/дск).

Доцільно зауважити, що відповідно доповіді ТВО першого заступника начальника Генерального штабу генерал-майора Назарова В.М. та схем складу дослідного зразка підписаних начальником УРА ЗСУ полковником Артиховичем В.М, недофінансування ДКР складало близько 170 млн., а виготовлення (постачання) великої кількості необхідного обладнання, яке має тривалий цикл виробництва, вважалось недоцільним. У доповіді було запропоновано затвердити склад дослідного зразка в кількості 4 виробів, що було погоджено. (рішення НГШ-ГК ЗСУ від 05.06.2018 № 1560/С/ДСК)

Тобто протягом майже 5 місяців, незважаючи на недофінансування роботи, за рішеннями НГШ-ГК ЗСУ, на підставі доповідей від різних посадових осіб, склад дослідного зразка збільшується в 3 рази (з 4 до 12 виробів), а термін завершення етапу 3 переноситься майже на рік.

Таким чином, аудитом встановлено, що управлінські рішення щодо зміни складу дослідного зразка за умови відсутності фінансових обмежень на ДКР, призводило до збільшення видатків на закупівлю матеріальних цінностей на додаткові дослідні зразки, видатки пов'язані з переносом термінів виконання робіт за етапом, а також усі з цим пов'язані коригування в документації, що також було причиною збільшення загальних видатків за ДКР.

Відповідно до пункту 2.3.11 ГОСТ В.15.203-79 “Порядок виконання дослідно-конструкторських робіт по створенню зразків”, у разі виявлення в процесі ДКР необхідності розробки, виготовлення і випробовування додаткових макетів (моделей) перелік їх має бути узгоджений із замовником на відповідних етапах ДКР та затверджений Головним виконавцем (виконавцем) ДКР.

Протоколом 8 від 14.11.2018 року склад дослідного зразка збільшено з 3 до 4 виробів, а відповідно до протоколу 9 від 14.11.2018 – до 12.

Відповідно до протоколу 8 зміни були ініційовані листом Командувача СВ ЗСУ від 24.10.2018 № 116/2/1/14774 генерал-полковника Попко С.М., який був погоджено 23 10 2018 з ТВО ПЗ НГПІ генерал-майором Назаровим В.М. та ЗНГШ генерал майором Тимошенко Р.І.

На згаданому листі наявна резолюція ІШШ-ІК ЗСУ генерала армії України Муженки В.М. наступного змісту “Погоджено (особистий підпис) 24.10.2018”.

Відповідно до згаданого листа Командувачем СВ ЗСУ запропоновано завдання щодо створення Центру територіальної оборони КСВ реалізувати в рамках ДКР “Дзвін-АС” для чого включити згаданий Центр як об’єкт дослідницького району цієї ДКР.

Також відповідно до згаданого листа сплановано розгортання окремої вертикалі управління з включенням Центрів територіальної оборони ОК.

Для забезпечення виконання згаданих заходів планувалось проведення будівельно-монтажних робіт, обладнання робочих місць відповідним офісним обладнанням, забезпечення комп’ютерами, оргтехнікою, засобами автоматизації та їх заведення у АС ЦОК.

Вартість зазначених будівельно-монтажних робіт відповідно до висновку 5277 ВП щодо рівня договірної ціни від 11.11.2019 № 1789 становила 5 087 062,62 гривень.

Аналогічні будівельно-монтажні роботи проводилися у в/ч А3258 на загальну суму 2 811 229,67 гривень.

Водночас метою створення АС ЦОК відповідно до ТТЗ (у редакції Доповнення № 1) є підвищення рівня ситуаційної обізнаності оперативного складу пунктів управління всіх рівнів щодо поточної обстановки, оперативності вирішення покладених завдань, доведення команд, сигналів та розпоряджень до підпорядкованих органів управління та військ (сил), контролю їх виконання в режимі часу, близькому до реального, під час бойового чергування, підготовки та ведення операцій (бойових дій).

За наявною інформацією Центр територіальної оборони за своїми функціями не передбачає виконання завдань щодо підготовки та ведення операцій (бойових дій).

Таким чином в порушення пункту 2.3.11 ГОСТ В. 15.203-79 рішення щодо розширення дослідного району та кількості виробів було ініційоване не Виконавцем, а Замовником.

Крім того, існують сумніви щодо відповідності згаданої ініціативи меті ДКР, що в свою чергу ставить під сумнів ефективність витрат на

проведення будівельно-монтажних робіт та обладнання відповідних робочих місць в рамках цієї ДКР.

Застереження щодо цього питання було висвітлено у листі Директора ЦНДІ ЗСУ від 28.11.2018 № 172/1356, у якому зокрема зазначено, що проведеним аналізом протоколу № 8 встановлено відсутність визначеного функціоналу, у тому числі СПЗ, внаслідок чого вбачалась загроза не створення повнофункціональної складової частини АС ЦОК, а процес оснащення оргтехнікою і робочих місць посадових осіб ЦОУ ЦтрО ОКІІ КСВ ЗСУ.

Щодо збільшення кількості виробів дослідного зразка з 4 до 12 згідно з протоколом № 9 аудитом встановлено наступне.

Згідно доповіді ЗНГШ генерал-майора Тимошенко Р. на НГШ-ГК ЗСУ Муженка В.М. (підготовленої в УРА) за № 364/4/153дск від 06.11.2018 визначений існуючим ТТЗ дослідний район не дозволяє провести повноцінну побудову усієї вертикалі системи управління ЗСУ від стратегічного до тактичного рівня, у зв'язку з чим запропоновано збільшити дослідний район, що додатково потребувало 234,25 млн. гривень.

НГШ-ГК ЗСУ було прийнято рішення № 3055/С/дск від 07.11.2018 наступного змісту *“полковнику Артиховичу В.М. – опрацювати встановленим порядком у визначений термін”*.

Обґрунтувань або посилянь на документи, які б обґрунтовували неможливість провести повноцінну побудову усієї вертикалі системи управління ЗСУ від стратегічного до тактичного рівня, необхідність побудови такої вертикалі в рамках ДКР (дослідного зразка) згаданий лист не містить.

На виконання згаданого рішення ЗНГШ Тимошенко Р. надано доповідь НГШ-ГК ЗСУ Муженка В.М., яка також підготовлена в УРА, за № 364/9/165/дск, з проханням погодити додаткового фінансового ресурсу до кінця 2018 року для виконання попередньо прийнятих рішень, що зокрема дозволить до кінця 2019 року завершити створення дослідного зразка у складі 12 виробів.

На згаданому листі наявні підпис та дата без зазначення прізвища та додано рішення 3100/С/дсу від 14.11.2018 за підписом начальника Адміністративного управління ГШ ЗСУ з текстом наступного змісту: *“За дорученням НГШ-ГК ЗСУ надсилається його рішення”*.

У згаданому листі відповідно до попереднього відсутні будь-які обґрунтування необхідності та доцільності такого рішення.

Таким чином аудитом не встановлено будь-яких підтверджень виконання вимог ГОСТ В. 15.203-79 стосовно дотримання порядку внесення змін до ТТЗ.

Відповідно до наказу Міністерства оборони України від 19.10.2018 № 527 “Про призначення службової перевірки” робочою групою було проведено перевірку державних контрактів на виконання ДКР, в тому числі ДКР “ДЗВІН-АС”, за результатами якої встановлено наступні недоліки:

відсутнє погодження Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України технічного завдання на комплексну систему захисту інформації;

проект державного контракту та додаткових угод на погодження та візування до Юридичного департаменту Міністерства оборони України не надсилалися;

окремі виконавці та співвиконавці мають непрозору структуру власності, а також є відповідачами у судових справах, у тому числі пов'язаних із розкраданням державних коштів в особливо великих розмірах.

Про результати перевірки було поінформовано Міністра оборони України (рішення від 26.11.2018 № 1462/дск), та в тому числі запропоновано Управлінню розвитку автоматизації поінформувати підприємство ТзОВ "Софтлайн-ІТ" щодо невідкладного усунення порушень режиму секретності та передумов до витоку секретної інформації.

Відповідно до листа начальника УРА до заступника начальника Генерального штабу ЗСУ від 27.12.2018 № 364/4/1963, усі недоліки та зауваження, усунуті а встановлені ризики – враховані.

28.11.2018 Директор ЦНДІ ЗСУ Романченко І. доповів ЗНГШ Тимошенку Р. (вих. 172/1356) щодо порядку розроблення та погодження керівних документів, які уточнюють подальший розвиток складових ЄАСУ ЗСУ, безпосередньо ДКР "Дзвін-АС".

Так, у доповіді зазначено, що у серпні 2018 року на адресу ЦНДІ надійшло 7 протоколів про внесення змін до ТТЗ, розроблених та погоджених представником замовника та головного виконавця ДКР.

Відповідно до ТТЗ на виконання ДКР, ЦНДІ ЗС України здійснює її наукове супроводження.

У доповіді також зазначено про штучне усунення ЦНДІ ЗС України від виконання одного з основних завдань наукового супроводження ДКР, а саме – розроблення пропозицій щодо розвитку складових ЄАСУ ЗСУ, на що було звернуто увагу представника Замовника ДКР начальник УРА ЗСУ, однак після чого на адресу ЦНДІ ЗС України надійшов черговий протокол, підписаний знову тільки двома представниками.

Крім того, аналіз цього протоколу ЦНДІ свідчить про розширення складу дослідного зразка АС ЦОК, також не визначено який функціонал, у тому числі СПЗ буде встановлено на новому об'єкті та інші застереження до протоколу.

Зокрема у доповіді зазначено, що ігнорування вимог керівних документів через усунення з процесу виконання ДКР інших організацій, відповідно доповіді, призведе до отримання продукції, яка не задовольняє вимоги споживача, розроблена з порушенням керівних документів держави, наказів МОУ та ГШ ЗСУ, державних стандартів, а також побудована з використанням застарілих програмно-технічних рішень, модернізація якої недоцільна. При цьому будуть розтрачені значні державні кошти.

За результатами доповіді запропоновано вжити необхідних заходів щодо забезпечення дотримання вимог керівних документів, які регламентують порядок виконання ДКР в МОУ та ЗСУ, представнику замовника запропонувати неухильно дотримуватись вимог ПКМУ № 120 від 20.02.2013, а також наказів МОУ та ГШ ЗСУ.

Згідно доповіді ЗНГШ генерал-майором Тимошенком Р. було прийнято рішення від 29.11.2018 № 31383/С наступного змісту *“полковнику Артиховичу В.М. – Доповісти причини ігнорування керівних документів; провести з'ясування першопричин виникнення проблемних питань, у разі необхідності ініціювати проведення службового розслідування; надати мені на розгляд копії доповідей (заперечень) щодо даного проблемного питання”*

На підставі зазначено рішення 27.12.2018 полковником Артиховичем В.М. було здійснено доповідь ЗНГШ генерал-майору Тимошенку Р.І, згідно якої встановлено, що порушень керівних документів щодо питання ведення проектів зі створення ЄАСУ ЗСУ немає. Питання недостатньої взаємодії обговорені та узгоджені з представниками ЦНДІ, потреби у додатковому врегулюванні немає.

На що, ЗНГШ було прийнято рішення під 27.12.2018 № 34471/С наступного змісту: *“Продовжити роботу відповідно до вимог керівних документів”.*

Таким чином, зазначене підтверджує, що прийняття “одноосібних” рішень в частині внесення змін до ТТЗ в подальшому призведе до негативних наслідків, які відображені в Акті приймання етапу 3 в цілому, зокрема невідповідності складових вимогам ТТЗ, а також збільшення вартості ДКР.

05.12.2018 між Міністерством оборони України, в особі начальника Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Артиховича В.М., який діє на підставі довіреності Міністерства оборони України від 04.04.2018 № 220/267/д та директором ТОВ “Еверест Лімітед” Пастуховим Ю.В. було укладено Додаткову угоду № 15 до державного контракту, щодо введення в дію етапу 3 Роботи.

Підставою для укладання д/у були основні показники ДОЗ на 2018 рік, рішення НГШ-ГК ЗСУ від 24.10.2018 № 27697/С, протокол щодо внесення змін до ТТЗ від 14.11.2018 № 289/дск та спільне рішення щодо порядку виконання ДКР від 05.12.2018.

Зазначеною д/у було визначено орієнтовну ціну роботи, яка складала 405 737 696,56 грн., у тому числі етап 3 Роботи – 253 412 273,36 гривень.

Довідково. Орієнтовна вартість етапу 3 визначена на підставі висновку 2461 ВП від 05.12.2018 № 785.

Із загальної орієнтовної вартості в 253,4 млн. грн., коригування РКД склало 154,9 млн. гривень. (61,2% орієнтовної вартості етапу 3 Роботи).

Також д/у № 15 внесені зміни до умов контракту, зокрема пункт 16 доповнено абзацом: *“У разі, якщо Замовником не надається майно в кількості та терміни, відповідно до “Специфікації обладнання для створення комплексу технічних засобів КЗА дослідного зразка ДКР, шифр “Дзвін-АС”, що надається замовником” від 27.11.2018, Сторони приймають рішення щодо подальшого порядку виконання Роботи”.*

Слід зазначити, що згадану специфікацію щодо кількості та термінів майна, яке надається Замовником, аудиту не надано.

Зазначеною д/у внесені зміни в календарний план виконання Роботи та визначено, що етап 3 закінчується 30.11.2019.

Слід зазначити, що НГШ-ГК ЗСУ рішенням від 07.11.2018 № 3055/С/дск до доповіді заступника начальника Генерального штабу ЗС України генерал-майора Тимошенка Р погодив перенесення терміну виконання етапу 3 до 30.08.2019.

Таким чином, аудитом встановлено невиконання Замовником, в особі начальника УРА ЗСУ, полковником Артиховичем В.М., рішення НГШ-ГК ЗСУ від 07.11.2018 № 3055/С/дск та ознаки перевищення повноважень в частині перенесення строку виконання етапу 3 Роботи, що призвело до зайвого витрачання бюджетних коштів.

Разом з тим, пункт 72 Контракту був доповнений текстом наступного змісту: *“Керуючись вимогами ст. 631 ч. 3 Цивільного Кодексу України, умови контракту стосовно введення в дію етапу 3 застосовувати до відносин, які виникли між сторонами 03.09.2018 року ”*

Включення зазначеного абзацу до Додаткової угоди № 15 дозволяє застосувати до відносин умови договору, які виникли до його укладання.

Слід зазначити, що директор ТОВ “Еверест Лімітед” Пастухов Ю.В. листом від 14.12.2018 № 337/PCO повідомляє про початок виконання етапу 3 ДКР з 05.12.2018.

Зазначене, зі згоди Замовника, вдруге дозволило включити видатки в до загальної вартості ДКР та оплатити їх.

10.12.2018 ТОВ “Еверест Лімітед” було надано рахунок № 3591 на здійснення попередньої оплати за виконання етапу 3 ДКР на загальну суму 80 095 571,23 гривні, який на підставі платіжного доручення від 10.12.2018 № 364/14 був оплачений.

Одночасно слід зазначити, що інших рахунків на здійснення попередньої оплати етапу 3 у 2018 році аудиту надано не було.

Попередня оплата етапу 3 у 2018 році склала 31,6% від орієнтовної ціни етапу.

Листом від 17.12.2018 № 403 директор ТОВ “Еверест Лімітед” Пастухов Ю.В. звернувся до начальника УРА ЗСУ полковника Артиховича В.М. з проханням щодо інформування про можливість надання у 2018 році попередньої оплати у розмірі не менше етапу 3 ДКР, або, у відповідності до п. 16 державного контракту, провести коригування обсягу та/або терміну виконання етапу 3 ДКР.

29.12.2018 начальником Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Артиховича В.М та директором ТОВ “Еверест Лімітед” Пастуховим Ю.В. було затверджено Протокол № 9 щодо внесення змін до ТТЗ на виконання ДКР, складений Соколенко С.М. та Поручником Т.Т. на підставі рішення НГШ-ГК ЗСУ від 14.11.2018 № 3100/С/ДСК.

Зазначеним протоколом визначено склад та місце розгортання дослідного зразка відповідно до прийнятого НГШ-ГК ЗСУ рішення.

Довідково. Станом на 29.12.2018 дослідний зразок складався з 12 виробів, у тому числі 480 АРМ.

Водночас протоколом були внесені зміни про наступне:

склад та кількість типових зразків КЗА виробу визначається за результатами уточнення робоче-конструкторської документації

(конструкторської документації) та детально визначається в специфікації робочої документації;

конкретний перелік функцій, що підлягають автоматизації та ступінь їх деталізації визначаються у техноробочому проекті АС ЦОК та уточнюються під час створення дослідного зразка;

перелік вимог до системи зв'язку та передачі даних, склад необхідного телекомунікаційного обладнання визначаються на етапі техноробочого проектування АС ЦОК та уточняється під час створення дослідного зразка та погоджується із Замовником;

інтеграційні функції повинні реалізовувати механізми нарощування взаємодії з іншими системами, шляхом надання відповідних протоколів обміну, архітектурних рішень, забезпечення інформаційної, логічної узгодженості між базами даних (в т.ч тих що розробляються в ДКР "Простір").

Також, доцільно зазначити, що протокол складено на 21 аркуші, 26 пунктів ТТЗ викладено в новій редакції, у тому числі "Призначення системи", "Мета виконання ДКР" та "Характеристика об'єкту автоматизації" та інше.

Таким чином аудитом встановлено, що протокол внесення змін в черговий раз містив інформацію, яка фактично була відсутня у доповіді погодженій начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем Збройних Сил України (рішення від 14.11.2018 № 3100/С/ДСК), що стала підставою для складання зазначеного протоколу.

Фактично зазначеним "одноосібно" внесені зміни в рішення прийняті на етапі розроблення ескізного проекту, що в подальшому призведе до проведення коригувань робочої конструкторської документації, розробленої на етапі 2 Роботи та відповідно зайвих витрат з боку Замовника.

Відповідно до доповіді НГШ-ГК ЗСУ генерала армії Муженка В.М. розрахункова потреба для забезпечення виконання ДКР з терміном завершення до кінця 2019 року складає 438,6 млн. грн., а наявні залишки не забезпечать покриття витрат на виконання ДКР у встановлені строки. З метою вчасного та пріоритетного для ЗСУ завдання запропоновано виділити додаткових фінансовий ресурс у сумі 303,7 млн. гривень, що було погоджено Міністром оборони України (рішення від 17.12.2018 № 669/з/1).

В той же час, відповідно доповіді ЗНГШ генерал-лейтенанта Тимошенка Р. запропоновано збільшити бюджетні асигнування у 2019 році на 401,2 млн. грн., з них відповідно до:

рішення МОУ від 17.12.2018 № 669/з/1 – 303,7 млн. грн.;

рішення НГШ-ГК ЗСУ від 27.07.2018 № 167/дск – 27,5 млн. грн.

рішення НГШ ГК ЗСУ від 12.12.2018 № 32874/С – 70,0 млн. гривень.

Відповідно до доповіді НГШ-ГК ЗСУ генерала армії Муженка В.М., з метою недопущення зриву виконання (призупинення) ДКР, здійснення розрахунків за етапи, які сплановано завершити у 2019 році, було запропоновано збільшити видатки за бюджетною підпрограмою КПКВ 2101150/3 на 401,2 млн. грн., з 200,00 млн. грн. до 601,2 млн. гривень.

Зазначене було погоджено Міністром оборони України та доручено заступнику Міністра оборони України генерал-лейтенанту Павловському І.

опрацювати згадане питання встановленим порядком (рішення від 21.01.2019 № 108/дск).

На виконання зазначеного ЗМОУ Павловським І. було доручено опрацювати згадане питання ПЗНГШ генерал-полковнику Колеснику І.І. та Директору ДВТП РО та ВТ МОУ полковнику Араптанову А.М.

Так, 25.01.2019 Директором ДВТП РО та ВТ МОУ полковником Араптановим А.М. було запропоновано доручити ДФ МОУ організувати розгляд Бюджетною комісією МОУ нерерозподілу фінансового ресурсу, а внесення змін до ДОЗ-2019 здійснити після прийняття Урядом постанови КМУ "Питання державного оборонного замовлення на 2019 рік",

Незважаючи на це, протягом I півріччя 2019 року, зміни в ДОЗ щодо перерозподілу фінансового ресурсу не вносились.

14.03.2019 між Міністерством оборони України, в особі начальника Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Артиховича В.М., який діє на підставі довіреності Міністерства оборони України від 08.01.2019 № 220/42/д та директором ТОВ "Еверест Лімітед" Пастуховим Ю.В. було укладено Додаткову угоду № 16 до державного контракту, щодо визначення обсягу фінансування роботи у 2019 році.

Додаткова угода складена відповідно до основних показників ДОЗ на 2019 рік, затверджених ПКМУ від 13.02.2019 № 81-1.

Згідно д/у обсяг фінансування у 2019 році складає 54 800 000,00 гривень.

03.04.2019 року платіжним дорученням № 364/2, на підставі рахунку ТОВ "Еверест Лімітед" від 01.04.2019 № 3591.1 було здійснено попередню оплату за етап 3 в розмірі 27 820 885,75 гривень.

23.05.2019 начальником Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Артиховича В.М та директором ТОВ "Еверест Лімітед" Пастуховим Ю.В. було затверджено Протокол № 10 щодо внесення змін до ТТЗ на виконання ДКР, складений Томченко І. та Поручником Т.Т. на підставі рішення НГШ-ГК ЗСУ від 02.02.2019 № 2793/С.

Зазначене рішення було прийнято НГШ-ГК ЗСУ на підставі пропозицій ЗНГШ генерал-лейтенанта Тимошенка Р щодо внесення змін в ТТЗ в частині введення до складу КЗА виробу 9С701 машини штабної у кількості 8 одиниць, а також здійснення їх закупівлі в рамках ДКР у 2019 році.

Зміст протоколу № 10 відповідає рішенню НГШ-ГК ЗСУ від 02.02.2019 № 2793/С.

Листом від 26.06.2019 № 181 ТОВ "Еверест Лімітед" звернулось до начальника УРА ЗСУ щодо необхідності вирішення питання про надання попередньої оплати у розмірі не менше 70% від орієнтовної вартості етапу 3 Роботи, а також щодо необхідності проведення коригування терміну виконання етапу 3 ДКР у відповідності до передбаченого законодавством терміну надання попередньої оплати (18 місяців).

03.07.2019 року платіжним дорученням № 364/11, на підставі рахунку ТОВ "Еверест Лімітед" від 01.07.2019 № 3591.2 було здійснено попередню оплату за етап 3 в розмірі 24 712 545,48 гривень.

30.07.2019 між Міністерством оборони України, в особі начальника Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Артиховича В.М.,

який діє на підставі довіреності Міністерства оборони України від 08.01.2019 № 220/42/д та директором ТОВ “Еверест Лімітед” Пастуховим Ю.В. було укладено Додаткову угоду № 17 до державного контракту, щодо внесення змін до обсягу фінансування роботи у 2019 році.

Додаткова угода складена відповідно до змін в основні показники ДОЗ на 2019 рік, затверджені ПКМУ від 05.07.2019 № 672-8.

Згідно д/у обсяг фінансування робіт у 2019 році за етапом 3 збільшено на 118 516 702,13 грн та становить 173 316 702,13 гривень.

05.08.2019 між Міністерством оборони України, в особі начальника Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Артиховича В.М., який діє на підставі довіреності Міністерства оборони України від 08.01.2019 № 220/42/д та директором ТОВ “Еверест Лімітед” Пастуховим Ю.В. було укладено Додаткову угоду № 18 до державного контракту.

Додаткова угода складена відповідно до спільного рішення від 02.08.2019 вх.2342.

Зазначеною додатковою угодою етап 3 було поділено на два підетапи, при цьому строк дії Контракту продовжено на 1 рік – до 31.12.2020 (було у редакції додаткової угоди від 31.10.2017 № 6 до 31.12.2019).

Також д/у 18 було підетап 3.2 було введено в дію.

При цьому, строк виконання підетапу 3.1 визначено з 03.09.2018 по 30.11.2019, а підетапу 3.2 – з 05.08.2019 по 20.09.2020

Одночасно цією додатковою угодою:

збільшено орієнтовну вартість етапу 3, а також загальну орієнтовну вартість Контракту на 326 487 644,88 грн. (етап 3 – замість 253 412 273,36 грн. стало 579 899 918,24 грн.; загальний підсумок – замість 405 737 696,56 грн. стало 732 225 341,44 грн., відповідно);

Довідково. Орієнтовна ціна визначена на підставі протоколу погодження договірної ціни, складеного відповідно до висновків 2461 ВП МОУ від 31.07.2020 №№ 505, 506.

Слід зазначити, що після поділу етапу 3 на підетапи, сума попередньої оплати за підетап 3.1 на момент укладання д/у 18 становила 77% від орієнтовної вартості підетапу.

Обсяг фінансування робіт у 2019 році за підетапами 3.1 та 3.2 етапу 3 становить 357 300 000,00 грн.” (збільшено на 183 983 297,87 грн.).

Водночас слід зазначити, що висновок 2461 ВП МОУ щодо спроможності ТОВ “Еверест Лімітед” виконати зобов’язання щодо виготовлення та постачання виробів і своєчасно погасити аванс наданий в межах виконання етапу 3.2 ДКР, було надано після підписання введення в дію підетапу 3.2 та підписання д/у 18, а саме 09.08.2019 за № 523.

Листом від 05.08.2019 № 236 директор ТОВ “Еверест Лімітед” Пастухов Ю.В. звернувся до начальника УРА ЗСУ полковника Артиховича В.М. щодо здійснення попередньої оплати підетапу 3.2 терміном до 20.09.2020 у відповідності до погодженого 2461 ВП МОУ рівня орієнтовної ціни та надавав відповідні обґрунтування.

29.08.2019 року платіжними дорученнями №№ 364/16, 364/17 на підставі рахунку ТОВ "Еверест Лімітед" від 01.07.2019 № 3591.4 було здійснено попередню оплату за підетап 3.2 на загальну суму 103 622 704,00 гривень.

В період з 29.11.2019 по 30.11.2019 (2 робочі дні), комісію за участю представників замовника, виконавця (співвиконавців) та науково-дослідних установ, було здійснено приймання підетапу 3.1 етапу 3 ДКР та складено відповідний акт, затверджений начальником УРА ЗСУ полковником Артиховичем В.М. 10.12.2019.

За результатами роботи комісії встановлено не врахування рекомендацій, які надавались за результатами прийому етапу 2.

Так, оцінка технічних рішень та корегування робочої конструкторської документації, за напрямками розвитку системи, реалізовані в частині виконання підетапу 3.1

Замовником не розроблено регламент обміну даними та протоколи інформаційної взаємодії між АС ЦОК та АСУ авіацією та ППО ЗСУ, ІАС Персонал.

В СПЗ не реалізовано можливість нанесення та відображення на графічному документі (електронній карті) графічних знаків декількох підрозділів, які розташовані в одному місці, з урахуванням їх ієрархії (реалізація спланована під час виконання підетапу 3.2)

За результатами проведених попередніх випробувань складено відповідні акти з наступними висновками:

вироби попередні випробування витримали, вимогам ТТЗ відповідають за винятком:

не встановлені резервні засоби КСЗІ (передбачено перед 3.2);

комплекс не підключений до закритих телекомунікаційних мереж ЗСУ (планується після атестації КСЗІ);

СПЗ повинно бути доопрацьоване до версії 1.0 (підетап 3.2).

За результатами роботи комісії зроблено висновки про те, що роботи підетапу 3.1 виконані в повному обсязі у відповідності до ТТЗ, стан охорони державної таємниці відповідає вимогам чинного законодавства, роботи підетапу 3.1 вважаються виконаними та підлягають оплаті.

Окремо слід зауважити, що протоколи робочих груп при прийманні етапу 3.1 не складались, акт підписаний без особистих думок представників комісії.

Відповідно до висновку 2461 ВП від 16.12.2019 № 823 та протоколу погодження договірної ціни етапу 3.1 від 21.12.2019., було встановлено договірну ціну підетапу 3.1 у розмірі 162 634 128,03 гривні.

Співвиконавцям за виконання підетапу 3.1 Роботи фактично було перераховано 151,9 млн. грн. (93,4% від договірної ціни підетапу 3.1), у тому числі ТОВ "АЙКЮЖН ІТ" було перераховано 106,4 млн. грн. (65,4% від договірної ціни етапу 2, в тому числі видатки на ПДВ 25 148 088,96 грн.).

Також слід зазначити, що структура видатків за виконання етапу 3.1 характеризувалась наступними показниками:

виготовлення дослідного зразка 9С701-1ВМ (в/м 64/1) – 12,7 млн. грн;

виконання робіт з підготовки об'єкту А0105 до автоматизації – 5,1 млн. грн.;

виготовлення дослідного зразка 9С701-1Р(П) (в/ч А0565) – 24,6 млн. грн;
виготовлення дослідного зразка 9С701-3Р (в/ч А1736) – 3,7 млн. грн;
корегування робочої конструкторської документації – **115,24 млн. грн.**;
попередні випробування дослідного зразка виробу – 1,07 млн. гривень.

Таким чином, аудитом в чергове встановлено факти здійснення необов'язкових витрат, що стали наслідком управлінських рішень щодо визначення складу дослідного зразка їх кількості, вибору співвиконавців та розподіл на них об'єму від загальних робіт, здійснення ремонтно-монтажних робіт та як наслідок усього цього – видатки на коригування конструкторської документації. Однією з причин допущення зазначених видатків було, як зазначалося раніше, відсутність фінансових обмежень на ДКР, видатки на яку фактично регулювалися призначеннями бюджетних коштів, передбачених у ДОЗ.

17.12.2019 2461 ВП МОУ було видане Посвідчення № 12 (вих. № 830) щодо відповідності підетапу 3.1 роботи умовам державного контракту, а також про те, що робота підетапу 3.1 вважається виконаною та підлягає оплаті.

На звороті зазначеного посвідчення міститься "Охоронна записка", згідно якої науково-технічна продукція прийнята на відповідальне зберігання ТОВ "Еверест Лімітед", що завірено підписом директора Пастухова Ю.В. та скріплено печаткою підприємства.

Згідно "охоронної записки", на відповідальне зберігання було прийнято два комплекти відкоригованої робочої конструкторської документації, а також виробу 9С701-1ВМ, 9С701-1(РП)/2Р(П), 9С701-3Р(П).

18.12.2019 року платіжними дорученнями №№ 364/18, 364/19, 364/20, 364/22, на підставі рахунку ТОВ "Еверест Лімітед" від 01.07.2019 № 3591.4, та акту приймання-передачі підетапу 3.1 було оплату підетапу 3.1 Роботи у розмірі 30 005 125,57 грн. та попередню оплату за підетап 3.2 на загальну суму 161 530 163,00 гривень.

21.12.2019 між Замовником та Виконавцем було складено Акт (фінансовий) приймання-передачі виконаних робіт підетапу 3.1 ДКР, який підписали начальник УРА ЗСУ Артихович В.М. та директор ТОВ "Еверест Лімітед" Пастухов Ю.В.

Зазначеним актом підтверджується передача належним чином виконаних робіт підетапу 3.1 ДКР та зазначається про відсутність претензій щодо виконання умов державного контракту.

21.12.2019 між Міністерством оборони України, в особі начальника Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Артиховича В.М., який діє на підставі довіреності Міністерства оборони України від 10.12.2019 № 220/635/д та директором ТОВ "Еверест Лімітед" Пастуховим Ю.В. було укладено Додаткову угоду № 19 до державного контракту.

У зв'язку із визначенням рівня договірної ціни етапу 3.1, додатковою угодою було уточнено вартість Роботи, яка склала 722 616 765,24 гривень.

17.03.2020 під головуванням ЗНГШ генерал-лейтенанта Тимошенко Р. було проведено нараду щодо подальшого виконання ДКР, за участю

представників командування Об'єднаних сил ЗСУ, Головного оперативного управління ГШ ЗСУ, КСВ ЗСУ, ГКЦ ЗСУ, ОК "Північ", ОК "Південь", УРА ЗСУ, командування військ зв'язку та кібербезпеки ЗСУ, ЦНДІ та ТОВ "Еверест Лімітед".

За результатами наради було складено протокол, затверджений ЗНГШ генерал-лейтенантом Тимошенко Р. та підписаний начальником УРА ЗСУ полковником Артиховичем В. (від 27.03.2020 №707/С/ДСК).

В ході проведення наради було обговорено низку питань, які стосувалися виконання ДКР, зокрема:

- стан виконання ДКР та проблемні питання;
- комплектування КЗА засобами зв'язку та захисту інформації;
- відсутність довіреності начальника УРА на здійснення правочину;
- неможливість закупівлі КрАЗ.

За результатами проведення наради зокрема було запропоновано затвердити новий склад дослідного зразка, термін завершення ДКР перенести до 30.11.2020, встановленим порядком внести зміни до ТТЗ на виконання ДКР.

31.03.2020 начальником Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Артиховича В.М та директором ТОВ "Еверест Лімітед" Пастуховим Ю.В. було затверджено Протокол № 11 щодо внесення змін до ТТЗ на виконання ДКР, складений Дідовцем М. та Поручником Т. відповідно до згаданої наради.

Після внесення змін в ТТЗ дослідний зразок складався з 13 виробів, у тому числі 450 АРМ, 6 кузовів перемінного об'єму для машини штабної та 2 машин штабних розкладних з кузовом перемінного об'єму.

Протоколом № 11 було внесено зміни до складу дослідного зразка, згідно яких в тому числі було зменшено кількість автомобільних базових шасі з 8 до 2-х штук.

Отже, Замовник взяв на себе зобов'язання надати Виконавцю давальницьку сировину у вигляді автомобільних базових шасі, які попередньо планувалися закупитися в рамках ДКР.

Таким чином зобов'язання щодо забезпечення дослідного зразка автомобільними шасі перейшли від Виконавця до Замовника, які в подальшому своєчасно (за 4 місяці до завершення підетапу 3.2) виконані не були, що і стало однією з причин виставлення претензії до Замовника щодо невиконання умов контракту.

Окремо слід зазначити, що начальником УРА ЗСУ полковником Артиховичем В.М. зміни до ТТЗ були внесені без відповідної довіреності **Міністерства оборони України.**

За цим фактом, відповідно до рішення Головнокомандувача ЗСУ генерал-полковника Хомчака Р. від 30.09.2020 № 2318/С/ДСК, Головним управлінням Військової служби правопорядку Збройних Сил України було проведено службову перевірку, за результатами якої зроблено висновок: *"Начальник Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України полковник Артихович В.М., не маючи відповідної довіреності, достовірно знаючи, що не уповноважений на вчинення правочинів від імені Міністерства оборони України, діючи з перевищенням наданих йому прав та повноважень,*

затвердив протокол № 11 від 31.03.2020 зареєстрований за № 79/дск, яким вніс зміни до тактико-технічного завдання на виконання ДКР, шифр "Дзвін-АС", у зв'язку з чим в його діях вбачаються можливі ознаки кримінального правопорушення передбаченого статтею 426-1 "Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень".

Матеріали перевірки за рішенням Головнокомандувача ЗС України від 16.11.2020 № 27218/С направлено до Територіального управління Державного бюро розслідування.

Затверджуючи зазначений протокол, полковником Артиховичем В.М. було створено умови, які в майбутньому стали причиною збільшення видатків на ДКР через проведення коригувань, зміну дослідного зразка та перенесення терміну виконання робіт за під етапом 3.2 по причині прийняття умов щодо надання власного військового майна Замовником, а не за рахунок закупівлі Виконавцем, як було передбачено раніше.

Так, відповідно до протоколу від 16.05.2019 № 10 щодо внесення змін до тактико-технічного завдання на виконання ДКР, затвердженого полковником Артиховичем В.М. та директором ТОВ "ЕВЕРЕСТ ЛІМІТЕД" Пастуховим Ю.В., Виконавець зобов'язаний виконати роботи щодо комплектування виробів дослідного зразка машинами штабними розкладними (автомобільне шасі з кузовом перемінного об'єму) у кількості 8 одиниць.

У зв'язку з негативним досвідом придбання автомобільного шасі, Виконавець листом від 20.01.2020 № 2/16 звернувся до Управління розвитку з проханням частково надати їм зазначені шасі у кількості 6 одиниць за рахунок зменшення обсягів фінансування Замовником підетапу 3.2 ДКР.

За результатом розгляду зазначеного листа, полковник Артихович В.М. замість організації претензійної роботи щодо сплати Виконавцем штрафу, передбаченого пунктом 49 Контракту, стосовно відповідності ДКР вимогам тактико-технічного завдання, направив на адресу командувача Сил логістики ЗС України генерал-лейтенанта Вишнівського О.В. лист від 24.01.2020 №364/4/150 з проханням виділити автомобільні шасі у кількості 6 одиниць.

На вказаний лист Управління розвитку отримало відповідь командувача Сил логістики ЗС України від 29.01.2020 № 370/700, що надання автомобільних базових шасі можливо лише орієнтовно 31.05.2020.

Довідково. Пункту 21 Контракту у редакції додаткової угоди № 6 від 31.10.2017 щодо надання Замовником давальницького майна Виконавцю не пізніше чотирьох місяців до дати завершення етапу (підетапу).

В подальшому начальник Управління розвитку полковник Артихович В.М., не маючи відповідної довіреності, достовірно знаючи, що не уповноважений на вчинення правочинів від імені МО України, діючи з перевищенням повноважень на користь Виконавця, в частині надання автомобільних шасі у кількості 6 одиниць з запізненням на 11 днів, затвердив протокол № 11 від 31.03.2020 зареєстрований за № 79/дск щодо внесення змін до тактико-технічного завдання на виконання ДКР, в частині коригування складу дослідного зразка, чим обов'язок надання автомобільних шасі визначив за Замовником.

Питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності полковника Артиховича В.М. не ставиться у зв'язку із звільненням останнього з військової служби."

01.04.2020 у зв'язку із проведенням організаційних заходів відповідно до Директиви МОУ та ГШ ЗСУ від 05.11.2019 № Д-322/1/9дск тимчасове виконання обов'язків начальника УРА було покладено на полковника Кравченка О.О.

Здача посади попереднім начальником УРА полковником Артиховичем В. фактично здійснювалась без участі комісії, чим порушено пункти 9.1.5 та 9.1.7 Положення про військово (корабельне) господарство Збройних Сил України, затверджене наказом Міністра оборони України від 16.07.1997 № 300.

Після проведення організаційних заходів в управлінні полковник Кравченко О з 3.06.2020 року вибув у відпустку, а виконання обов'язків було покладено на полковника І.ББКМПУ, який в свою чергу 22.06.2020 року в присутності комісії здав посаду начальника УРА полковнику Житнику О.М.

За результатами прийому та передачі посади начальника УРА було складено відповідний акт, який затверджено НГШ генерал-лейтенантом Корнійчуком С. (вх. 194/46/дск).

В акті зокрема було зазначено, що групою фахівців під керівництвом Генерального конструктора зі створення ЄАСУ ЗСУ станом на лютий 2020 року зроблено висновки, в частині, що стосується робіт і технічних рішень виконання ДКР (лист Генерального конструктора ЄАСУ ЗСУ від 06.05.2020 № 148/8-13), а саме:

"основним проблемним аспектом зазначеної ДКР є те, що в даній АСУ не розроблюється інтеграція з іншими АСУ та не сформульовані вимоги з цього питання.

Архітектура АС ЦОК, яка створюється не в повній мірі відповідає: вимогам ТТЗ, в якому зазначається, що система має складатися із функціональних та забезпечуючих (технологічних підсистем);

попереднім технічним рішенням, які було обґрунтовано в ескізному проекті, а саме - не складається з автономних сумісних, функціональних забезпечуючих підсистем;

СПЗ для АС ЦОК розроблено за локальним підходом, що не відповідає методології створення великих складних систем та ускладнює функціональне масштабування (розширення) СПЗ шляхом створення нових підсистем та інформаційно-розрахункових моделей;

У СПЗ, яке розроблене рамках виконання ДКР не знайшли абсолютну більшість автоматизованих функцій щодо проведення оперативно-тактичних розрахунків, як було передбачено в ТТЗ, та і функціонально необхідних для забезпечення діяльності ОВУ оперативно-стратегічного рівня, у т.ч. проведення розрахунків: оцінки обстановки, вироблення замислу, планування, оперативного забезпечення, безпосереднього управління військами, тощо.

В технічних рішеннях ДКР зі створення геоінформаційної підсистеми є невідповідність вимогам нормативних документів до створення

геоінформаційної підсистеми, а саме: натомість використання як ядра підсистеми програмного продукту ArcGIS - використано продукт QGIS.

У прикладному СПЗ ДКР, в частині автоматизації розроблення оперативних документів існує невідповідність вимогам нормативно-правових документів щодо створення підсистем документообігу.

СПЗ не містить програмних засобів щодо організації управління військами.

СПЗ не має засобів збору, обробки і використання у реальному часі розвідувальних відомостей (даних), добутих силами і засобами розвідки бригади, безпосереднього управління з'єднаннями в операції тощо.

Можливості щодо ведення та відображення оперативно-тактичної обстановки на електронній карті обмежені. Прикладне СПЗ лише частково забезпечує колективну роботу посадових осіб під час розроблення графічної частини замислу, планування операції, безпосереднє управління військами (силами) у реальному часі.

Технічний проект зі створення АС ЦОК не містить технічних рішень та прикладного СПЗ програмних засобів для формування бойових донесень оперативним складом органів військового управління без участі програмістів та адміністраторів системи. Постійні вихідні дані для розв'язання ІРЗ містяться лише в обмежених локальних базах даних (для одного ІРЗ), єдине наповнення даними, яке одночасно використовується багатьма ІРЗ та автоматичне завантаження вихідних даних до ІРЗ, як результатів розв'язання інших, не передбачене.

На даний час система, що розроблена в ДКР, орієнтована більше на автоматизацію ручної праці, а не на АСУ військами (силами). Для такої роботи задіяно велику кількість техніки, але не вирішується основне завдання АСУ, яке передбачалося зробити при виконанні ДКР.

Технічні рішення зі створення АС ЦОК, що розроблено, не враховують вимоги системного підходу до створення великих і складних АСУ військового призначення. Не забезпечують їх функціональне масштабування.

Частину технічних рішень розроблено з порушенням вимог основних нормативно-правових документів у галузі створення ЄАСУ для ЗСУ.

Прикладне СПЗ не забезпечує автоматизацію основних функцій управління військами (силами) в операції, практично відсутнє СПЗ для інформаційно-розрахункових завдань та моделей. КЗА не є завершеними дослідними зразками, імітаційні моделі застарілі та не удосконалені, нові не розроблено. Інтеграція з іншими АСУВ та АСУ оборонними ресурсами не відпрацьована."

Окремо слід зазначити, що на підставі зазначеного листа було прийнято рішення від 19.05.2020 № 12091/С наступного змісту "За дорученням Головнокомандувача Збройних Сил України надсилається для аналізу та врахування в роботі з порушеного питання", що було підписано начальником Адміністративного управління Генерального штабу ЗС України Вержбицьким А.

Інформацію про подальші прийняті рішення за результатами розгляду листа Генерального конструктора ЄАСУ ЗСУ, до аудиту не надано.

Одночасно, із тексту акту приймання підетапу 3.2 та етапу 3 в цілому слідує, що до Виконавця ДКР, зауваження Генерального конструктора ЄАСУ ЗСУ України не були надіслані (доведені).

Як наслідок, як було встановлено пізніше, Генеральним конструктором ЄАСУ ЗСУ України листом від 16.11.2020 № 148/8-49 висповки щодо приймання підетапу 3.2 та етапу 3 в цілому ДКР не погоджено.

Довідково: Права та обов'язки Генерального конструктора передбачено у Положенні про Генерального конструктора із створення техніки для потреб оборони та безпеки держави, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.04.2001 № 392 (із змінами).

Зокрема передбачено:

- пункт 4 Генеральний конструктор відповідно до своїх завдань: вносить пропозиції державним замовникам щодо затвердження виконавців та співвиконавців створення продукції та розподіл коштів між ними, технічних завдань на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та дослідно-технологічних робіт, розглядає і визначає відповідні технічні умови (сертифікати) на продукцію;

- пункт 5. Генеральний конструктор забезпечує:

- дотримання вимог нормативно-технічної бази, встановлених термінів розроблення і освоєння виробництва продукції;

- раціональне використання коштів і ресурсів, що виділяються на створення або модернізацію продукції.

28.07.2020 між Міністерством оборони України, в особі начальника Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Житника О.М., який діє на підставі довіреності Міністерства оборони України від 26.06.2020 № 220/181/д та директором ТОВ "Еверест Лімітед" Пастуховим Ю.В. було укладено Додаткову угоду № 20 до державного контракту.

Д/у було визначено обсяг фінансування робіт у 2020 році за підетапом 3.2 у розмірі 142 129 920,30 гривень.

Внесено зміни у пункт 17 Контракту (у редакції додаткової угоди від 31.10.2017 № 6) та визначено, що у 2020 році Замовник може здійснювати попередню оплату робіт підетапу 3.2 у сумі, що не перевищує 17 003 483,42 грн., попередня оплата здійснюється на підставі Рахунків наданих Виконавцем.

Також д/у № 20 було змінено реквізити сторін, а саме: зі сторони Замовника змінено уповноважену особу на вчинення правочинів щодо цього Контракту – визначено полковника ЖИТНИКА Олександра Миколайовича.

04.08.2020 начальник ГШ ЗСУ генерал-лейтенант Корнійчук С. доповів ГК-ЗСУ генерал-полковнику Хомчаку Р. стосовно необхідності виключення зі складу дослідного зразка двох виробів 9С701-2Р(П), з метою своєчасного завершення виконання ДКР, у зв'язку з обмеженням фінансування, що в подальшому було погоджене ГК-ЗСУ (рішення від 04.08.2020 № 1857/С/дск).

17.08.2020 начальником Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Житником О.М. та директором ТОВ "Еверест Лімітед"

Пастуховим Ю.В. було затверджено Протокол № 12 щодо внесення змін до ТТЗ на виконання ДКР, складений Кравченком О. та Поручником Т. на підставі рішення ГК-ЗСУ від 04.08.2020 № 1857/С/дск та спільного рішення від 17.08.2020.

Зазначеним протоколом зі складу дослідного зразка було виключено два вироби 9С701-2Р(П).

23.09.2020 між Міністерством оборони України, в особі начальника Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Житника О.М., який діє на підставі довіреності Міністерства оборони України від 26.06.2020 № 220/181/д та директором ТОВ “Еверест Лімітед” Пастуховим Ю.В. було укладено Додаткову угоду № 21 до державного контракту, щодо передачі військового майна (автомобільне базове шасі КРАЗ-260 у кількості 7 одиниць), необхідного для виконання ДКР, на підставі спільного рішення від 08.08.2020 № 19138/С.

09.10.2020 між Міністерством оборони України, в особі начальника Управління розвитку автоматизації Збройних Сил України Житника О.М., який діє на підставі довіреності Міністерства оборони України від 26.06.2020 № 220/181/д та директором ТОВ “Еверест Лімітед” Пастуховим Ю.В. було укладено Додаткову угоду № 22 до державного контракту, відповідно до рішення Міністра оборони України від 29.09.2020 № 14752/з/1 та спільного рішення від 09.10.2020 № 3226.

Зазначеною додатковою угодою зменшено орієнтовну вартість підетапу 3.2. Роботи та, відповідно, загальну вартість Роботи.

Так, орієнтовна вартість підетапу 3.2. складає 465 419 383,27 грн. (зменшено на 104 871 958,77 грн.), загальна вартість ДКР – 617 744 806,47 гривень.

Довідково. Орієнтовна ціна визначена відповідно до висновків 5277 ВП МОУ від 01.10.2020 №№ 1582, 1583 та протоколів погодження орієнтовної ціни.

Також цією д/у перенесено строк завершення підетапу 3.2 з 20.09.2020 до 24.10.2020.

У період з 19 по 29.10.2020 комісією Замовника, відповідно до повідомлення ТОВ “Еверест Лімітед” про готовність до здачі підетапу 3.2 та етапу 3 в цілому ДКР, шифр “Дзвін-АС” від 16.10.2020 вх. № 3276 та підставі наказу Головнокомандувача Збройних Сил України від 16.10.2020 №169, було здійснено приймання підетапу 3.2 та етапу 3 в цілому дослідно-конструкторської роботи, шифр “Дзвін-АС” та складено відповідний Акт, який станом на 04.12.2020. начальником УРА полковником Житником О. не затверджений, а до Виконавця надіслані відповідні зауваження.

Нажаль, робота комісії не була направлена на вирішення встановлених порушень під час роботи комісії, що в подальшому супроводжувалось оформленням особистих думок окремими членами комісії.

Так, за результатами роботи комісії були не згодні з висновками підкомісій 12 членів комісії, які свої зауваження та причини непогодження з рештою членами комісії, висловили в особливих думках, що становить майже 25% від загальної кількості представників в комісії від Замовника.

Окремі зауваження членів комісії були суттєвими та вказували на невідповідність ТТЗ, що не дозволяло приймати роботи підетапу.

Зокрема, за результатами роботи комісії з прийому робіт підетапу 3.2 та етапу 3 в цілому, було встановлено наступні недоліки:

1. Архітектура (структура) представленого СПЗ дослідного зразка КЗА АС ЦОК не відповідає вимогам визначених у ТТЗ, ескізному та технічному проектах щодо поділу системи на функціональні та забезпечуючі підсистеми, не забезпечує можливості для подальшого його масштабування і розвитку, без внесення змін до вже розробленого СПЗ (Доп.№1 ТТЗ ДКР, шифр "Дзвін-АС", п. 4.1.3.5, п. 4.3.4).

2. У СПЗ КЗА дослідного зразка КЗА АС ЦОК не реалізовані більшість автоматизованих функцій, передбачених у ТТЗ на виконання ДКР (зі змінами), шифр "Дзвін АС", та у технічному проекті, що не дозволяє використовувати дослідний зразок АС ЦОК за призначенням

3. Проектна документація на створення дослідного зразка КЗА АС ЦОК передана Виконавцем ДКР Замовнику у неповному складі (без технологічної документації) та не дозволяє без його участі модернізувати та функціонально масштабувати розроблене СПЗ.

4. Склад програмного забезпечення дослідного зразка КЗА АС ЦОК не враховує вимоги нормативних документів ЗСУ з топографічного (навігаційного) забезпечення.

5. Відсутність техніко-економічної оцінки виконання ДКР та ефективності КЗА, документації щодо оцінки надійності й ергономічності СПЗ не дає можливість зробити остаточний висновок про його відповідність потребам ОВУ щодо автоматизованого управління військами (силами) та можливості дослідної експлуатації в ОВУ.

6. Представлений до задачі зразок КЗА АС ЦОК не є завершеним, його неможливо повноцінно використовувати без автоматизації інших складових ПУ, потребує суттєвого перероблення відповідно до вимог ТТЗ, проектних рішень, потреб органів військового управління ЗС України та положень Наставови з оперативної роботи органів військового управління, частина, I та Наставови з оперативної роботи штабів, частина II.

7. За результатами вивчення наданої проектною документації та СПЗ дослідного зразку КЗА АС ЦОК не можливо встановити:

відповідність дослідного зразку вимогам положень Наставови з оперативної роботи органів військового управління, частина, I та Наставови з оперативної роботи штабів, частина II, вимогам ТТЗ ДКР, шифр "Дзвін-АС", (зі змінами), та Техніко-економічному обґрунтуванню створення автоматизованої системи центру оперативного керівництва ЗС України (затверджено першим заступником начальника Генерального штабу ЗС України 20.12.2013);

повноту реалізації проектних рішень, функціональність та якість виготовлення СПЗ дослідного зразка;

ступінь готовності дослідного зразка до передачі в дослідну експлуатацію і проведення державних випробувань.

8. Відповідно до пункту 4.2.2.3 ТТЗ (Протокол №9 від 29.12.2018 року) СПЗ повинно забезпечувати інформаційну взаємодію відповідно до рекомендацій МІР (JC3IEDM) (НАТО)”.

9. В ході перевірки вихідних кодів, було встановлено, що зі складу встановленого СПЗ Megapolis.DocNet використовуються лише функції платформи Unitybase, яка функціонує в рамках Megapolis.DocNet. З вихідних кодів запити здійснюються безпосередньо до API платформи UnityBase без застосування логіки Megapolis DocNet. Враховуючи вищесказане, та те, що в рамках стороннього СПЗ вже використовується UnityBase.Defense, через який можна здійснити дану операцію, спостерігається очевидна надмірність і відсутність будь-якого обґрунтування необхідності використання Megapolis.DocNet.

Як приклад, подібна ситуація була з Megapolis Command&Control, який є в технічному проекті і від якого виконавець відмовився, реалізувавши його функціонал в рамках сервісів СПЗ на етапі 3. Аналогічна ситуація відбулася і з продуктом Megapolis.DocNet, функції якого були реалізовані в рамках сервісів СПЗ на етапі 3.

Виконавець повинен виправити даний недолік та реалізувати функцію взаємодії з UnityBase.Defence, що використовується в рамках СПЗ та прибрати зайву залежність на Megapolis.DocNet. В іншому випадку, наявність залежності на ПЗ Megapolis.DocNet, що не використовується, тягне за собою необґрунтовані витрати на придбання ліцензій Megapolis.DocNet (згідно попередніх РКМ на етап три - 15.2 млн грн).

10. В документі “Інструкція адміністратора системи” (A615J.620000.001.0112) перелічено склад віртуальних машин та програмне забезпечення, що використовується для функціонування СПЗ. В рамках документу містяться інструкції щодо адміністрування інфраструктурних компонентів та внутрішнього конфігурування функціоналу СПЗ (“Створення користувачів”, “Додавання шаблонів документів” і т.д.) проте не міститься жодної інформації щодо адміністрування (інсталяції, конфігурування, перевірки стану функціонування) програмного забезпечення необхідного для функціонування СПЗ, наявність якої в документі “Інструкція адміністратора системи” була визначена в технічному проекті. Відсутність даної інформації унеможливорює здійснення адміністрування СПЗ, відповідно даного документу. Особливо це стосується програмного забезпечення, описів, інструкцій та дистрибутивів до яких не має у відкритому доступі та використовується для адміністрування СПЗ (UnityBase.Defence, Megapolis.DocNet, SMS Communication Messenger).

11. Документація. РКД, що розроблялася на етапі 3, зокрема “Загальний опис системи” A615J.620000.001.01 ПД не погоджений з боку замовника (станом на 23.10.2020). В документах, на які посилається зазначений вище документ, де описані функції, та спосіб їх реалізації відповідними сервісами, що реалізовувалися в рамках СПЗ відсутні підписи та печатки.

12. Відповідно до попередніх розрахунково калькуляційних матеріалів, що стосуються витраченого субпідрядником ресурсу на розробку сервісів СПЗ (людино-години), є підозра завищення даних показників. Через брак часу на

огляд та аналіз вихідних кодів в рамках приймання етапу, всі сервіси не були детально вивчені. Детально було розглянуто реалізацію “Сервіс “Шлюз”, де згідно РКМ на підетап 3.1 та 3.2 закладалося 25199,93 людино-годин, проте сам сервіс представлений кількома файлами вихідних кодів, та не реалізує покладений на нього функціонал. “Сервіс “Міжмережевий обмін даними” - 26882,83 людино-годин, що згідно документу “Опис програми” здійснює функцію передачі даних між ПУ, проте насправді виступає в якості елемента, що делегує передачу даних від СПЗ до стороннього програмного продукту SMSCommunication на якому лежить функція передачі даних між ПУ.

13. Розділ 3.7 ТЗ на КСЗІ на виріб 9С701 описує канали зв'язку, де вказано “Персонал”, “Ореанда”, АЦСК ЗСУ, але взагалі не згадується про канал взаємодії безпосередньо між виробами.

В ТЗ на КСЗІ виробу 9С701-1(ВМ) (ЄААД.468244.284-01), в розділі 4.2, що описує функції, що підлягають перевірки на предмет безпеки не зазначені програмні продукти SMSCommunication, Megapolis.Command & Control, Megapolis.DocNet. Особливо важливим є елемент SMS Communication оскільки він відповідає за передачу даних між пунктами управління.

14. Відповідно до пункту 46 Державного контракту на виконання ДКР, “Дзвін – АС” від 30.12.2016 № 308/2016/9, Виконавець може використовувати під час виконання Контракту об'єкти права інтелектуальної власності, що належать йому або третій стороні, за погодженням із Замовником та складанням відповідного Договору.

В межах виконання ДКР, розроблене СПЗ використовує стороннє ПЗ та залежить від нього.

Поряд з тим, відповідно до Ліцензійного договору № 197 від 02.10.2020 Виконавцю від ТОВ “Айкюжин ІТ” передано право передачі прав на використання КП (тобто видачі субліцензій МОУ з платою за 1 грн.). В свою чергу права інтелектуальної власності на дані КП передані ТОВ “Айкюжин ІТ” від ТОВ “Інтекресі Бейз” за договорами № 27/1 від 31.07.2018 та № 196 від 02.10.2020, які не були надані для ознайомлення у зв'язку із посиланням Виконавця на комерційну таємницю.

Враховуючи зазначене вище наявні порушення п. 46 Державного контракту, а також існує ризик заборони використання ПЗ (ПК), виключні немайнові права інтелектуальної власності на яке належать третім особам, що ставить Замовника у залежність від третіх осіб під час розмноження (виготовлення копій/примірників) ПЗ та додаткових витрат бюджетних коштів.

15. Переглядаючи вихідні коди СПЗ, було виявлено факт зберігання вихідних кодів програмних модулів на зовнішніх репозиторіях (https://gitlab.intecracy.com/DZVIN/*.git) сторонніх організацій, що не були погодженими Замовником як Співвиконавці робіт за державним контрактом.

Враховуючи вказане, існують загрози витоку програмних кодів та функціональності розробленого СПЗ, що розроблялися Виконавцем та порушення майнових прав інтелектуальної власності третіх осіб, що потребує додаткового вивчення уповноваженими особами.

Крім того, встановлено, що у вихідних кодах є імена авторів коду і серед них є і ті у яких в публічних профілях зазначено, що вони працюють на ТОВ “Інтекресі Бейз” та ТОВ “СОФТЛАЙН”

В свою чергу залучення до виконання робіт, що має обмежений доступ до результатів робіт та кінцевого продукту, співвиконавця без погодження Замовником, має ознаки порушення режиму секретності та несе прямі загрози безпеці інформації при експлуатації.

16. В інформаційно–розрахункових задачах, що розроблялись на даному етапі, використовується геоінформаційна система QGIS – як вільне програмне забезпечення. Відповідно до ліцензії GNU General Public License (GNU GPL.), надає права копіювати, модифікувати і поширювати програми, а також гарантувати, що і користувачі всіх похідних програм отримають перераховані вище права та не дозволяє включати програму в пропріетарне програмне забезпечення.

На відміну від вільного програмного забезпечення, програмне забезпечення, розроблене в ДКР “Дзвін – АС” є пропріетарним, тобто є власністю авторів або правовласників і не задовольняє критеріям вільного програмного забезпечення. Тому ПЗ QGIS не може використовуватись в програмному забезпеченні ДКР “Дзвін– АС”.

17. Відповідно до Інструкції з використання цифрових (електронних) карт у Збройних Силах України, затвердженої Наказом Генерального Штабу Збройних Сил України 17.09.2016 №354 (пункт 3.4. Програмне забезпечення, яке використовується в Збройних Силах України, для роботи з цифровими та електронними картами) та до вимог Військового стандарту 01.110.001, видання 1 – основним програмним продуктом для застосування в Збройних Силах України визначено геоінформаційний продукт ArcGIS компанії ESRI (США).

Впровадження програмного забезпечення ArcGis в якості ядра геоінформаційної системи є одним із напрямків переходу Збройних Сил України на стандарти НАТО, де ядром геоінформаційних систем є програмне забезпечення ArcGis компанії Esri (США) та визначене таким і для Збройних Сил України.

Тому використання геоінформаційної системи QGIS в спеціальному програмному забезпеченні протирічить нормативно – правовій базі і не може бути складовою програмного забезпечення дослідного зразка.

18. Функціональність виробу 9С701 без узгодження із Споживачем – видавцем ТТЗ на ДКР неодноразово знижувалась протокольними рішеннями представника Замовника і Виконавця. В той же час, вимогами ТТЗ згідно з протоколом № 9 від 29.12.2018 значно підвищувалась функціональність автоматизованої системи. Тільки за рахунок інформаційно – розрахункових задач, для ОВУ оперативного і стратегічного необхідно було розробити 200–250 ІРЗ, для ОУ з’єднань – 140–150, які обґрунтовані в декількох науково – дослідних роботах (шифр “Буг– ТТЗ”, ДКР, шифр “Калина”, шифр “Славутич”). Але ці вимоги не були виконані, а розроблені всього 10 ІРЗ і комплексів.

Це стало однією із причин, які призвели до суттєвого зниження можливостей системи, негативно вплинули на її проектування і розробку, масштабування і супроводження в майбутньому.

19. Складова сторонніх програмних продуктів, яке закуплене у третіх сторін та використовується за ліцензіями, в головних компонентах автоматизованої системи (стосується системи електронного документообігу, обміну інформацією та ін.) є дуже значною, що створює залежність користувача системи від зовсім сторонніх фірм і організацій (ліцензій, можливих закладок і т.д.).

Розроблене в ДКР прикладне СПЗ, може бути передане Замовнику тільки як складова загального (закупленого) ПЗ та використовуватися за умови оплати ліцензій на його використання. Тому Замовник ДКР не може бути одноосібним власником майнових та інтелектуальних прав на СПЗ, а використовувати його лише за умови закупівлі ліцензій на використання ПЗ третіх сторін. Таким чином, порушений основний принцип і мета виконання ДКР – результати роботи мають бути майновим і інтелектуальним надбанням її Замовника.

20. Протоколи обміну інформацією (http, https) розроблені для обміну інформацією в швидкісних телекомунікаційних мережах, на які в особливий період розраховувати Збройні Сили України не можуть. Для обміну інформацією в IP – мережах необхідно було б використовувати і інші, більш компактні протоколи типу: TCP/IP, UDP, та навіть не мережевий протокол стандарту RS232, як це зроблено, наприклад, в ДКР “Ореанда – ПС”. Для надійності передачі інформації необхідно було б забезпечити можливість паралельного, одночасного обміну з використанням указаних протоколів. Для цього потрібні відповідні технічні рішення, які на теперішній час відсутні.

21. Виконавець не передав Замовнику детальну технологічну документацію на розроблення СПЗ. Разом з тим, зміна нормативно-правової бази, умов застосування Збройних Сил України та перехід системи управління на стандарти НАТО, викликає перманентну необхідність удосконалення, модернізації та функціонального масштабування АС ЦОК.

22. В інформаційно – розрахункових задачах реалізовані спрощені, примітивні, детерміновані (не оптимізаційні) арифметичні методи розрахунків показників ефективності процесів (процедур) управління та застосування військ (сил), наявні функціональні помилки не можуть гарантувати отримання адекватних результатів.

Під час демонстраційного розгляду СПЗ ІРЗ було встановлено, що для розрахунків мають використовуватися дані, які отримуються розв’язанням інших ІРЗ, розроблення яких не проводилося (оцінки своїх військ, оцінка противника, оцінка району операції (бою), оцінка ефективності системи розвідки в інтересах вогневого ураження противника, ступінь фортифікаційного обладнання, утримання шляхів, форсування (переправи) водних перешкод тощо), а тому замість їх використовуються довільні дані, що в бойових умовах недопустимо.

Результати демонстраційного розв’язання ІРЗ показали неадекватні результати розрахунків, в силу не накладених коректних обмежень та

використання нераціональних методів розрахунків, наприклад потреба у відносній кількості прийнятих до ураження цілей перевершує їх максимальну очікувану кількість у складі угруповання військ противника, розрахунки виконуються навіть без введення потрібних даних, наприклад ступеня викриття угруповання противника, результати розрахунків не чутливі до змін вхідних даних.

У представленому для прийняття СПЗ не реалізовані більшість чинних алгоритмів (процесів, процедур) управлінської діяльності ОВУ та у перспективі, у разі їх змін або збільшення відповідно до стандартів НАТО, не можуть бути реалізовані в СПЗ АС ЦОК.

Постановки (описи) інформаційно – розрахункових задач не погоджувались з Національним університетом оборони України, як установою, що здійснює наукове супроводження виконання ДКР, відповідно до ТТЗ на роботу, що і стало однією із причин низької якості ІРЗ.

23. Перевірка надійності, ергономічності та воєнно– економічна оцінка СПЗ не здійснювалася (не встановлена), оскільки документи щодо забезпечення надійності, ергономічності та воєнно – економічної ефективності дослідного зразка не представлялися.

24. Вимогу пункту 4.2.2.3 тактико-технічного завдання (далі – ТТЗ) на виконання ДКР, що СПЗ повинно забезпечувати інформаційну взаємодію відповідно до рекомендацій МІР (JC3IEDM) (НАТО) вважаю невиконаною, оскільки насправді реалізовано функція обміну за специфікацією ADEM, який не є ратифікованим стандартом НАТО та розроблено для апробації. Відповідно, підетап 3.2 ДКР не може бути прийнято у зв'язку із невиконанням пункту 4.2.2.3 ТТЗ;

25. Незважаючи на те, що робочою групою № 2 зроблено висновок, що роботи підетапу 3.2 в частині створення КСЗІ та КТЗІ не можуть бути прийняті до усунення зауважень та врахування рекомендацій, загальний висновок Акту - роботи вважати прийнятими. Із загальним висновком комісії не згоден;

26. Вважаю за необхідність залучення незалежних експертів (аудит) щодо проведення експертизи з перевірки умов використання програмних продуктів SMS Communication, UnityBase Defence та аналізу заявлених співвиконавцем ТОВ “Айкюжн-ІТ” в розрахунково-калькуляційних матеріалах витрат людино/годин на розробку СПЗ (визначення пропорціонального відношення роботи СПЗ та закуплених програмних продуктів). Використання програмних продуктів SMS Communication, UnityBase Defence, Megapolis. DocNet на підетапі 3.2 ДКР належним чином не погоджено із Замовником (в Специфікації обладнання, що використовується на підетапі 3.2 ДКР, яка погоджена Замовником та яка надавалась 5277 ВІІ Міністерства оборони України для обрахування РКМ, зазначені програмні продукти не вказано);

27. Існує загроза порушення майнових прав інтелектуальної власності третіх осіб, оскільки до ТОВ “Еверест Лімітед” від ТОВ “Айкюжн-ІТ” передано право щодо надання прав на використання деяких програмних продуктів.

В свою чергу право інтелектуальної власності (умови використання) ТОВ “Айкюжн-ІТ” на закуплені програмні продукти від третіх осіб для мене, як представника підрозділу, відповідального за супроводження ДКР, невідомі.

28. Право інтелектуальної власності ТОВ "Айкюжин-ІТ" на закуплені програмні продукти від інших фірм не надають гарантій на використання третій стороні ліцензій на тих же умовах що і для самої фірми, тому присутній ризик порушення майнових прав інтелектуальної власності Закону України "Про авторське право і суміжні права" від 23 грудня 1993 року № 3792-ХІІ;

29. В Специфікації обладнання для етапу 3.2 яка погоджена замовником, програмні продукти SMS Communication, UnityBase Defence, Megapolis DocNet не вказані;

30. В рамках роботи над ДКР, шифр "ДЗВІН-АС" жодного документального підтвердження про участь у багатонаціональних навчання або обмін тестовою інформацією з державами-членами НАТО та папесення умовних знаків відповідно до стандарту НАТО APP-6D немає, що ставить під сумнів реалізацію пункту 4.2.2.3 ТТЗ в повному обсязі

Незважаючи на встановлені комісією зауваження, загальний висновок в акті наступний: *"За результатами роботи комісії, підетап 3.2 та етап 3 в цілому ДКР, шифр "Дзвін-АС", вважати прийнятими"*.

Довідково: голова комісії – заступник начальника об'єднаного штабу Командування об'єднаних сил Збройних Сил України генерал-майор МОСКАЛЬОВ Е.М.

В той же час, як зазначалося раніше, Генеральний конструктор ЄАСУ ЗС України листом від 16.11.2020 № 148/8-49 повідомив, що вивчивши результати роботи згаданої комісії, висновки щодо приймання підетапу 3.2 та етапу 3 в цілому ДКР погодив у вказаному стані не може.

Крім того, за результатами роботи комісії, було надано Замовнику та Виконавцю 26 пропозицій щодо усунення (вирішення, врегулювання) встановлених недоліків.

Аналіз згаданих пропозицій свідчить проте, що за умов належної організації супроводження ДКР, більшість із них можна було б уникнути через усунення (врегулювання) на більш ранніх етапах ДКР.

Наразі виконання окремих пропозицій, потребує додаткового часу та фінансових ресурсів.

Начальник УРА не погоджуючись з результатами роботи комісії, згаданих акт приймання підетапу 3.2 та етапу 3 не затвердив, про що листом від 04.11.2020 № 364/4/256 дск, повідомив Виконавця.

Крім того, тим же листом Виконавцю було рекомендовано усунути за власний рахунок усі виявлені недоліки та доведено вимоги п. 49 державного контракту щодо відповідальності за невиконання умов контракту.

Довідково: 20% орієнтовної вартості етапу 3 за невідповідність робіт ТТЗ (93 083 876,65 грн.). 0,1% від орієнтовної вартості етапу 3 за порушення строків виконання етапу 3 (465 419,39 грн.) за кожен день прострочення, а за прострочення понад 30 днів додатково стягується штраф у розмірі 7% (32 579 356,82 грн.) вказаної вартості, за порушення встановлених термінів звітності щодо використання попередньої оплати у розмірі 0,1% від суми попередньої оплати (265 152,87 грн.), за кожен прострочений день, у випадку несвоєчасного усунення виявлених Замовником недоліків - пеня 0,1% від суми етапу роботи за кожен день прострочення.

За умови доведення згаданих умов, загальна сума штрафів та пені станом на 25.11.2020 року становитиме більше 155 млн. гривень.

11.11.2020 Виконавцем було направлено лист на адресу УРА стосовно власних зауважень до порядку організації роботи комісії та супроводження державного контракту в цілому.

Зокрема Виконавцем зазначено, що акт підписано усіма членами комісії тому підетап 3.2 та етап 3 в цілому ДКР вважається прийнятим, а не включення до акту прийому зауважень та недоліків, які в подальшому знайшли своє відображення лише в окремих думках – є проблемами безпосередньо Замовника.

20.11.2020 Виконавцем ДКР було подано на адресу Замовника претензію щодо вчинення дій по затвердженню Акту приймання підетапу 3.2 та етапу 3 в цілому і оплаті виконаних робіт.

У претензії зокрема зазначено, що Замовником не виконано умови контракту щодо своєчасного надання військового майна, яке фактично було надано за три дні до закінчення строку виконання підетапу 3.2 (замість 4-х місяців передбачених умовами контракту) та не здійснення строків та обсягів робіт пов'язаних з цим.

Крім того, як зазначено в претензії, Замовником не організовано проведення попередніх випробувань КСЗІ.

Враховуючи зазначене, Замовнику було запропоновано прийняти результати роботи та сплатити залишок суми за запропонованою договірною ціною в обсязі 44 443 765,07 гривень.

Станом на 04.12.2020 начальнику УРА полковнику Житнику О.М. видано довіреність Міністерства оборони України від 25.11.2020 № 220/223/д.

Зміни що стосуються зміни назви управління, до наказу про відповідальних виконавців внесені 04.12.2020.

Крім того, аудитом встановлено факт включення до витрат видатків на програмний продукт Megapolis.DocNet без належного обґрунтування необхідності використання його.

Довідково: відповідно до калькуляції етапу 3 було передбачено видатки на закупівлю 19 комп'ютерних програм на загальну суму 15 200 000 грн.

Детальним дослідження доцільності запланованих видатків встановлено, що Megapolis.DocNet не знайшло свого належного використовується у СПЗ ДКР, а функції які лежали на ньому, Виконавець переписав власними сервісами які на пряму взаємодіють з UnityBase.

Також встановлено що зі складу встановленого СПЗ Megapolis.DocNet використовуються лише функції платформи Unitybase Defense, яка функціонує в рамках Megapolis.DocNet. А саме, з вихідних кодів запити здійснюються безпосередньо до API платформи UnityBase Defense без застосування логіки Megapolis.DocNet. З огляду на це та враховуючи те, що в рамках стороннього СПЗ вже використовується UnityBase Defense, через який можна здійснити дану операцію, спостерігається надмірність і відсутність належного обґрунтування необхідності використання Megapolis.DocNet.

Крім того, експертами було підтверджено можливість належного функціонування СПЗ ДКР без закупленого програмного продукту Megapolis. DocNet (за наявності лише UnityBase Defense).

Про існування надмірності і відсутності належного обґрунтування необхідності використання Megapolis. DocNet також було встановлено комісією з прийому підетапу 3.1 та етапу 3, про що зазначено у акті прийому.

Виконавець у листі від 10.11.2020 № 2/329 до Замовника зауваження стосовно доцільності використання згаданого програмного продукту підтвердив.

В той же час, Виконавцем повідомлено, що виключення зі складу КЗА програмного продукту "Megapolis. DocNet" після створення версії СПЗ 1.0.1 та внесення відповідних змін у конструкторську документацію виконання зазначених пропозицій можливе.

Таким чином аудитом встановлено ризик зайвого використання бюджетних коштів на загальну суму 15 200 000,00 гривень.

В ході аудиту також було досліджено питання врахування досвіду існуючої в Міністерстві оборони України використання захищеної системи документообігу "СЕДО-М", що було передбачено пунктом 4.1.1 ТЗ.

Встановлено, що захищена система документообігу "СЕДО-М" успішно прийнято в експлуатацію у Міністерстві оборони України, за що на обслуговування сплачується бюджетні кошти.

Експертами не надано відповідь стосовно доцільності використання зазначеного документообігу у розробці ДКР через потребу додаткового ознайомлення з "СЕДО-М", що не було об'єктом аудиту.

При цьому було зазначено, що на етапі технічного проекту, Виконавець не обґрунтував свої технічні рішення, в частині вибору програмного забезпечення.

Стосовно можливого застосування "СЕДО-М" у ДКР також зазначено у листі директора Центрального науково-дослідного інституту Збройних Сил України від 12.11.2020 № 172/324 дск, яку визначено головною науковою установою із супроводження ЄАСУ ЗС України за напрямком загальносистемних проектних рішень щодо створення автоматизованої системи у цілому.

Зокрема зазначено, що в ході проведення таких ДКР виникає потреба інтеграції з ДКР, які вже виконані чи виконуються. Недоліком роботи системи електронного документообігу "СЕДО-М" є обмеженість в роботі з документами, що мають обмежений доступ.

В той же час, було зазначено, що дана проблема вирішується, і відповідно до окремих доручень заступника Міністра оборони України від 19.03.2020 № 339/з/16 та від 21.03.2020 № 339/з/8 змінені вимоги, що дозволить в подальшому оброблення інформації з грифом "для службового використання".

Незважаючи на це, аудитору не надано обґрунтування технічних рішень та результати аналізу альтернативних програмних продуктів, що не дозволяє зробити остаточний висновок, щодо доцільності використання електронного документообігу "СЕДО-М" в ДКР.

Поряд з тим, аудитом ідентифіковано ризик неналежної інтеграції результатів ДКР в майбутньому з існуючою ДКР, а саме з системою електронного документообігу “СЕДО-М”.

Крім того, в ході аудиту було досліджено питання дотримання вимог пункту 4.2.2.3 ТЗ в частині інформаційної взаємодії СПЗ ДКР відповідно до рекомендацій МІР (JC3IEDM) (НАТО).

Аудитом встановлено Відповідно до пункту 4.2.2.3 ТТЗ (Протокол №9 від 29.12.2018 року) СПЗ повинно забезпечувати інформаційну взаємодію відповідно до рекомендацій МІР (JC3IEDM) (НАТО)”.
Відповідно до Опису програмного забезпечення (A615J.620000.001ПА), визначеного пунктом 3.11.3 Технічного проекту встановлено, що функція сервісу “Обмін даними з комплексом засобів автоматизації систем за стандартами НАТО” повинна забезпечувати можливість обміну даними з системами типу С2 відповідно до рекомендацій МІР (JC3IEDM) (НАТО) в частині обміну тактичними знаками.”

Також пунктом 4.1.12.3 документу “Загальний опис системи”(A615J.620000.001.01ПД), розробленого Виконавцем в межах виконання етапу 3 ДКР зазначено, що функція сервісу “Обмін даними з комплексом засобів автоматизації систем за стандартами НАТО” повинна забезпечувати можливість обміну даними з системами типу С2 відповідно до рекомендацій МІР (JC3IEDM) (НАТО) в частині обміну тактичними знаками”.

В рамках реалізації даної функції Виконавець використав специфікації ADEM (пункт 3.3.1 “Сервіс “Шлюз”. Опис програми”).

ADEM (Alternative Development and Exchange Method) - специфікація, розроблена в якості апробації нових концепцій для переходу між МІР Baseline 3.1 (JC3IEDM) - STANAG5525 та МІР4, і не є ратифікованим стандартом НАТО, відповідно не включена до NISP (NATO Interoperability Standards Profile (версія 10 - ADatP34(J) 2 жовтня 2017, ADatP34(K) 3 серпня 2018, ADatP34(L)Rev1 - 19 липня 2019 - поточна) та жодної спіралі FMN.

На підставі того, що специфікація ADEM не є стандартом НАТО, функція вважається не виконаною. Крім того, представлена виконавцем реалізація протоколу ADEM не відповідає специфікації.

Таким чином, аудитом встановлено невідповідність створеного СПЗ затвердженому ТТЗ, через не впровадження інформаційної взаємодії відповідно до рекомендацій МІР (JC3IEDM) (НАТО).

Крім того, в ході аудиту експертам було задано додаткове запитання щодо можливих наслідків в майбутньому через відсутність належної інформаційної взаємодії, на що було отримано наступну відповідь: “Недотримання зазначених рекомендацій унеможливорює обмін інформацією про поточно оперативну обстановку із країнами членами НАТО, використання даного протоколу визначено NISP (NATO Interoperability Standards Profile)”.

Таким чином аудитом ідентифіковано ризик неналежної інтеграції результатів ДКР в майбутньому щодо обміну інформації з країнами членами НАТО.

Також аудитом встановлено використання геоінформаційної системи QGIS в спеціальному програмному забезпеченні, що протирічить нормативно – правовій базі і не може бути складовою програмного забезпечення дослідного зразка.

Так, в інформаційно – розрахункових задачах, що розроблялись на даному етапі, використовується геоінформаційна система QGIS – як вільне програмне забезпечення. Відповідно до ліцензії GNU General Public License (GNU GPL), надає права копіювати, модифікувати і поширювати програми, а також гарантувати, що і користувачі всіх похідних програм отримають перераховані вище права та не дозволяє включати програму в пропріетарне програмне забезпечення.

На відміну від вільного програмного забезпечення, програмне забезпечення, розроблене в ДКР "Дзвін – АС" є пропріетарним, тобто є власністю авторів або правовласників і не задовольняє критеріям вільного програмного забезпечення. Тому ПЗ QGIS не може використовуватись в програмному забезпеченні ДКР "Дзвін– АС".

Відповідно до Інструкції з використання цифрових (електронних) карт у Збройних Силах України, затвердженої Наказом Генерального Штабу Збройних Сил України 17.09.2016 №354 (пункт 3.4. Програмне забезпечення, яке використовується в Збройних Силах України, для роботи з цифровими та електронними картами) та до вимог Військового стандарту 01.110.001, видання 1 – основним програмним продуктом для застосування в Збройних Силах України визначено геоінформаційний продукт ArcGIS компанії ESRI (США).

Впровадження програмного забезпечення ArcGis в якості ядра геоінформаційної системи є одним із напрямків переходу Збройних Сил України на стандарти НАТО, де ядром геоінформаційних систем є програмне забезпечення ArcGis компанії Esri (США) та визначене таким і для Збройних Сил України.

Тому використання геоінформаційної системи QGIS в спеціальному програмному забезпеченні протирічить нормативно – правовій базі і не може бути складовою програмного забезпечення дослідного зразка.

Таким чином, аудитом встановлено невідповідність СПЗ стандартам НАТО, що в майбутньому створює ризик неналежної інтеграції з системами країн-партнерів НАТО.

Також аудитом встановлено ризик витоку інформації.

Так, розділом 3.7 ТЗ на КСЗІ на виріб 9С701 описано канали зв'язку, де вказано "Персонал", "Оренда", АЦСК ЗСУ, але взагалі не згадується про канал взаємодії безпосередньо між виробами.

В ТЗ на КСЗІ виробу 9С701-1(ВМ) (ЄААД.468244.284-01), в розділі 4.2, що описує функції, що підлягають перевірці на предмет безпеки не зазначені програмні продукти SMSCommunication, Megapolis.Command & Control, Megapolis.DocNet. Особливо важливим є елемент SMS Communication **оскільки він відповідає за передачу даних між пунктами управління.**

Одночасно, комісією з прийому підетапу 3.1 та етапу 3 в цілому встановлено значну кількість недоліків та порушень з цього питання.

Зокрема, на розгляд не представлені документи, які є частинами

комплектів документації на окремі вироби зі складу дослідного зразка, що унеможливує оцінювання документації КСЗІ в комплексі та її узгодженість між собою.

Відсутні такі документи:

Технічні завдання на створення КТЗІ виробів (9С701-1 (А3258), 9С701-1 (А0105), 9С701-2 (А2393), 9С701-2Р(П) (А3783), 9С701-3Р (А0666), 9С701-3Р (А0989), 9С701-3Р (А1619), 9С701-3Р (А2227)) - надіслані командирам військових частин (вих. № 1/52/119т від 09.10.2020, № 1/52/117т від 09.10.2020, № 1/52/121т від 09.10.2020, № 1/52/120т від 09.10.2020, №1/52/124т від 09.10.2020, №1/52/118т від 09.10.2020, №1/52/123т від 09.10.2020, №1/52/122т від 09.10.2020);

Моделі загроз для інформації з обмеженим доступом, що циркулює на об'єкті БОТ (9С701-1 (А3258), 9С701-1 (А0105), 9С701-2 (А2393), 9С701-2Р(П) (А3783), 9С701-3Р (А0666), 9С701-3Р (А0989), 9С701-3Р (А1619), 9С701-3Р (А2227)) - надіслані командирам військових частин (вих. № 1/52/119т від 09.10.2020, № 1/52/117т від 09.10.2020, № 1/52/121т від 09.10.2020, № 1/52/120т від 09.10.2020, №1/52/124т від 09.10.2020, №1/52/118т від 09.10.2020, №1/52/123т від 09.10.2020, №1/52/122т від 09.10.2020);

Пояснювальні записки КТЗІ (9С701-1 (А3258), 9С701-1 (А0105), 9С701-2 (А2393), 9С701-2Р(П) (А3783), 9С701-3Р (А0666), 9С701-3Р (А0989), 9С701-3Р (А1619), 9С701-3Р (А2227)) - надіслані командирам військових частин (вих. № 1/52/119т від 09.10.2020, № 1/52/117т від 09.10.2020, № 1/52/121т від 09.10.2020, № 1/52/120т від 09.10.2020, №1/52/124т від 09.10.2020, №1/52/118т від 09.10.2020, №1/52/123т від 09.10.2020, №1/52/122т від 09.10.2020);

Програми та методики атестації КТЗІ (9С701-1 (А3258), 9С701-1 (А0105), 9С701-2 (А2393), 9С701-2Р(П) (А3783), 9С701-3Р (А0666), 9С701-3Р (А0989), 9С701-3Р (А1619), 9С701-3Р (А2227)) - надіслані командирам військових частин (вих. № 1/52/119т від 09.10.2020, № 1/52/117т від 09.10.2020, № 1/52/121т від 09.10.2020, № 1/52/120т від 09.10.2020, №1/52/124т від 09.10.2020, №1/52/118т від 09.10.2020, №1/52/123т від 09.10.2020, №1/52/122т від 09.10.2020);

Акти атестації КТЗІ (9С701-1 (А3258), 9С701-1 (А0105), 9С701-2 (А2393), 9С701-2Р(П) (А3783), 9С701-3Р (А0666), 9С701-3Р (А0989), 9С701-3Р (А1619), 9С701-3Р (А2227)) - надіслані до Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України (вих. №662т від 20.10.2020);

Проекти посадових інструкцій адміністратору безпеки (9С701-1 (А3258), 9С701-1 (А0105), 9С701-2 (А2393), 9С701-2Р(П) (А3783), 9С701-3Р (А0666), 9С701-3Р (А0989), 9С701-3Р (А1619), 9С701-3Р (А2227)) - надіслані до Управління розвитку автоматизації Генерального штабу Збройних Сил України (вих. № 1/52/119т від 09.10.2020, № 1/52/117т від 09.10.2020, № 1/52/121т від 09.10.2020, № 1/52/120т від 09.10.2020, №1/52/124т від 09.10.2020, №1/52/118т від 09.10.2020, №1/52/123т від 09.10.2020, №1/52/122т від 09.10.2020);

Проекти інструкцій системному адміністратору (9С701-1 (А3258), 9С701-1 (А0105), 9С701-2 (А2393), 9С701-2Р(П) (А3783), 9С701-3Р (А0666), 9С701-3Р (А0989), 9С701-3Р (А1619), 9С701-3Р (А2227)) - надіслані до Управління розвитку автоматизації Генерального штабу Збройних Сил України

(вих. № 1/52/119т від 09.10.2020, № 1/52/117т від 09.10.2020, № 1/52/121т від 09.10.2020, № 1/52/120т від 09.10.2020, №1/52/124т від 09.10.2020, №1/52/118т від 09.10.2020, №1/52/123т від 09.10.2020, №1/52/122т від 09.10.2020).

Повнота, зміст та якість документів КСЗІ не в повному обсязі відповідають вимогам нормативних документів з ТЗІ та вимогам ТТЗ, стандартам та іншим нормативним документам, які визначені у ТТЗ, а саме:

Технічне завдання на КСЗІ виробу 9С701 (№ 1/71/96т) відпрацьоване з помилками (розділ 2 не відповідає виробу 9С701);

Акти інсталяції та налаштування програмного забезпечення КЗА виробів (9С701-1 (А3258), 9С701-1 (А0105), 9С701-2 (А2393), 9С701-2Р(П) (А3783), 9С701-3Р (А0666), 9С701-3Р (А0989), 9С701-3Р (А1619), 9С701-3Р (А2227)) не обпіковані, не містять інформацію на який КЗА встановлено те чи інше ІІЗ;

Акти обстеження фізичного середовища виконані не у відповідності до пп. 3, 5 Додатку А ІІД ТЗІ 3.6-003-2016 (відсутні схеми, ситуаційний план, тощо);

Акти атестації КТЗІ виробів (9С701-1 (А3258), 9С701-1 (А0105), 9С701-2 (А2393), 9С701-2Р(П) (А3783), 9С701-3Р (А0666), 9С701-3Р (А0989), 9С701-3Р (А1619), 9С701-3Р (А2227)) надіслані до Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України без ТЗ на КТЗІ та протоколів ІКЗ (не у відповідності пункту 3.13 Положення – 023 Наказу Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 19.06.2015 (зі змінами));

Політики безпеки (9С701-1 (А3258), 9С701-1 (А0105), 9С701-2 (А2393), 9С701-2Р(П) (А3783), 9С701-3Р (А0666), 9С701-3Р (А0989), 9С701-3Р (А1619), 9С701-3Р (А2227)) не затверджені посадовими особами Власника (Розпорядника) ІТС (Додаток А пункт 2.1.5.5 НД ТЗІ 2.6-001-11);

Приписи на експлуатацію на об'єктах ЕОТ виробів (9С701-1 (А3258), 9С701-1 (А0105), 9С701-2 (А2393), 9С701-2Р(П) (А3783), 9С701-3Р (А0666), 9С701-3Р (А0989), 9С701-3Р (А1619), 9С701-3Р (А2227)) не затверджені командирами частин;

Паспорти на КТЗІ виробів 9С701-3Р розроблені з помилками: не відповідність відомостей щодо встановлених пристроїв; вищий ступінь обмеження інформації, яка обробляється на об'єкті ЕОТ, не відповідає категорії об'єкту ЕОТ.

Щодо проведення попередніх випробувань КСЗІ.

В Протоколі попередніх випробувань КСЗІ виробу 9С701 (№2/131дск) зазначені випробування щодо трьох окремих виробів (9С701-1(ВМ) (в.м. 64/1), 9С701-1Р(П) (А0564), 9С701-3Р (А1736)) зі складу дослідного зразка, що не дозволяє визначити результати попередніх випробувань дослідного зразка в цілому.

Програма та методика попередніх випробувань КСЗІ виробу 9С701 (№1/71/585т) не відповідає по змісту, склад об'єкту випробувань не відповідає складу виробу 9С701 зазначеному в ТЗ на КСЗІ, мета випробувань не відповідає НД ТЗІ 3.7-003-05. Крім того, в цьому документі не визначено порядок та показники випробувань виробів на компрометацію.

Попередні випробування КСЗІ виробів зі складу дослідного зразка та виробу 9С701 в цілому проведені з порушенням вимог пункту 6.5.6 НД ТЗІ 3.7-003-05 в частині організації проведення та створення комісії.

Відсутність документального підтвердження (експертного висновку) щодо можливості заміни пристроїв “Бар’єр-100” (передбачено ТТЗ) на “Діод даних “ДІД-2МО” в складі виробів дослідного зразка під час проведення попередніх випробувань КСЗІ.

За результатами встановлених недоліків комісією надано наступні висновки:

комплектність документів КСЗІ, яка представлена для перевірки, не відповідає Переліку документів, що розробляється на підетапі 3.2 виконання ДКР, шифр “Дзвін-АС” (№364/2/250/дск) (див п. 3.2.1 цього Протоколу).

повнота документів КСЗІ не в повному обсязі відповідає вимогам нормативних документів з ТЗІ, стандартам та іншим нормативним документам, які визначені у ТТЗ;

попередні випробування КСЗІ проведені з порушеннями нормативно-правових актів з ТЗІ.

виконання робіт та документація щодо розробки КСЗІ та КТЗІ на підетапі 3.2 та етапу 3 в цілому ДКР, шифр “Дзвін-АС” не можуть бути прийняті до усунення зауважень та врахування рекомендацій.

Крім того аудитом встановлено, що Замовником та Головним виконавцем протягом розроблення Ескізного та Техноробочого проекту ДКР “ДЗВ-С” (етапи 1, 2), а також 3-го етапу виконання ДКР на адресу Військового інституту телекомунікацій та інформатизації Замовником та Виконавцем не було надіслано на погодження жодного документу щодо розроблення та створення КСЗІ на виріб та його складові (Технічні завдання на створення КСЗІ, Програми та методики випробувань КСЗІ тощо), тобто наукове супроводження щодо захисту інформації під час проведення зазначеної ДКР взагалі не здійснювалося.

Довідково: Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут відповідно до системи наукового супроводження визначено відповідальним за напрямком проектних рішень щодо систем зв'язку та захисту інформації.

Також, в ході даного аудиту, з метою підтвердження чи спростування проведення КСЗІ програмного забезпечення SMS Communication System було направлено запит до Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації.

У відповіді (лист від 01.12.2020 № 04/05/02-3161), на зазначений запит, було зазначено, що: “Державна експертиза у сфері технічного захисту інформації програмного забезпечення “SMS Communication System” **не проводилась, експертні висновки Адміністрацією Держспецзв'язку не реєструвалися.**

Одночасно, Держспецзв'язком підтверджено проведення такої перевірки програмних продуктів “Megapolis/DocNet” та “UnityBase Defense”.

Також, у листі було поінформовано, що не виконання вимог щодо обробки в системі із застосуванням КСЗІ з підтвердженою відповідністю,

державні інформаційні ресурси або інформації з обмеженим доступом є порушенням вимог Закону України “Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах” та постанови Кабінету Міністрів України від 29.03.2006 року № 373 “Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації, в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах”.

Таким чином встановлено порушення щодо збереження інформації та ідентифіковано ризик витоку інформації під час обміну інформацією (передачі даних) між пунктами управління.

Крім того експертами встановлено, що в рамках ТЗ на КСЗІ вказане ПЗ зазначене, як складова СПЗ і встановлюється на об'єкт інформаційної діяльності. В рамках Документів “Опис програмного забезпечення” та “Загальний опис системи” SMS Communication представлений як ПЗ, що відповідає за пересилання даних між ПУ. Але в ТЗ на КСЗІ це ПЗ не підлягає перевірці та отримання сертифікату відповідності. Не перевірене ПЗ, що відповідає за пересилання даних та не перевіряється несе потенційні ризики, щодо витоку інформації.

Переглядаючи вихідні коди СПЗ, було виявлено факт зберігання вихідних кодів програмних модулів на зовнішніх репозиторіях (<https://gitlab.integracy.com/DZVIN/>) сторонніх організацій, що не були погодженими Замовником як Співвиконавці робіт за державним контрактом. Враховуючи вказане, існують загрози витоку програмних кодів та функціональності розробленого СПЗ, що розроблялися Виконавцем та порушення майнових прав інтелектуальної власності третіх осіб, що потребує додаткового вивчення уповноваженими особами.

Також аудитом було досліджено щодо інформаційної взаємодії між створеними ДКР та ті що створюються. Встановлено, що з Ореанда-ПС та Персонал інформаційна взаємодія реалізована, а взаємодія з ДКР “Простір” не передбачалася.

При цьому встановлено, що відсутність відкритих програмних інтерфейсів, що реалізують специфікації міжнародних стандартів унеможливує подальшу інтеграцію компонентів ЄАСУ, що реалізовані за відповідними стандартами.

В майбутньому під час інтеграції АСУ “ДЗВІН-АС” з іншими складовими ЄАСУ, необхідно буде проводити додаткову розробку відповідних інтерфейсів обміну інформацією з складовими елементами, що тягне за собою заключення нових контрактів на виконання робіт, **що в свою чергу призведе до додаткових витрат.**

Якщо, робити інтеграцію не у стандартизованому вигляді, то кожен намір інтеграції з новою (іншою) складовою ЄАСУ потребуватиме окремої реалізації такої можливості.

Стандартизований підхід до інтеграції з іншими системами призводить до необхідності лише конфігурації уже розробленого зразка на предмет сумісності з іншими системами за стандартизованим протоколом. Наявність стандартизованого протоколу обміну інформацією в системі дасть можливість не змінювати (додатково не розробляти) існуючий зразок, проте розширити

кількість інтегрованих систем за цим стандартизованим протоколом шляхом конфігурації, що може здійснюватись адміністратором системи .

Таким чином, аудитом ідентифіковано ризик додаткових витрат на розробку відповідних інтерфейсів обміну інформацією з складовими елементами ЄАСУ в майбутньому.

Також аудитом встановлено ризик не забезпечення належного контролю за використанням бюджетних коштів під час створення програмного забезпечення в рамках виконання ДКР“ДЗВІН-АС” та як наслідок ризик завищення обсягів та вартості фактично виконаних робіт.

Так, аудитом встановлено, що методичні рекомендації щодо трудомісткості розробки СПЗ не має, видатки на це представниками ВП це перевірялись, а до оплати приймалися показники заявлені ТОВ “Айкюжн ІТ” із погодженням Замовника.

За висновками експертів, заявлені та оплачені обсяги витраченого часу на створення СПЗ є суттєво завищеними.

Відповідно до попередніх розрахунково калькуляційних матеріалів, що стосуються витраченого субпідрядником ресурсів на розробку СПЗ (людино-години) та їх вартість, було виявлено факт явного завищення даних показників.

Вихідні коди СПЗ “Дзвін” представлені 33-ма проектами сервісів.

Невелика частина цих проектів є бібліотеками з вихідним кодом доступними на публічних репозиторіях і не були розроблені Виконавцем, а застосовуються як сторонні залежності.

Зокрема детально було розглянуто реалізацію “Сервіс “Шлюз”, де згідно РКМ на підетап 3.1 та 3.2 закладається 25 199,93 людино-годин, проте сам сервіс представлений 20-ма файлами вихідних кодів приблизно по 150 рядків коду в середньому. Код цього сервісу не є складним і представляє логіку по конкатенації XML-документів згідно специфікації ADEM з використанням всього декількох типів з зазначеної специфікації. Якщо підрахувати кількість рядків коду $20 * 200$ (150 + 50 похибка), що дорівнює 4000 рядків, та розділити на це число кількість витрачених людино-годин, то виходить, що в середньому 1 розробник витрачав 6 годин на написання одного рядка (деякі рядки представлені 1 символом оскільки є розділовими операторами і мають починатися з нового рядка для підвищення читабельності коду).

За підрахунками експертної групи, було виконавцем витрачено близько 50 людино/годин на реалізацію даного сервісу. На додачу сам сервіс не виконує функцію яка на нього покладалася.

Також “Сервіс “Міжмережевий обмін даними” – 26 882,83 людино-годин, що згідно документу “Опис програми” здійснює функцію передачі даних між ПУ, проте насправді виступає в якості елемента, що делегує передачу даних від СПЗ до стороннього програмного продукту SMS Communication на якому лежить функція передачі даних між ПУ.

Спираючись на власний досвід експертів, беручи до розрахунку складність коду, кількість коду та використання ліцензованого програмного забезпечення для реалізації або використання в якості основи реалізації функцій СПЗ орієнтовний склад команди розробників, так час витрачений на розробку - це 15 інженерів-програмістів + 10 тестувальників/аналітиків на 2 -

2,5 роки роботи. 2500 - людино-місяців, що дорівнює 2 роки на команду зі 100 чоловік є завищений.

Факт відсутності методики перевірки та прийняття видатків за рішенням Замовника підтверджено у поясненні ВП.

Зокрема на запитання “Яким чином перевірялась трудомісткість робіт під час виконання етапів (підетапів) в рамках складової частини ДКР “ДЗВІН-АС СПЗ”?, було отримано наступну відповідь: “Методичних рекомендацій щодо трудомісткості розробки СПЗ у 5277 ВП МОУ немає...”

Трудомісткість на виконання етапу 2 ДКР шифр “Дзвін-АС СПЗ” приймалась до розрахунку на рівні, який був заявлений ТОВ “Айкюжн-ІТ” та погоджений та рекомендований Генеральним Замовником до прийняття при розрахунку орієнтовної ціни етапу 2 ДКР 5277 ВП МОУ згідно листа від 29.11.2018 № 364/4/1/1737”.

Крім того аудитом встановлено інші розбіжності стосовно заявлених Виконавцем показників трудомісткості та висновками ВП.

Так, відповідно до розшифровки витрат ТОВ “Еверест-Лімітед” за статтею 5.3 “Витрати на роботи, що виконують сторонні підприємства, установи та організації” обсяг робіт виконаних ТОВ “Айкюжн-ІТ” визначено на рівні 790 людино/місяців. Водночас відповідно до висновку 5277 ВП від 17.09.2018 № 1403 трудомісткість прийнято на рівні 692,166 695 людино/місяці. При цьому, сума прийнятих видатків в обох випадках однакова і становить 77 857 436,21 гривень.

Додатковим дослідженням встановлено, що трудомісткість на рівні 790 л/м було спочатку заявлено ТОВ “Айкюжен – ІТ”, проте було зменшено відповідно до висновку 5277 ВП (від 29.08.2018 № 1290) до рівня 689,85 л/м. В подальшому ТОВ “Айкюжн-ІТ” було заявлено трудомісткість на рівні 716,60 л/м, яку відповідно висновку 5277 ВП (від 06.09.2018 № 1352) було зменшено до 692,166 695 л/м.

Таким чином, встановлено розбіжність в обсязі трудомісткості зазначеною в РКМ Виконавця та висновку 5277 ВП.

При цьому відповідно до висновку 5277 ВП № 1403 витрати за оплату заробітної плати було віднесено на рішення Генерального Замовника у зв'язку з тим, що Виконавцем було здійснено підвищення розміру посадових окладів без перегляду орієнтовної ціни.

Як приклад посадового окладу провідного фахівця з архітектури програмного забезпечення з 49500,00 грн. до 69600,00 грн., а старшого інженера-програміста з 36250,00 грн. до 69600,00 грн. (лист начальника УРА від вересня 2018 № 364/9/1159).

Всього на створення СПЗ в рамках ДКР було заявлено та частково прийнято і оплачено трудомісткість в обсязі 2 413,756 695 л/м (в т.ч. орієнтовно за етапу 3 в обсязі 1 721,59 л/м)

Таким чином, встановлено що видатки на створення ПЗ належним чином не перевірялися (не контролювалися), а за згодою Замовника (начальника УРА) приймалися до оплати у тому розмірі, який заявляв Виконавець.

Для усвідомлення масштабу встановленого ризику слід звернути увагу на загальну вартість розробки програмного забезпечення, яка становила 263 695 741,27 грн. (в т.ч. на етапі 2 – 68 859 436,21 грн., на підетапі 3.1 - 106 432 627,06 грн. та орієнтовна вартість підетапу 3.2 - 88 403 678,00 гривень.).

Одночасно слід зазначити, що статтею 6 Цивільного кодексу України передбачено можливість встановлення відносин які не врегульовані актами цивільного законодавства, як приклад встановлення критеріїв щодо контролю за видатками під час створення СПЗ, яке могло бути передбачено Замовником у державному контракті, що зроблено не було.

Також про відсутність методики оцінки трудомісткості виконання робіт на створення програмного забезпечення, також зазначено у висновку 2461 ВП від 31.07.2019 № 505.

Таким чином аудитом ідентифіковано суттєвий ризик щодо відсутності належного контролю за використанням бюджетних коштів під час створення програмного забезпечення, тому вартість видатків на СПЗ в сумі 263,7 млн. грн. кваліфіковано як ризик завищення обсягів робіт.

Остаточна кваліфікація зазначеного порушення можлива лише після проведення окремої експертизи фактичних витрат.

Одночасно експертами відмічено, що приймаючи третій етап ДКР “Дзвін-АС”, спостерігається чітка розбіжність між реалізованим СПЗ та тією функціональною наповненістю, що від нього очікувалася, відповідно мети зазначеної в ТТЗ. В результаті ми маємо систему, що забезпечує процеси обміну документами для ведення оперативної роботи ЦОК, дає можливість працювати із цифровими мапами та здійснювати кілька (8) інформаційно-розрахункових задач, що в свою чергу покриває лише кілька базових потреб існуючих процесів управління.

Реалізація ДКР “Дзвін-АС” не має ряду важливого функціоналу, необхідного для ведення сучасних бойових дій, що передбачають високий рівень динамічності зміни обстановки, чіткої координації дій дружніх сил, незважаючи на їх географічне розташування, швидкого прийняття зважених рішень, що ґрунтуються на основі своєчасної, перевіреної інформації, отриманої від різноманітних джерел, в тому числі автоматизованих сенсорів.

Можливість отримання в режимі реального часу даних про позиції дружніх сил, інформацію про виявлені цілі від морських та повітряних РЛС та можливість передачі захопленої цілі на відповідні засоби ураження, прогнози дій противника на основі великих об’ємів даних розвідки за допомогою штучного інтелекту, тощо - це все про риси, якими повинна володіти система бойового управління в реаліях сучасного бою, щоб бути впливовим гравцем, проте не про продукт ДКР “Дзвін-АС”. Замовник мав би отримати систему, що створює спроможності для армії майбутнього (армії члена НАТО), а фактично оцифровані процеси документообігу та планування старої радянської армії.

В рамках функціонування об’єктів вся робота користувачів на пункті управління здійснюється в рамках контуру з найвищим грифом, що в свою чергу відповідає окремому серверному обладнанню та встановленому програмному забезпеченню. Окрім цього в рамках об’єкту також функціонує окреме серверне обладнання для роботи з контурами нижчого рівня (ТАЄМНО,

ДСК) з аналогічно встановленим СПЗ, що виконує функцію транзитного сервера для перетікання документів (даних) між контурами. Взаємодію з СПЗ встановленому на транзитних серверах здійснює лише одна особа - "Адміністратор безпеки", але для його функціонування встановлюється весь комплект СПЗ і стороннього серверного програмного забезпечення (SMS Communication, UnityBase Defence, СПЗ "Дзвін"), що має обслуговувати велику кількість користувачів. Такий спосіб розгортання обумовлює необхідність реєстрації документів при транзиті між контурами. Але весь функціонал стороннього СПЗ і СПЗ "Дзвін" не використовується.

Від початку ескізного проекту до етапу №3 простежується чітка послідовність змін до ТТЗ з виключенням або повним ігноруванням його важливих пунктів, що могли б якісно вплинути на отриманий дослідний зразок. Зокрема "урахування досвіду, документації, матеріально-технічної та експертної допомоги з боку НАТО у галузі створення автоматизованих систем" (п. 4.1.1 ТТЗ) та врахування досвіду волонтерських напрацювань (п. 4.3.2 ТТЗ) не брались до уваги.

Зокрема аудитом встановлено, що відповідно до пункту 4.1.1 ТТЗ передбачалося врахування досвіду поточних проектів які виконувалися на ініціативних або волонтерських засадах та мали позитивні відгуки апробації з органів управління та військ (навчальна АСУВ Славутич, інтеграційна платформа ДЕЛЬТА, проекти ДЗВІН-ЦБУО, МАРС, КОМБАТ, ГісАрта, СУВА Кропива, Каспер тощо).

Незважаючи на це, аудитом встановлено, що відповідно до окремого доручення начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України від 31.10.2015 № 33151/С визначалося ряд завдань щодо належної організації та координації заходів із створення та впровадження у найближчій перспективі базового зразка інтегрованої автоматизованої системи оперативного (бойового) управління, спостереження та розвідки Збройних Сил України.

Зокрема, передбачалося створення (формування) штатного підрозділу для впровадження, супроводження та підтримки проектів автоматизації, комплектування його кваліфікованим персоналом.

Наслідком цього управлінського рішення було створення в/ч А2724 та комплектування її особовим складом.

В січні 2016 року в результаті консультацій з фахівцями НАТО С4TF було сформовано концепт архітектури, як розробки "системи систем", за допомогою якої будуть взаємодіяти всі інші автоматизованої системи. Для реалізації даного концепту було сформовано інтеграційну платформу "Дельта".

Цей прототип призначався для інтеграції інформаційних ресурсів різнотипних інформаційних та автоматизованих систем, створення єдиного геоінформаційного та інформаційно-аналітичного середовища органів військового управління, військових частин та підрозділів Збройних Сил України з розмежуванням прав доступу користувачів до цих ресурсів.

Прототип створювався з метою забезпечення інформаційної взаємодії та сумісності між системами різного функціонального призначення, побудованими на різних програмно-апаратних платформах із застосуванням

широкого спектру інформаційних технологій та геоінформаційних платформ, у тому числі застарілих, за рахунок застосування єдиного протоколу інформаційного обміну, який прийнято у країнах-членах НАТО.

У квітні 2016 року інтеграційна платформа “Дельта” була презентована Президенту України, керівництву Міністерства оборони України й Збройних Сил України.

На той час платформа інтегрувала системи “Комбат”, “Кропива” та “СУВА”.

Всі ці системи взаємодіють між собою, оскільки спілкуються не на пряму, а через “систему систем”. По суті відбувся автоматизований збір і обробка інформації від сенсорів розвідки, розповсюдження інформації між користувачами, передача на засоби артилерійського ураження, корегування стрільби і звіт про ураження з вказанням витрачених боєприпасів.

Це дозволило автоматизувати процеси планування, збору, обробки і розповсюдження інформації, а також цикл вогневого ураження засобами артилерії. Прототип забезпечував взаємосумісність з аналогічними системами країн НАТО, продемонструвавши швидкість бойового циклу, що в рази перевищує існуючі процедури.

Підтвердженням цього є застосування інтеграційної платформи “Дельта” під час проведення спільних навчань з країнами НАТО https://ua.censor.net.ua/video_news/455928/na_rapid_trident2017_prodeonstruvaly_sumisnu_z_nativskymy_analogamy_ukrayinsku_systemu_upravlinnya та http://vgolos.com.ua/news/pidpolkovnyk_shepard_ukrainska_systema_delta_povnist_yu_sumisna_z_analogamy_nato_285461.html

Після схвальної оцінки Президентом України зазначеної інформаційної платформи в Генеральному штабі Збройних Сил України були видані розпорядження та наказ від 06.03.2017 № 78 “Про затвердження Тимчасового положення про порядок використання інтеграційної платформи Збройних Сил України “Дельта”.

Згідно з розпорядженням Генерального штабу Збройних Сил України від 26.05.2016 інтеграційну платформу “Дельта” розпочали застосовувати в районі проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей, а відповідно до наказу – передбачалося тестова (тимчасова) експлуатація Збройними Силами України цього прототипу.

Питання про документальне оформлення інтеграційної платформи “Дельта” було вирішено на нараді, яка відбувалася в Генеральному штабі Збройних Сил України під керівництвом генерал-майора Назарова В.М. – запропоновано створити ДКР “Дзвін-АС”, в рамках якого унормувати впровадження в Збройних Силах України інтеграційної платформи “Дельта”.

Довідково. За станом на листопад 2016 року ДКР “Дзвін-АС” була відкрита, однак вона не фінансувалася. У первісному вигляді метою ДКР “Дзвін-АС” було створення головного ситуаційного центру Збройних Сил України. Таким чином, ДКР “Дзвін-АС” було змінено відповідно до масштабу прототипу “Дельта”.

Під час опрацювання технічного завдання на ДКР “Дзвін-АС” розробники прототипу “Дельта” не залучалися. Також до ДКР “Дзвін-АС” не включалося спеціальне програмне забезпечення прототипу “Дельта”.

З метою документального оформлення прототипу “Дельта” заступником Міністра оборони України генерал-майором Павловським І.В. було затверджено План реалізації рішення про розробку та допуску до експлуатації інтеграційної платформи Збройних Сил України (шифр “Дельта”) в особливий період.

План передбачав послідовне виконання необхідних етапів з метою отримання акту постановки інформаційної платформи “Дельта”. Виконання першого етапу – розробка технічного завдання на інформаційній платформі “Дельта” було доручено до 30.10.2017 Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (далі – ЦВСД НУОУ), яке в подальшому виконано так і не було.

У грудні 2017 року начальник ЦВСД НУОУ генерал-майор Тимошенко Р.І. призначений на посаду заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України. Згідно з розподілом повноважень між заступниками начальника Генерального штабу Збройних Сил України відповідає за створення єдиної автоматизованої системи Збройних Сил України та наукову діяльність.

11.01.2018 заступник начальника Генерального штабу Збройних Сил України генерал-лейтенант Бессараб С.Б. доручив ГУЗІС розробити технічне завдання на інтеграційну платформу “Дельта”.

Це завдання було виконано в травні 2018 року. Документ отримав погодження Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України (ДССЗІУ) на предмет реалізації послуг безпеки інформації при використанні спеціального програмного забезпечення інтеграційної платформи “Дельта” на рівні гарантій “Г-4” (дозволяє обробляти інформацію з грифом “цілком таємно”).

Однак цей документ не був погоджений в Управлінні розвитку автоматизації Генерального штабу Збройних Сил України та у заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України генерал-майора Тимошенко Р.І.

У липні 2018 року заступником начальника Генерального штабу Збройних Сил України генерал-майором Тимошенко Р.І. була надана доповідь начальнику Генерального штабу – Головнокомандувачу Збройних Сил України відповідно до якої повідомлено про недоцільність розробки інтеграційної платформи “Дельта” окремо від проектів за напрямом створення автоматизованих систем оперативного (бойового) управління.

Таким чином аудитом встановлено, що використання досвіду волонтерських розробок, які мали позитивні відгуки апробації з органів військового управління та військ, що передбачено пунктом 4.1.1 ТТЗ, в рамках ДКР “ДЗВІН-АС” реалізовано не було.

Також про необхідність використання таких напрацювань при розробці СПЗ зазначено у Протоколі спільної наради керівників та провідних

спеціалістів установ виконавців та супроводу від 12.06.2017 № 7 під головуванням Генерального конструктора ЄАСУ.

Висновок про доцільність та необхідність впровадження волонтерських напрацювань, не можливо зробити в рамках цього внутрішнього аудиту, так-як це потребує додаткового детального окремого дослідження та висновків відповідних експертів.

Крім того, на думку експертів, під час розроблення дослідного зразка, в частині що стосується можливості інтеграції з іншими системами країн -членів НАТО в майбутньому, були прийняті неоптимальні рішення, що унеможливорює стандартизований обмін інформацією з системами кран-членів Альянсу. Дане твердження легко перевірити (підтвердити), провівши широке всебічне тестування (можливо навіть із залученням представників НАТО) окремого модулю (сервісу) дослідного зразка, що відповідає за обмін інформацією згідно стандартами НАТО, на предмет підтримки (наявності) та повноти виконання (імплементації) хоча б одного ратифікованого стандарту обміну інформацією НАТО, що включений до списку активних (діючих) стандартів НАТО визначеного STANAG 5524 (ADatP-34) NATO INTEROPERABILITY STANDARDS AND PROFILES (NISP).

Технічний проект, що розроблявся на етапі №2, зокрема “Опис програмного забезпечення” (A615J.620000.001ПА), не містить обґрунтувань щодо вибору того чи іншого технічного рішення, що викликає питання об’єктивності та обґрунтованості даних рішень. Неабияку підозру викликає той факт, що обрані технології, у вигляді сторонніх програмних продуктів (поширюються за комерційними ліцензіями), належать компаніям, що входять до тієї ж групи компаній (Intecrasy Group), що і субпідрядник, який здійснював розробку СПЗ для даного ДКР.

Застереження також були висловлені членом комісії з прийому провідним науковим співробітником науково – дослідної лабораторії (розробки, впровадження та супроводження засобів автоматизації управління військами) Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, працівник ЗС України Леонідом МАСЛЮКОМ, який зазначив наступне.

Складова сторонніх програмних продуктів, яке закуплене у третіх сторін та використовується за ліцензіями, в головних компонентах автоматизованої системи (стосується системи електронного документообігу, обміну інформацією та інш.) є дуже значною, що створює залежність користувача системи від зовсім сторонніх фірм і організацій (ліцензій, можливих закладок і т.д.).

Розроблене в ДКР прикладне СПЗ, може бути передане Замовнику тільки як складова загального (закупленого) ПЗ та використовуватися за умови оплати ліцензій на його використання. Тому Замовник ДКР не може бути одноосібним власником майнових та інтелектуальних прав на СПЗ, а використовувати його лише за умови закупівлі ліцензій на використання ПЗ третіх сторін. Таким чином, порушений основний принцип і мета виконання ДКР – результати роботи мають бути майновим і інтелектуальним надбанням її Замовника.

Відповідно до пункту 46 Державного контракту на виконання ДКР, “Дзвін – АС” від 30.12.2016 № 308/2016/9, Виконавець може використовувати під час виконання Контракту об’єкти права інтелектуальної власності, що належать йому або третій стороні, за погодженням із **Замовником та складанням відповідного Договору.**

В межах виконання ДКР, розроблене СПЗ використовує стороннє ПЗ та залежить від нього.

Поряд з тим, відповідно до Ліцензійного договору № 197 від 02.10.2020 Виконавцю від ТОВ “Айкюжин ІТ” передано право передачі прав на використання КП (тобто видачі субліцензій МОУ з платою за 1 грн.).

В свою чергу права інтелектуальної власності на дані КП передані ТОВ “Айкюжин ІТ” від ТОВ “Інтекресі Бейз” за договорами № 27/1 від 31.07.2018 та № 196 від 02.10.2020, які не були надані для ознайомлення у зв’язку із посиланням Виконавця на комерційну таємницю.

Враховуючи зазначене вище наявні порушення п. 46 Державного контракту, а також існує ризик використання ПЗ (ПК), виключні немайнові права інтелектуальної власності на яке належать третім особам, що ставить Замовника у залежність від третіх осіб під час розмноження (виготовлення копій/примірників) ПЗ та додаткових витрат бюджетних коштів.

Стосовно доцільності використання готового програмного продукту експертам було задано окремі уточнюючі запитання, а саме:

Запитання 1. Чи можливо було використання замість закуплених готових програмних продуктів SMSCommunication, Megapolis.Command & Control, Megapolis.DocNet. у СПЗ ДКР будь-яке інше програмне забезпечення. Якщо так, то обґрунтуйте свою позицію?

Відповідь: Замість зазначених сторонніх продуктів, можна було використати альтернативні продукти які мають аналогічний функціонал, або розробити власний програмний продукт. Обґрунтування вибору зазначених продуктів, порівнянь із альтернативами які мали б бути в Технічному проекті на етапі 2, відсутні. Чи було десь описано економічне обґрунтування цього вибору нам не відомо.

Запитання № 2 Чи можливо було розробити СПЗ, яке б дозволило забезпечити самостійне функціонування без використання закупленого готового програмного продукту?

Відповідь: Так, можливо. Вибір використання закупленого ПЗ мав мати економічне обґрунтування. Використання даного спз може бути обумовленим часом необхідним на розробку зазначеного функціоналу, але виконавцем не надано матеріалів для порівняння і обґрунтування використання саме цього СПЗ або саме ліцензійних версій цього ПЗ.

Для прикладу платформа UnityBase має варіант розповсюдження як продукт з відкритим вихідним кодом за публічною ліцензією Open UnityBase, що не потребує придбання, але має дещо менший функціонал. Одним з варіантів можна розглянути використання безкоштовної версії Open UnityBase та доопрацювання необхідних функцій в рамках розробки СПЗ “Дзвін”, що збільшило б витрати на розробку, проте значно зменшило б витрати на масштабування СПЗ і збільшенні кількості екземплярів. Ліцензія UnityBase

Defence коштує приблизно 250 тисяч гривень. В рамках поточної архітектури таких ліцензій необхідно 3 на кожен пункт управління (1 ліцензія на кожен контур обробки інформації), тобто необхідна сума $3 * 250 = 750$ тисяч гривень. Додаткові витрати на розробку необхідних функцій на базі безкоштовної версії Open UnityBase для прикладу потребували б додаткових 2 млн гривень в рамках розробки. Але заощадило б кошти в рамках масштабування виробів в розмірі $750 * n$, де n - кількість необхідних пунктів управління в рамках ЗСУ (пу бригад, ОК, штаби операцій, КОС, стаціонарні та рухомі варіанти для кожного пу і т.д.).

Подібні варіанти розрахунків часу, трудоемкості, варіантів реалізації та економічних переваг/недоліків мали б бути надані виконавцем в рамках етапу 2 і на основі цього замовник мав приймати рішення.

Про наявність такого обґрунтування нам не відомо.

Запитання № 3 Яка на вашу думку модель побудови СПЗ є найбільш ефективною, практичною (враховуючи специфіку діяльності Збройних Сил України) та економічно вигідною?

Відповідь: Економічна обґрунтованість має визначатися шляхом оцінки вартості стороннього ПЗ до вартості його самостійної розробки, критичності часу, необхідного на його розробку та можливості подальшої самостійної підтримки, доопрацювань та розвитку, якщо такий потрібний. Дані обґрунтування не були надані Виконавцем, а погодження Технічного проекту Замовником - незрозумілим.

Як встановлено аудитом, актуальне техніко-економічне обґрунтування ДКР відсутнє, кінцеві терміни завершення ДКР з різних причин неодноразово переносилися, що призвело до збільшення загального терміну виконання ДКР у двічі у порівнянні з попередньо встановленими (з 2-х років до 4-х років) та відповідно постійного збільшення вартості ДКР.

Через відсутність належно оформлених обґрунтувань щодо доцільності вибору архітектурного підходу та використання готового програмного продукту неможливо зробити висновок щодо оптимальності такого рішення.

Зазначене, в свою чергу, не дозволяє оцінити ефективність управлінських рішень стосовно економії витрат на закупівлі ліцензій, за умови виготовлення СПЗ без використання готового програмного продукту; ризику можливої заборони використання програмного продукту через залежність від третіх осіб яким належать права інтелектуальної власності; додаткових витрат під час розмноження (виготовлення) примірників; ризику втрати інформації, у порівнянні з власно виготовленим програмним продуктом.

Крім того, експертами зазначено, що Відповідно до "Доповнення до ТТЗ №1", розділу 2.1 "Ведення та відображення оперативно-тактичної обстановки на електронних картах місцевості та передачі її споживачам в режимі часу, близького до реального" потребує додаткового вивчення оскільки попередні оцінки говорять про години для передачі інформації між пунктами управління.

Неможливо створити єдиний інформаційний простір та ефективну ситуаційну обізнаність внаслідок обраного підходу до архітектури системи.

Архітектура системи передбачає поділ на рівні застосування відповідно до грифу таємності. Серед наведених рішень при взаємодії підрозділів, що

знаходяться в різних контурах виникає ситуація коли автоматичний обмін інформацією неможливе - передача інформації між контурами здійснюється вручну оператором.

Приклад взаємодії підрозділу А - рівня батальйон і підрозділу В - рівня бригада. Підрозділом А виявлено об'єкт і нанесено на шар загальної обстановки і він доступний підрозділу В. Підрозділ А не має ресурсу здійснити дорозвідку або коригування вогню і просить підтримки у підрозділу В (безпілотник середньої дії). Для передачі інформації назад від підрозділу В до підрозділу А необхідно здійснювати ручне перенесення, що нівелює цінність інформації релевантність якої може бути секунди - хвилини. Масштабуючи цей приклад на декілька об'єктів, по яким необхідно здійснювати роботу під час активних бойових дій, масштабуючи потік інформації який має циркулювати між підрозділами, відбуватиметься зменшення релевантності інформації яка буде транспортуватись вручну періодично.

Такий підхід унеможлиблює ефективне застосування автоматизованих сенсорів та досягнення ситуаційної обізнаності, що неминуче вплине на уповільнення темпу ведення бойових дій.

Доцільність обраної архітектури та функціоналу. Основні функції СПЗ реалізуються за рахунок стороннього ПЗ (UnityBase Defence), що забезпечує процеси документообігу. Відповідно до цього робота з мапою здійснюється як з документом, що накладає певні обмеження і має наслідки описані нижче.

З поточної архітектури виходить що першочерговою функцією управління є функція обміну документами (накази, розпорядження, доповіді), а вже другою є ситуаційна обізнаність (де мої сили, де ворог, що зараз відбувається на полі бою). Такий підхід може бути релевантний з точки зору завчасного планування і підготовки. Досвід АТО/ООС показує, що при веденні активних бойових дій, коли ситуація змінюється динамічно (частіше ніж передбачені доповіді згідно таблицю термінових донесень), першочергову роль відіграє ситуаційна обізнаність з використанням якомога більшої кількості автоматизованих сенсорів і відображення інформації особам, що задіяні в процесі бойового управління (приклади з пункту 10), а відпрацювання плануючих документів стає паралельним процесом відповідно до зміни оперативної обстановки. При поточній архітектурі система перестане бути ефективною після перетину певної межі динаміки ведення бойових дій (швидкості зміни обстановки) оскільки робота з мапою здійснюється як з документом. Якщо темп ведення бойових дій (відповідно зміна оперативної обстановки) буде вищим за існуючі нормативи доповідей (згідно таблицю термінових донесень 4 години) використання СПЗ ДЗВІН не дасть змоги посадовим особам, задіяним в процесі безпосереднього ведення бойових дій - СЗ приймати поінформовані рішення в ході ведення бойових дій.

Через обраний підхід і виставлення необхідності обміну документами на перший план було прийняте рішення щодо закупівлі додаткового СПЗ для виконання цих функцій і пришвидшення розробки, що має місце. Але враховуючи вимогу, щодо можливості автономної роботи це рішення призвело до необхідності встановлення і закупівлі цього СПЗ на кожному пункті

управління. Вимога до автономності обумовлена можливістю застосування противником засобів РЕБ, що може здійснюватися під час активних бойових дій. Враховуючи описане у пункті 10 та 12.1 при настанні бойових дій функція документообігу стає на другий план, в такому разі постає питання про її доцільність для функціонування в автономному режимі, а відтак і на сам архітектурний підхід, що обмежує можливості ситуаційної обізнаності та призводить до необхідності закупівлі додаткового СПЗ і великих затрат на масштабування системи.

Висновок. Розроблене СПЗ дозволяє зручно здійснювати планування та спрощує роботу користувачів по оформленню документів, що дійсно економить час, але не може ефективно застосовуватися для забезпечення ситуаційної обізнаності під час ведення активних бойових дій. При розробці архітектури та в СПЗ цілomu варто було змістити акцент до ситуаційної обізнаності, як основи управління, а не до документообігу. Якщо переглянути архітектуру, СПЗ може розгортатися як сервіс на рівні оперативного командування або вище для документообігу та планування та його ефективного використання, що в свою чергу зменшить витрати на розгортання. Рухомі елементи з можливістю автономного функціонування системи слід було розробляти з фокусом на ведення ситуаційної обізнаності без прив'язки до документообігу. Можливість рішення описаних проблем і наслідків потребує додаткового аналізу. В ТЗ було вказано на врахування досвіду волонтерських розробок (інтеграційна платформа Дельта, Кропива і т.д) та досвіду АТО, що не було зроблено.

Аудитом ідентифіковано ризик додаткових витрат (прихованих витрат) на підготовку персоналу для обслуговування та підтримання СПЗ, створених за результатами ДКР в майбутньому.

Під час дослідження згаданого питання експертам було задано наступні запитання:

Чи було встановлено недоліки під час дослідження Інструкції роботи адміністратора?

Чи потребує для належного адміністрування елементів зразка додаткових посад, та підготовки кадрів?

Відповідь: Інструкція роботи адміністратора розроблена, проте в ньому відсутня інформація щодо адміністрування (розгортання, активація ліцензій, перевірка працездатності) сторонніх програмних продуктів (UB, Megapolis, SMSCom). Це було ідентифіковано як недолік на етапі 3, та рекомендовано Виконавцю доопрацювати.

Для адміністрування елементів зразка, що розроблявся в рамках ДКР, потрібна велика кількість фахових навиків, тому очевидно, що це або ляже на плечі нач зв'язку, або потребуватиме вводу в штат додаткових людей

Для належного адміністрування елементів зразка необхідні кваліфіковані кадри, які володіють навиками роботи із представленими технологіями, що в свою чергу повинно бути передбачено в їхніх посадових обов'язках. В фахівців, які займаються обслуговуванням елементів зразка, повинні бути в наявності деталізовані інструкції роботи з даними елементами, де описана вся необхідна інформація для їхнього незалежного використання (обслуговування).

Щодо подальшого навчання користувачів автоматизованої системи слід зазначити наступне.

Протягом 2020 року на адресу Служби внутрішнього аудиту надходили на погодження проекти управлінських рішень (проекти тендерних документацій та договорів) на закупівлю різних видів послуг з навчання.

Так, Житомирським військовим інститутом імені С.П. Корольова (далі – ЖВІ) було укладено договір з ТОВ "Укрспецсистемс" на закупівлю послуг з проведення курсу підготовки інструкторів зовнішніх пілотів-операторів безпілотних авіаційних комплексів (далі – БпАК) "PD-1" на загальну суму 2 361 996,17 гривень.

Водночас, дослідивши інформацію розміщену в електронній системі закупівель, аудитом встановлено, що ЖВІ також було укладено договір з ТОВ "Виробничо-інноваційна компанія "Девіро" на закупівлю послуг з проведення курсу підготовки інструкторів зовнішніх пілотів-операторів БпАК "ЛЕЛЕКА-100" на загальну суму 976 700,01 гривень.

Слід зазначити, що зазначені договори були укладені безпосередньо з виробниками згаданих БпАК.

В свою чергу, згадані БпАК були виготовлені та в подальшому закуплені в рамках Державного оборонного замовлення.

Зазначене свідчить про те, що державними контрактами на закупівлю БпАК не було передбачено проведення навчань користувачів, що в свою чергу призвело до додаткових витрат бюджетних коштів на навчання користувачів цих БпАК.

Водночас слід зазначити, що протягом 2020 року тільки військовою частиною А0351 було укладено 22 договори на закупівлю послуг з проведення різних видів курсів (веб-дизайн, VMware vSphere та інші) на загальну суму 1 785 300,00 гривень.

Доцільно зауважити, що вартість проведення курсів навчань, у тому числі пілотів-операторів БпАК, безпосередньо встановлюється надавачами таких послуг, а тому може бути безпідставно завищеною.

До того ж, виробники БпАК є єдиними надавачами згаданих послуг.

Також під час проведення операційних аудитів проектів управлінських рішень, встановлювалось, що Замовниками курсів не визначались заходи, які плануються вживатись до особового складу, який не складе іспити (заліки) за результатами проходження курсів, а також не було визначено на чийх фондах та з використанням чийї навчально-матеріальної бази проводяться такі курси.

Враховуючи викладене аудитом встановлено, що проведення різних додаткових курсів у ЗС України призводить до додаткових та в деяких випадках необґрунтованих витрат бюджетних коштів.

Зазначених витрат можливо було б уникнути шляхом:

передбачення в державних контрактах на виробництво та поставку до ЗС України нових зразків ОВТ вимог щодо проведення навчань інструкторів, які в подальшому були б спроможні навчити особовий склад користуванню зазначеним ОВТ;

введення до штату нових посад, які б передбачали наявність у військовослужбовців необхідних знань, умінь та навичок у зазначених сферах

проведення таких курсів навчальними закладами МОУ.

Разом з тим, в рамках ДКР розробляється АС, яка потребуватиме від її користувачів особливих знань та навичок, яких можливо буде набути шляхом додаткового навчання, що в свою чергу, може призвести до додаткових витрат бюджетних коштів.

Пунктом 3.2.14 Календарного плану виконання ДКР передбачено навчання користувачів системи та адміністраторів. Результатом виконання цих робіт є науково-технічна продукція у вигляді програми навчання та методичних матеріалів.

Більш детальним дослідженням згаданих питань експертами встановлено, що, в документі “Інструкція адміністратора системи” (А615J.620000.001.0112) перелічено склад віртуальних машин та програмне забезпечення, що використовується для функціонування СПЗ. В рамках документу містяться інструкції щодо адміністрування інфраструктурних компонентів та внутрішнього конфігурування функціоналу СПЗ (“Створення користувачів”, “Додавання шаблонів документів” і т.д.) проте не міститься жодної інформації щодо адміністрування (інсталяції, конфігурування, перевірки стану функціонування) програмного забезпечення необхідного для функціонування СПЗ, наявність якої в документі “Інструкція адміністратора системи” була визначена в технічному проекті. Відсутність даної інформації унеможливує здійснення адміністрування СПЗ, відповідно даного документу. Особливо це стосується програмного забезпечення, описів, інструкцій та дистрибутивів до яких не має у відкритому доступі та використовується для адміністрування СПЗ (UnityBase.Defence, Megapolis.DocNet, SMS Communication Messenger).

Таким чином аудитом ідентифіковано ризик додаткових витрат (прихованих витрат) на підготовку персоналу для обслуговування та підтримання СПЗ, створених за результатами ДКР в майбутньому.

Аудитом встановлено, що окремі військовослужбовці, що безпосередньо приймали участь у супроводженні ДКР, після звільнення були прийняті на роботу до ТОВ “Еверест-Лімітед” – Головного виконавця робіт, чим створено конфлікт інтересів та недотримано вимоги статті 26 Закону України “Про запобігання корупції” від 14.10.2014 № 1700-VII.

Так, встановлено, що ДІДОВЕЦЬ М.В., який проходив військову службу на посаді в УРА (начальник відділу організації застосування автоматизованих систем УРА ЗСУ, звільнений з військової служби на підставі наказу Головнокомандувача ЗСУ від 08.07.2020 № 173) очолював комісії з прийому робіт етапу ? ДКР та в подальшому був прийнятий на посаду старшого інженера-конструктора ТОВ “Еверест-Лімітед” (згідно Акту визначення технічного стану від 21.09.2020 перебував на посаді у Виконавця ДКР).

Крім того, за наявною інформацією у Виконавця прийнято на роботу наступних колишніх військовослужбовців:

Онищук В.Л. на посаду старшого інженера-конструктор групи № 1 ТОВ “Еверест Лімітед”, який раніше проходив військову службу у 5277 ВП;

Поручник Т.Т. на посаду начальника конструкторського відділу – керівник конструкторської групи, який раніше займав посаду начальника УРА.

2.2 Результати роботи експертів

Аудиторські завдання визначені для дослідження під час даного аудиту потребували спеціальних знань, що стало причиною залучення відповідних фахівців.

Так, у якості експертів було залучено наступні фахівці:

начальник відділу розгортання та підтримки автоматизованих систем пунктів управління – заступник командира військової частини А2724 капітан ГАЛЬЧИНСЬКИЙ С.А.;

заступник начальника відділу розгортання та підтримки автоматизованих систем пунктів управління військової частини А2724 старший лейтенант МАРТИНЕНКО А.Г.;

інженер-програміст відділу розгортання та підтримки автоматизованих систем пунктів управління військової частини А2724 старший лейтенант КУЛІНІЧ Я.С.;

старший науковий співробітник науково-дослідного відділу (супроводження стандартів підготовки військ зв'язку) науково-дослідного управління (розвитку військ зв'язку) Наукового центру зв'язку та інформатизації Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут працівник ЗС України МУСІЄНКО В.А.;

начальник відділу інформаційних ресурсів Управління інформаційних технологій підполковник КУЛІК Костянтин Володимирович
Результати роботи експертів оформлено окремою довідкою, що долучається до аудиторського звіту у якості додатка.

Під час аудиту, експертам було надано запитання та отримано наступні відповіді:

Блок № 1

Запитання 1. Чи підтверджуєте Ви наявність відпрацьованої робочої конструкторської документації “Розробка програмного забезпечення щодо здійснення електронного документообігу”?

Відповідь: В рамках прийому 3-го етапу не міститься жодної інформації і відпрацьованої документації, щодо зазначеного модулю. Функції документообігу забезпечуються платформою UnityBase і додатковим функціоналом СПЗ “Дзвін” реалізованим на базі платформи UnityBase.

Запитання 2. Чи було передбачено ТЗ відпрацювання робочої конструкторської документації “Розробка програмного забезпечення щодо здійснення електронного документообігу”?

Відповідь: Можливо дана документація міститься в рамках попередніх етапів, проте паразі за результатами етапу 3 даний модуль відсутній.

В ТЗ зазначені лише функції які мають виконуватися розробленим СПЗ. В ТЗ передбачена функція забезпечення документообігу. Але розробка сервісів, що реалізують ці функції здійснювалась в рамках етапу 3. Сервіси базуються на ПЗ UnityBase, що поширюється за комерційними ліцензіями, що закуповувалися в рамках етапу і входять в склад СПЗ “Дзвін”, але не окремим власно розробленим ПЗ.

Запитання 3. Чи можете Ви підтвердити що час, зазначений в акті (з 20.06.2018 по 26.08.2018), достатній для виконання об'єму робіт визначених для відпрацювання зазначеного РКД?

Відповідь: Не можемо дати відповідь на дане питання.

Запитання 4. Чи підтверджуєте Ви, що куплений програмний продукт "Megapolis.DocNet" та розроблена робочої конструкторська документація "Розробка програмного забезпечення щодо здійснення електронного документообігу" є схожими, чи взаємозамінними?

Відповідь: Ми не бачили РКД на "Розробка програмного забезпечення щодо здійснення електронного документообігу"

Швидше за все так і є. Продукт Megapolis.DocNet - надбудова над всіма існуючими UnityBase продуктами (Open UB, UB Enterprise, UB.Defence), що вклучає в себе семантичні моделі для забезпечення документообігу організацій яким вже надавалась послуга налаштування процесу документообігу та користувальницький інтерфейс, що дозволяє конфігурувати флоу руху документів. Платформою для побудови процесів документообігу є UnityBase, що входить в склад СПЗ і за своїм сенсом є аналогом до модулю що мав би бути виконаний в результаті "Розробка програмного забезпечення щодо здійснення електронного документообігу".

Запитання № 5 Чи були результати робочої конструкторської документації "Розробка програмного забезпечення щодо здійснення електронного документообігу" використані під час виконання робіт ДКР "ДЗВІН-АС"?

Відповідь: Під час приймання етапу 3 не було зазначено посилань на дану РКД.

БЛОК № 2

Запитання № 1 Чи можливо було технічно та чи не було б це більш доцільніше (в т.ч. економічніше), замість закупленого програмного забезпечення щодо документообігу, використати захищену систему електронного документообігу "СЕДО-М", що відповідно до пункту 4.1.1 ТЗ передбачено врахування досвіду виконання зазначеного продукту та який прийнято в експлуатацію у Міністерстві оборони України?

Відповідь: Залежить від наявності в "СЕДО-М" програмних інтерфейсів (API) для зовнішньої взаємодії та можливості його розгортання поверх передбаченої в рамках ДКР архітектури (не володіємо інформацією щодо СЕДО-М). Важливо, що на етапі технічного проекту, Виконавець мав обґрунтувати свої технічні рішення, провести аналіз альтернатив, що не було здійснено! В технічному проекті йшла відразу констатація факту використання пропріетарного ПЗ, що розповсюджується за комерційними ліцензіями, що дає підстави вважати лобіювання комерційних інтересів, так як власники продуктів - компанії однієї ІТ групи із субпідрядником, що здійснює розробку СПЗ.

Єдину коректну відповідь на це питання міг би дати аналіз ПЗ «СЕДО-М» на предмет використання з іншим системами чи в рамках іншого продукту, аналіз відповідності можливостей ПЗ «СЕДО-М» вимогами розробки «АС ДЗВІН», аналіз ліцензійної політики використання ПЗ «СЕДО-М» в рамках інших продуктів. Якщо, результати цих аналізів були б позитивними, то із

впевненістю можна було б сказати, що «СЕДО-М» можна було б застосувати в «АС-ДЗВІН» та не розробляти модулі документообігу.

БЛОК № 3

Запитання № 1 Чи використовується “Megapolis.DocNet” у спз ДКР?

Відповідь: В ході прийому етапу три, було виявлено, що Megapolis.DocNet не використовується, з чим Виконавець погодився і зобов'язався виключити його з РКМ.

Функції які лежали на ньому, Виконавець переписав власними сервісами які напряму взаємодіють з UnityBase.

Запитання № 2 Чи використовується весь передбачений функціонал програми у СПЗ ДКР?

Відповідь: Ні

Запитання № 3 Чи можливо технічно забезпечити роботу СПЗ ДКР без закупленого програмного продукту Megapolis.DocNet (за наявності лише UnityBase Defense)?

Відповідь: Так.

Запитання № 4 Чи забезпечено в СПЗ ДКР інформаційна взаємодія відповідно до рекомендацій MIP (JC3IEDM) (НАТО), передбачене пунктом 4.2.2.3 ТЗ?

Відповідь: Інформаційна взаємодія відповідно MIP (JC3IEDM) не реалізовано.

Саме формулювання “взаємодія відповідно рекомендацій MIP (JC3IEDM)” є абсурдним. Не зазначений BaseLine (версія) MIP-IES протоколу, що вимагалось реалізувати.

Виконавець взявся реалізувати специфікацію ADEM (внутрішня ініціатива спільноти MIP, що не була ратифікована як стандарт), яка не реалізована відповідно специфікацій в повній мірі, і в цілому унеможлиблює виконання завдання ТТЗ, так як не є стандартом.

Виконавець мав або уточнити завдання у Замовника, або відкрити документ NISP (NATO Interoperability Standards Profile - щорічний документ який описує профілі стандартів взаємосумісності різних доменів), та переглянути який BaseLine MIP є наразі актуальним.

БЛОК № 4

Запитання № 1 Чи можливі негативні наслідки в майбутньому через недотримання зазначених рекомендацій?

Відповідь: Недотримання зазначених рекомендацій унеможлиблює обмін інформацією про поточно оперативну обстановку із країнами членами НАТО, використання протоколу ADEM не визначено NISP (NATO Interoperability Standards Profile) і не визначений для імплементації в рамках жодної спіралі FMN (Federated Mission Networking - програма розвитку і розбудови спроможностей в межах об'єднаних місій, яка визначає набір стандартів і специфікацій для реалізації в рамках спіралей розвитку).

БЛОК № 5

Запитання № 1 Чи було встановлено недоліки чи зауваження щодо перевірки програмного продукту SMS Communication на предмет можливого витоку інформації?

Відповідь: В рамках ТЗ на КСЗІ вказане ПЗ зазначене, як скаладова СПЗ і встановлюється на об'єкт інформаційної діяльності. В рамках Документів "Опис програмного забезпечення" та "Загальний опис системи" SMS Communication представлений як ПЗ, що відповідає за пересилання даних між ПУ. Але в ТЗ на КСЗІ - це ПЗ не підлягає перевірці та отриманню сертифікату відповідності. Непереверене ПЗ, що відповідає за пересилання даних та не перевіряється на предмет вразливості та безпеки несе потенційні ризики, щодо витоку інформації.

БЛОК № 6

Запитання № 1 Чим Ви можете пояснити численні зміни ТЗ та як це відобразилося на результатах роботи?

Запитання № 2 Чи було дотримано вимог п.п. 4.1.1 та 4.3.2.ТТЗ щодо врахування досвіду під час створення дослідного зразка?

Запитання № 3 Чи було встановлено недоліки чи зауваження щодо спроможності розробленого зразка?

Запитання № 4 На Вашу думку чи оптимальні рішення прийнято під час розроблення дослідного зразка, щодо можливості інтеграції з іншими системами членами країн НАТО в майбутньому.

Відповідь: Від початку ескізного проекту до етапу №3 простежується чітка послідовність змін до ТТЗ з виключенням або повним ігноруванням його важливих пунктів, що могли б якісно вплинути на отриманий дослідний зразок. Зокрема "врахування досвіду, документації, матеріально-технічної та експертної допомоги з боку НАТО у галузі створення автоматизованих систем" (п. 4.1.1 ТТЗ) та врахування досвіду волонтерських напрацювань (п. 4.3.2 ТТЗ) не брались до уваги.

В результаті з точки зору спроможності розробленого зразка, він не має жодних стандартизованих інтерфейсів щодо взаємодії із іншими системами (можливість отримання в режимі реального часу даних про позиції дружніх сил, інформацію про виявлені цілі від морських та повітряних РЛС, можливість передачі захопленої цілі на відповідні засоби ураження та ін).

Виконавцем розроблена інтеграція із Персоналом (за допомогою ADEM File Exchange) - детально не перевірялася за браком часу, та Ореанда-ПС, за допомогою власних пропріетарних протоколів.

Дані рішення нічим не обґрунтовані. Будь які інтеграції краще робити за допомогою визнаних міжнародних стандартів та стандартів НАТО, що дають можливість інтегрувати будь яку іншу систему союзників, що реалізує відповідні стандарти.

Однією з можливих причин змін до ТТЗ цілком може бути зменшення обсягу функціоналу кінцевого зразка задля зменшення обсягу розробки, а відповідно і часу на виконання визначених робіт. Проте слід зазначити, що певний обсяг змін до ТТЗ (а саме зміни до оригінальної першої редакції ТТЗ 2013-го року) міг відбуватися задля виключення застарілих вимог першої редакції ТТЗ, яка була сформована ще до початку збройної агресії РФ проти України, а отже не могла спиратись на сучасні реалії ведення бойових дій та факт допомоги зі сторони НАТО. В результаті численних змін до ТТЗ, обсяг функціоналу фінального зразка став меншим чим мав би бути до проведення

змін.

Суб'єктивно, переглядаючи зміни до ТТЗ, було помітно, що характер цих змін зосереджений на виключення, заміну та коригування існуючих пунктів та їх деталей. Проте зміни, що в значній мірі збагачували б ТТЗ новим змістом, що в результаті призвело б до розширення функціоналу фінального зразка, не прослідковувалися.

На нашу думку вимог п.п. 4.1.1 та 4.3.2, щодо врахування досвіду з боку НАТО та волонтерських напрацювань, дотримано не було. Саме через неврахування даних вимог не відбулось професійного діалогу з представниками волонтерських розробок (або про факт такої зустрічі нам невідомо), який міг допомогти вплинути на результуючі рішення прийняті виконавцем.

Також, не відбулось аналізу існуючих стандартів НАТО, які слід було б застосувати під час розробки системи, що, в свою чергу, призвело до невиконання вимог ТТЗ в частині обміну інформацією згідно стандартів НАТО. Якби цей аналіз відбувся, такої проблеми не було б.

Так. Були встановлені недоліки, щодо спроможності дослідного зразка, що безпосередньо вказані, в розгорнутій формі, в особливих думках до протоколу підгрупи №6 комісії по прийому етапу 3.2 та етапу 3 в цілому.

На нашу думку, під час розроблення дослідного зразка, в частині що стосується можливості інтеграції з іншими системами країн-членів НАТО в майбутньому, були прийняті неоптимальні рішення, що унеможливило стандартизований обмін інформацією з системами країн-членів Альянсу. Дане твердження легко перевірити (підтвердити), провівши широке всебічне тестування (можливо навіть із залученням представників НАТО) окремого модулю (сервісу) дослідного зразка, що відповідає за обмін інформацією згідно стандартами НАТО, на предмет підтримки (наявності) та повноти виконання (імплементації) хоча б одного ратифікованого стандарту обміну інформацією НАТО, що включений до списку активних (діючих) стандартів НАТО визначеного STANAG 5524 (ADatP-34) NATO INTEROPERABILITY STANDARDS AND PROFILES (NISP).

БЛОК № 7

Запитання № 1 Чи дозволять існуючі мережі зв'язку безперебійну та належна роботу АСУ Дзвін щодо передачі даних та обміну інформацією?

Відповідь: Дослідний зразок передбачається використовувати на оперативному, стратегічному рівні, де є стаціонарна стабільна мережа зв'язку, тому питання не є критичним.

БЛОК № 8

Запитання № 1 Яка кількість виробів достатня для забезпечення проведення випробувань створеного СПЗ в рамках ДКР?

Відповідь: В рамках ДКР "Дзвін" передбачено розробку 6 виробів (тактичний - рухомий та стаціонарний, оперативний - рухомий та стаціонарний, стратегічний - рухомий та стаціонарний).

Виконавцем реалізовано наступну кількість екземплярів кожного з виробів:

- 1) стаціонарні
- 9с701-1(ВМ) - 1 екземпляр

- 9с701-1 - 2 екземпляри
- 9с701-2 - 1 екземпляр
- 2) польові
- 9с701-1Р(П) - 1 екземпляр
- 9с701-2Р(П) - 1 екземпляр
- 9с701-3Р - 5 екземплярів

СПЗ розроблене в рамках ДКР не залежить від виробу, є уніфікованим і може бути розгорнуте на будь-якому з них.

Система має ієрархічну архітектуру: бригади зливають дані в ОК, а потім ОК зливають дані на ще вищий рівень і т.д.

Тобто кількість вузлів постійно детермінована і до того ж з підняттям на рівень вище інформація постійно фільтрується і кількість вузлів зменшується.

Враховуючи архітектуру роботи СПЗ, кількість унікальних типів виробів та ролі які може виконувати пункт управління, то для дослідного зразка достатньо по 1-му типу виробу.

За необхідності перевірки різних варіантів розгортання, застосовуючи метод комбінації (розділ математики - комбінаторний аналіз) з 6 типів виробів та 3-х можливих рівнів застосування за формулою

$$C_n^k = \frac{A_n^k}{k!} = \frac{n!}{k!(n-k)!}$$

де $n = 6$ - кількість виробів, а $k = 3$ - кількість рівнів застосування, можна було б перевірити 20 унікальних комбінацій для перевірки функціоналу дослідного зразка.

Наприклад.

комбінація 1. 4-бригади, 1 ОК, 1 ООШ (чи інший штаб вищого рівня)

комбінація 2. 3-бригади, 2 ОК, 1 ООШ.

Програма та методика перевірки СПЗ розрахована на випробування користувачем функціоналу системи під користувачем мається на увазі і користувач звичайний і адміністратор але ця методика не передбачає навантажувального тестування на систему.

Сервіс системи, який відповідає за обмін даними між пунктами управління називається "Міжмережевий обмін даними" в рамках випробування цього сервісу методика описана так, що треба максимум 2 пу, той що відправляє і той, що приймає.

В решті сервісів це виключно робота з інтерфейсом користувача і то в межах або свого робочого місця, або в межах пу.

Але, враховуючи те, що методика випробувань не передбачає включення одночасно всіх ПУ і їх взаємодію, то всі ці 11 пунктів будуть просто в паралелі перевіряти одні і ті самі функції користувальницького інтерфейсу.

При такому варіанті достатньо було б макету розгорнутого для прийому етапу де, було 4 палатки, які представляли 2 пункти управління і в одній стояв бригадний сервер, а інша була приєднана до серверу на рухомій базі, вищого рівня. Можна було до цього макету включити ще 1 стаціонарний пункт і на цьому все. Але це суто судячи з методики випробувань.

З урахуванням всього вищезазначеного **висновок:** 11 виробів є надмірною кількістю.

БЛОК № 9

Запитання № 1 Чи забезпечено виконання вимог щодо інформаційної взаємодії АСУ “Ореанда-ПС”, АС “Персонал” та КЗЗА “Простір”?

Відповідь: Реалізовано інформаційну взаємодію з “Ореанда-ПС” та Персонал. Інформаційна взаємодія з Простір не передбачалася.

Запитання № 2 Якщо ні, то чи можливі негативні наслідки в майбутньому під час інтеграції АСУ “ДЗВІН-АС” з іншими складовими ЄАСУ?

Відповідь: Відсутність відкритих програмних інтерфейсів, що реалізують специфікації міжнародних стандартів та стандартів НАТО унеможливує подальшу інтеграцію компонентів ЄАСУ, що реалізовані за відповідними стандартами.

В майбутньому під час інтеграції АСУ “ДЗВІН-АС” з іншими складовими ЄАСУ, необхідно буде проводити додаткову розробку відповідних інтерфейсів обміну інформацією з складовими елементами, що тягне за собою заключення нових контрактів на виконання робіт, що в свою чергу призведе до додаткових витрат.

Якщо, робити інтеграцію не у стандартизованому вигляді, то кожен намір інтеграції з новою (іншою) складовою ЄАСУ потребуватиме окремої реалізації такої можливості.

Стандартизований підхід до інтеграції з іншими системами призводить до необхідності лише конфігурації уже розробленого зразка на предмет сумісності з іншими системами за стандартизованим протоколом. Наявність стандартизованого протоколу обміну інформацією в системі дасть можливість не змінювати (додатково не розробляти) існуючий зразок, проте розширити кількість інтегрованих систем за цим стандартизованим протоколом шляхом конфігурації, що може здійснюватись адміністратором системи.

БЛОК № 10

Запитання № 1 Чи відповідають на Вашу думку показники людино-годин фактично виконаній роботі на створення СПЗ?

Відповідь: На нашу думку кількість людино-годин зазначених в РКМ і фактичний об'єм роботи не відповідають одне одному і потребують додаткової перевірки (експертизи).

Запитання № 2 Якщо ні, то чи можете обґрунтувати Ваші висновки конкретними прикладами та розрахунками?

Відповідь: Відповідно до попередніх розрахунково калькуляційних матеріалів, що стосуються витраченого субпідрядником ресурсів на розробку СПЗ (людино-години) та їх вартість, було виявлено факт явного завищення даних показників.

Вихідні коди СПЗ “Дзвін” представлені 33-ма проектами сервісів.

Невелика частина цих проектів є бібліотеками з вихідним кодом доступними на публічних репозиторіях і не були розроблені виконавцем, а застосовуються як сторонні залежності.

Зокрема детально було розглянуто реалізацію “Сервіс “Шлюз”, де згідно РКМ на підетап 3.1 та 3.2 закладається 25 199,93 людино-годин, проте сам

сервіс представлений 20-ма файлами вихідних кодів приблизно по 150 рядків коду в середньому. Код цього сервісу не є складним і представляє логіку по конкатенації XML-документів згідно специфікації ADEM з використанням всього декількох типів з зазначеної специфікації. Якщо підрахувати кількість рядків коду $20 * 200$ (150 + 50 похибка), що дорівнює 4000 рядків, та розділити на це число кількість витрачених людино-годин, то виходить, що в середньому 1 розробник витрачав 6 годин на написання одного рядка (деякі рядки представлені 1 символом оскільки є розділовими операторами і мають починатися з нового рядка для підвищення читабельності коду).

За підрахунками експертної групи, виконавцем було витрачено близько 50 людино/годин на реалізацію даного сервісу. На додачу сам сервіс не виконує функцію яка на нього покладалася.

Також "Сервіс "Міжмережевий обмін даними" - 26882,83 людино-годин, що згідно документу "Опис програми" здійснює функцію передачі даних між ПУ, проте насправді виступає в якості елемента, що делегує передачу даних від СПЗ до стороннього програмного продукту SMS Communication на якому лежить функція передачі даних між ПУ.

Спираючись на власний досвід, беручи до розрахунку складність коду, кількість коду та використання ліцензованого програмного забезпечення для реалізації або використання в якості основи реалізації функцій СПЗ орієнтовний склад команди розробників, так час витрачений на розробку - це 15 інженерів-програмістів + 10 тестувальників/аналітиків на 2 - 2,5 роки роботи. Трудоемність в 2500 - людино-місяців, що дорівнює 2 роки на команду зі 100 чоловік є завищеною.

БЛОК № 11

Запитання № 1 Чи було встановлено недоліки під час дослідження Інструкції роботи адміністратора?

Запитання № 2 Чи потребує для належного адміністрування елементів зразка додаткових посад, та підготовки кадрів?

Відповідь: Інструкція роботи адміністратора розроблена, проте в ньому відсутня інформація щодо адміністрування (розгортання, активація ліцензій, перевірка працездатності) сторонніх програмних продуктів (UB, Megapolis, SMSCommunication). Це було ідентифіковано як недолік на етапі 3, Виконавець зобов'язався усунути.

Для адміністрування елементів зразка, що розроблявся в рамках ДКР, потрібна велика кількість фахових навиків, тому очевидно, що це або ляже на плечі начальник зв'язку, або потребуватиме вводу в штат додаткових людей

Так, потребує. Для належного адміністрування елементів зразка необхідні кваліфіковані кадри, які володіють навичками роботи з представленими технологіями, що в свою чергу повинно бути передбачено в їхніх посадових обов'язках. У фахівців, які займаються обслуговуванням елементів зразка, повинні бути в наявності деталізовані інструкції роботи з даними елементами, де описана вся необхідна інформація для їхнього використання (обслуговування).

БЛОК № 12

Запитання 1. Чи можливо було використання замість закуплених

готових програмних продуктів SMSCommunication, Megapolis.Command & Control, Megapolis.DocNet. у СПЗ ДКР будь-яке інше програмне забезпечення. Якщо так, то обґрунтуйте свою позицію?

Відповідь:

За результатами прийому етапу 3 програмне забезпечення Megapolis.Command & Control не використовується і виключене зі складу СПЗ "Дзвін". Робочою групою №6 та в особливій думці до протоколу зазначено як ризик, що потребує перевірки, щодо придбаних ліцензій на це продукт і передачу його замовнику в рамках етапу 2.

Замість зазначених сторонніх продуктів, можна було використати альтернативні продукти які мають аналогічний функціонал, або розробити власний. Використання саме цих програмних продуктів мало б бути обґрунтованим. Обґрунтування вибору зазначених продуктів, порівнявши із альтернативами які мали б бути в Технічному проєкті на етапі 2, відсутні, що ставить під питання яким чином замовник погодив використання даних продуктів. Чи було десь описано економічне обґрунтування цього вибору нам не відомо.

Запитання № 2 Чи можливо було розробити СПЗ, яке б дозволило забезпечити самостійне функціонування без використання закупленого готового програмного продукту?

Відповідь: Так, можливо. Вибір використання закупленого ПЗ мав мати економічне обґрунтування. Використання даного спз може бути обумовленим часом необхідним на розробку зазначеного функціоналу, але виконавцем не надано матеріалів для порівняння і обґрунтування використання саме цього СПЗ або саме ліцензійних версій цього ПЗ.

Для прикладу платформа UnityBase має варіант розповсюдження як продукт з відкритим вихідним кодом за публічною ліцензією Open UnityBase, що не потребує придбання, але має дещо менший функціонал. Одним з варіантів можна розглянути використання безкоштовної версії Open UnityBase та доопрацювання необхідних функцій в рамках розробки СПЗ "Дзвін", що збільшило б витрати на розробку, проте значно зменшило б витрати на масштабування СПЗ і збільшенні кількості екземплярів. Ліцензія UnityBase Defense коштує приблизно 250 тисяч гривень. В рамках поточної архітектури таких ліцензій необхідно 3 на кожен пункт управління (1 ліцензія на кожен контур обробки інформації), тобто необхідна сума $3 * 250 = 750$ тисяч гривень. Додаткові витрати на розробку необхідних функцій на базі безкоштовної версії Open UnityBase для прикладу потребували б додаткових 2 млн. грн. в рамках розробки. Але заощадило б кошти в рамках масштабування виробів в розмірі $750 * n$, де n – кількість необхідних пунктів управління в рамках ЗСУ (пу бригад, ОК, штаби операцій, КОС, стаціонарні та рухомі варіанти для кожного пу і т.д.).

Подібні варіанти розрахунків часу, трудоемкості, варіантів реалізації та економічних переваг/недоліків мали б бути надані виконавцем в рамках етапу 2 і на основі цього замовник мав приймати рішення.

Про наявність такого обґрунтування нам не відомо.

Запитання № 3 Яка на вашу думку модель побудови СПЗ є найбільш ефективною, практичною (враховуючи специфіку діяльності Збройних Сил України) та економічно вигіднішою?

Відповідь: Економічна обґрунтованість має визначатися шляхом оцінки вартості стороннього ПЗ до вартості його самостійної розробки, критичності часу, необхідного на його розробку та можливості подальшої самостійної підтримки, доопрацювань та розвитку, якщо такий потрібний. Дані обґрунтування не були надані Виконавцем, незрозуміло чому етап Тех Проекту був погоджений Замовником.

Блок № 13

Запитання № 1 Як можете оцінити обраний архітектурний підхід?

Відповіді: Відповідно до “Доповнення до ТТЗ №1”, розділу 2.1 “Ведення та відображення оперативно-тактичної обстановки на електронних картах місцевості та передачі її споживачам в режимі часу, близького до реального” потребує додаткового вивчення оскільки попередні оцінки говорять про години для передачі інформації між пунктами управління.

13.1 Неможливо створити єдиний інформаційний простір та ефективну ситуаційну обізнаність внаслідок обраного підходу до архітектури системи.

Архітектура системи передбачає поділ на рівні застосування відповідно до грифу таємності. Серед наведених рішень при взаємодії підрозділів, що знаходяться в різних контурах виникає ситуація коли автоматичний обмін інформацією неможливе - передача інформації між контурами здійснюється вручну оператором.

Приклад взаємодії підрозділу А - рівня батальйон і підрозділу В - рівня бригада. Підрозділом А виявлено об'єкт і на внесено на шар загальної обстановки і він доступний підрозділу В. Підрозділ А не має ресурсу здійснити дорозвідку або коригування вогню і просить підтримки у підрозділа В (безпілотник середньої дії). Для передачі інформації назад від підрозділу В до підрозділу А необхідно здійснювати ручне перенесення, що нівелює цінність інформації релевантність якої може бути секунди - хвилини. Масштабуючи цей приклад на декілька об'єктів, по яким необхідно здійснювати роботу під час активних бойових дій, масштабуючи потік інформації який має циркулювати між підрозділами, відбуватиметься зменшення релевантності інформації яка буде транспортуватись вручну періодично.

13.2 Крім зазначених обмежень є також обмеження, щодо можливості редагування інформації при обміні між пунктами управління. Підлеглі підрозділи не можуть редагувати інформації нанесену вищим ПУ(вищим штабом), хоча саме в зоні відповідальності цього підрозділу може знаходитись будь-який об'єкт. Інформація передана від нижчого підрозділу вищому за ієрархією може редагуватися тільки користувачем зі спеціальною роллю. Інформація, що передана від суміжного підрозділу, що знаходиться на тому ж рівні ієрархії також не може редагуватися, що унеможливує спільні дії спільному районі обох підрозділів.

Такий підхід унеможливує ефективне застосування автоматизованих сенсорів та досягнення ситуаційної обізнаності, що неминуче вплине на уповільнення темпу ведення бойових дій і в цілому не дозволяє створити

єдиний інформаційний простір та здійснювати спільні дії без надлишковості і дублювання інформації.

13.3 Доцільність обраної архітектури та функціоналу. Основні функції СПЗ реалізуються за рахунок стороннього ПЗ (UnityBase Defence), що забезпечує процеси документообігу. Відповідно до цього робота з мапою здійснюється як з документом, що накладає певні обмеження і має наслідки описані нижче.

З поточної архітектури виходить що першочерговою функцією управління є функція обміну документами (накази, розпорядження, доповіді), а вже другою є ситуаційна обізнаність (де мої сили, де ворог, що зараз відбувається на полі бою). Такий підхід може бути релевантний з точки зору завчасного планування і підготовки. Досвід АТО/ООС показує, що при веденні активних бойових дій, коли ситуація змінюється динамічно (частіше ніж передбачені доповіді згідно таблицю термінових донесень), першочергову роль відіграє ситуаційна обізнаність з використанням якомога більшої кількості автоматизованих сенсорів і відображення інформації особам, що задіяні в процесі бойового управління (приклади вище), а відпрацювання плануючих документів стає паралельним процесом відповідно до зміни оперативної обстановки. При поточній архітект13.2урі система перестане бути ефективною після перетину певної межі динаміки ведення бойових дій (швидкості зміни обстановки) оскільки робота з мапою здійснюється як з документом. Якщо темп ведення бойових дій (відповідно зміна оперативної обстановки) буде вищим за існуючі нормативи доповідей (згідно таблицю термінових донесень 4 години) використання СПЗ ДЗВІН не дасть змоги посадовим особам, задіяним в процесі безпосереднього ведення бойових дій - ІЗ приймати поінформовані рішення в ході ведення бойових дій.

Через обраний підхід і виставлення необхідності обміну документами на перший план було прийняте рішення щодо закупівлі додаткового СПЗ для виконання цих функцій і пришвидшення розробки, що має місце. Але враховуючи вимогу, щодо можливості автономної роботи це рішення призвело до необхідності встановлення і закупівлі цього СПЗ на кожному пункті управління. Вимога до автономності обумовлена можливістю застосування противником засобів РЕБ, що може здійснюватися під час активних бойових дій. Враховуючи описане при настанні бойових дій функція документообігу стає на другий план, в такому разі постає питання про її доцільність для функціонування в автономному режимі, а відтак і на сам архітектурний підхід, що обмежує можливості ситуаційної обізнаності та призводить до необхідності закупівлі додаткового СПЗ і великих затрат на масштабування системи.

Висновок. Розроблене СПЗ дозволяє зручно здійснювати планування та спрощує роботу користувачів по оформленню документів, що дійсно економить час, але не може ефективно застосовуватися для забезпечення ситуаційної обізнаності під час ведення активних бойових дій. При розробці архітектури та в СПЗ цілomu варто було змістити акцент до ситуаційної обізнаності, як основи управління, а не до документообігу. Якщо переглянути архітектуру, СПЗ може розгортатися як сервіс на рівні оперативного командування або вище для документообігу та планування та його ефективного використання, що в свою

чергу зменшити витрати на розгортання. Рухомі елементи з можливістю автономного функціонування системи слід було розробляти з фокусом на ведення ситуаційної обізнаності без прив'язки до документообігу. Можливість рішення описаних проблем і наслідків потребує додаткового аналізу. В ТЗ було вказано на врахування досвіду волонтерських розробок (інтеграційна платформа Дельта, Кропива і т.д) та досвіду АТО, що не було зроблено.

2.3. Перевірка наявності закуплених (створених) матеріальних цінностей під час ДКР.

Результати інвентаризації та обліку матеріальних цінностей, створених та закуплених в ході ДКР, свідчать про те, що із загальної вартості майна етапів 1 та 2 у сумі 152 325 423,20 грн., майно вартістю 140 834 358,46 грн. фактично перебуває на тимчасовому зберіганні у Головного Виконавця ТОВ "Еверест-Лімітед".

При цьому переліка закупленого (створеного) майна з визначеною вартістю його у Замовника немає. Вартість зазначена загальна. Як приклад комплект документації технічного проекту вартістю 64 723 676,41 грн., або комплект робочої конструкторської документації вартістю 41 174 780,42 грн.

Відповідно до результатів інвентаризації підетапу 3.1 встановлено, що загальні видатки на закупівлю (створення) майна становили 162 634 128,00 грн., із яких майно вартістю 144 711 664,62 грн. зберігається у Головного Виконавця ТОВ "Еверест Лімітед", а решта майна вартістю 12 793 008,57 грн. та 5 129 454,81 грн. зберігалось у ГОУ ГШ ЗСУ та А0105 відповідно.

Довідково: Відповідно до пункту 32 Державного контракту інвентаризація проводиться у місячний термін після завершення етапу роботи.

Також державним контрактом передбачено, що інвентаризація проводиться Виконавцем за участю представництва Замовника (ВП) зі складанням відповідного акту, який погоджується ВП. Рішення щодо подальшого використання НТП приймає Замовник.

Інвентаризація підетапу 3.2 ДКР станом на 04.12.2020 не проведено. Заявлена Виконавцем вартість підетапу становить 309 596 632,07 гривень.

Таким чином станом на 04.12.2020 року, відповідно до результатів інвентаризацій, загальна вартість майна яке перебуває на тимчасовому зберіганні у Головного виконавця становить 595 142 655,15 грн., що становить 95,3% від загальної орієнтовної вартості ДКР.

Беручи до уваги стан відносин між Замовником та Виконавцем, які висловили один одному претензії тощо виконання умов контракту, відмову Замовника затверджувати Акт прийому робіт підетапу 3.2 та 3 в цілому, існує ризик повернення згаданого майна (в т.ч. НТП) до Замовника і як наслідок його втрати.

Враховуючи усе вищезазначене, висновок щодо наявності закупленого (створеного) майна в ході виконання ДКР не надається.

III. ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА

3.1 Аудиторський висновок

Відповідно до програми внутрішнього аудиту ціллю внутрішнього аудиту було оцінити відповідність результатів ДКР “ДЗВІН-АС” її ТТЗ та управлінські рішення посадових осіб Управління розвитку автоматизації Апарату Головнокомандувача ЗС України під час супроводження цього ДКР.

За результатами аудиту встановлено факти невідповідності результатів ДКР її ТТЗ, що в майбутньому створює ризик неможливості забезпечення взаємодії з існуючими автоматизованими системами що функціонують в інтересах ЗСУ та неможливості взаємодії з інформаційними системами країн членів НАТО.

Крім того встановлено факти невідповідності виготовленого дослідного зразка попередньо затвердженим технічним завданням, ризики в управлінні коштами та майном, а також неефективне використання бюджетних коштів та зауваження щодо створеного програмного продукту і його функціоналу, а саме:

неефективне використання коштів на суму 171,9 млн. грн., яке допущено в наслідок здійснення оплати за перенесення строків виконання робіт, здійснення додаткових видатків на оплату ПДВ, оплати витрат на коригування документації, передачі майна до НУОУ та оплати вартості ремонтно-монтажних робіт;

ризики втрати майна – 550,7 млн. грн., яке незважаючи на вимогу Замовника та зауваження щодо неналежного та своєчасного проведення інвентаризації, продовжувало перебувати у Виконавця ДКР;

ризик зайвого використання – 15,2 млн. грн., внаслідок надання дозволу Замовником на закупівлю програмного забезпечення, яке фактично не використовується;

ризик нанесення збитків – 3,9 млн. грн., допущене через здійснення видатків на розробку робочої конструкторської документації, яка не знайшла свого відображення в СПЗ та відповідно до результатів інвентаризації зберігається у Виконавця робіт;

ризик завищення обсягів робіт – 263,7 млн. грн., яке встановлено через прийняття обсягів робіт за рішенням Замовника, без фактичної перевірки військовим представництвом, через відсутність методики перевірки витрат на розробку програмного забезпечення.

Встановлено, що зазначені порушення та недоліки допущено в наслідок не виконання нормативно-правових актів щодо організації та виконання ДКР на усіх її етапах, починаючи від вибору Головного виконавця, супроводження, внесення відповідних змін до ТТЗ, прийому етапів робіт, контролю за використанням коштів, проведення інвентаризації та координації роботи з Генеральним конструктором та взаємодія з установами, що здійснюють наукове супроводження.

Також встановлено, що деякі управлінські рішення, які мали безпосередній вплив на хід виконання ДКР, приймались окремими посадовими особами керівного складу Генерального штабу Збройних Сил України.

Незалежно від рішень, які будуть прийняті в частині подальшого виконання ДКР, вважається за доцільне:

проаналізувати причини виявлених порушень з метою недопущення подібного в майбутньому;

врахувати зауваження та пропозиції установ, які здійснюють наукове супроводження, а також Генерального конструктора щодо подальшого використання системи, як складової ЄАСУ ЗС України.

Прийняття таких рішень здійснювати з урахуванням принципу максимальної доцільності, економії, фактично здійснених витратів та досягнення визначеної мети роботи.

Начальнику Управління розвитку автоматизації Апарату Головнокомандувача Збройних Сил України подальше супроводження ДКР "ДЗВІН-АС" здійснювати з урахуванням виявлених недоліків і зауважень та відповідним реагуванням на ідентифіковані ризики.

В термін до 22.01.2021 надати поінформувати Департамент внутрішнього аудиту Міністерства оборони України (Україна, 03168, Повітрофлотський пр-т, 6, м. Київ-168, тел./факс – (044) 243-44-74) стосовно вжитих заходів щодо подальшого виконання ДКР.

IV. ДОДАТКИ

Згадане на 11 арк. (тільки до 1-го примірника).

Ознайомлений:

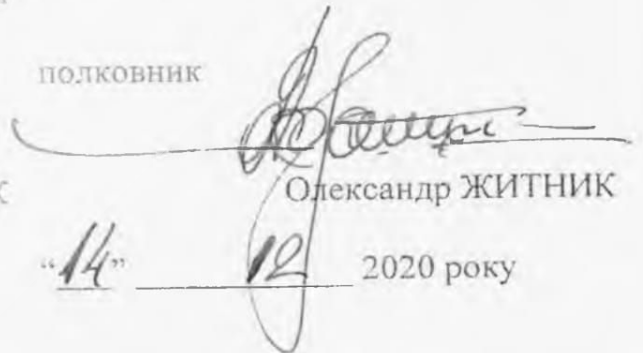
Заступник начальника Управління – Начальник Управління розвитку
начальник відділу аудиту системи автоматизації Апарату
внутрішнього контролю та оцінки Головнокомандувача Збройних Сил
ризиків Північно-Східного України
територіального управління
внутрішнього аудиту
полковник

Володимир МАКАРЧУК

" " 2020 року

полковник

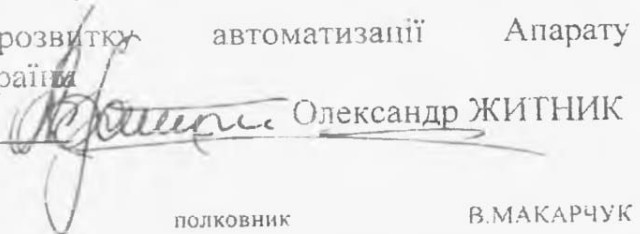
Олександр ЖИТНИК

"14" 12 2020 року

Примірник № 2 аудиторського звіту (без додатків) отримав :

Начальник Управління розвитку автоматизації Апарату
Головнокомандувача Збройних Сил України
полковник

"14" 12 2020 р.

полковник

В.МАКАРЧУК